

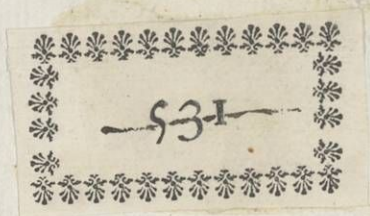
~~429~~

~~430~~

429.

San Cruz
268

529-

268

~~430~~

429.

268

621

~~268~~
A29

C-111

UVA. BHSC. IyR_268_1

Incipit Manuale confessorum. Venerabilis
magistri Johannis Nider sacre theologie pro
fessoris ordinis predicatorum.

Voniam iuxta beati Gregorij. i suo pa
storali sententiã. Regimen aiarum est
ars artium. Idcirco pro spendiosa do
ctrina confessoribus quoz interest egē
animas plurimū necēaria. Hoc manuale totū nō
meis co llegali ex didis. Sed ex doctorū tam Iure
dino q̄ humano peritissimis coaceruavi senten
tijs reliquēs allegacōnes nonnūq̄ varias ut le
gendi fastidium tollerē. Placuitq; illud i par
tes tres distinguē. Prima erit de necessarijs cō
fessionem sacramētalē p̄cedentibus. Secda de ne
cessarijs cōfessioēz cōiitantibz. Tercia de necessa
rijs ipsam cōfessionem sequentibus. Prima ps
cōtinet sex capitula de cōfessioēz p̄cedere dñtibz.

Primū Capitulum de necessaria sciã confesso
De casibus ep̄o c̄seruatis tam a iure q̄ a gnali cō
suetudine. Quō peccet qui inscius audit confessi
ones dormitās vel ob audies. Similit̄ quomodo
peccet in audientia cōfessionū. De dñia excōica
cōnis a Iure lata et ab homine.

Secdū Capitulū de casibus excōicacōis tangē
tibus fidem principaliter.

Tercium Capitulum de casibus excōicacōnis

romanā curiā a papā principaliter concernētibz.
Quartū Ca. de casibus clerū a omunitatē eccle
siasticam tangentibus.

•7. Capitulum de casibz tāgētibz pncipaliter re
ligiosos a religiosas.

•6. Capitulum de casibus tangentibus pene
omnem statum a specialiter seculares.

Secda ps utin; .A. capi. de confessioēz coitratibz
Primū Quō confessor seipm disponē dz ad eū q
sibi cofitebitur Et dantur de super. 12. regule.

•2. Ca. Que confessor gñaliter a confitente qre ha
bet a fut. .A. a quō fm eadem eū informare.

•3. Ca. Quō confessor qreere a rimari habeat spe
cialiter super reperiendis peccatis luxurie quia il
lud spālem difficultatem habet.

•2. Ca. Quō cofessor in fine confessionis ante ab
soluōnem confitentem corrigē dz. informaē. Et
an attritio sit l' strictus probare

•7. Ca. Quō pnia sit inuigēda Et qlie cōi recādi
uū emedia sine dāda. atq; de celādo confessionem.

•6. Ca. q forē vti dz i absoluēdo a pcāis a mōiōi
pccatōe. a maiori a ab alijs censuris Juris.

•A. Ca. quō confes. infirmū resistit mōitūz mo
nē a expediē dz Et quō celat dz confessio a ei' circū

•3. ps utin; de confes. sequētibz. 12. ca. Stātie
Primum de causa Quare oportz restituere. Et
q in quinq; casibz non oportz restituē t'palia.

Secūm Capitulū Quis restitūere tenetur Et de
claratur versus de. 9. ad hoc obligatis videlicet.
Iussio cōsiliū cōsensu pal. re. p̄.

Tercium Capitulū Qui teneant ad restitūcio
nem in spāli presertim quo ad raptōres Spolia
tores in fructibus dāpnificātes In bello l. guer
ra dampnificantes in beneficijs a similibus.

Quartum Capitulū Quaz statim aliquis esti
tuere teneatur Et q̄ in. 7. casibus potest differri
restitūcio faciēda.

Quintū Capitulum Cui sit restituendū de alea
toribus de symoniace obtentis Et q̄ in octo cas
ibus nō oportet restituere ei a quo recepta fuit.

Sextū Capitulum Quis sit modus a q̄ forma
restituendi Et quomodo vagata restitūcio sit fa
ciēda Et qui sūt qui nō satisfaciūt in hoc.

Septimū Capitulum Per quē fieri debeat esti
tuō a q̄ non oportet fieri auctoritate Ep̄i ac in hie
gnal. regula datur restituendi.

Octauū Capitulum incipit tractare de restitū
one fame a honoris. Quaz malum sit detraheret
differētie sex detrahendi Et questiones pluēs de
offendētibz primū. Quō reconciliaō sit faciēda

Nonū Capitulum An lesus teneat petē remā
aliquando a ledente. Cur lesus debz reconciliari
An lesus teneat dimittē offensaz. Que sit ista di
missio de signis amicitie ostēdendis a similibus

10. Ca. Quā formā suare d; in restituendo qui
lesit proximū an ad oēs satisfactōnes. An possit
prelat⁹ remittere iniuriam illatā subdito suo ac

11. Ca. Quātum famam quis teneat restituere
Et ponūtur. 7. mōi quib⁹ ledi pōt primus i fama
Et quomodo in quolibz oportz fieri restitucōnem.

12. capi. Quā restitucō fame fit faciēda. Et q̄ sta
tim an ante accessum ad offerendum.

13. capi. Quomō restitucō fieri debz circa lesioēs
corpis humani. Qd lesio fieri pōt in corpe huāno
quintupliciter. Et quō de qualibz fieri d; restitucō

14. capi. quō fieri debz restitucō circa lesionē
virtutum et bonoz anime. De reuocantibus ab
introitu religio nis. De scandalisantibus. De se
ducente virginibus et similibus.

Capitulum primum

Ro intellectu intellectu igitur dicendorū
notat dñs Albertus sup. 2. di. 11. q̄ q̄dam
sunt de bene esse iudicōnes confessoris po
tius q̄ de necesse esse eiusdem. videlicet contente
in hīs versib⁹. Sic cōfessor dulcis. affabilis atqz
suavis. Prudēs discretus mitis pius atque beni
gnus. Sed vix vnq̄ tal' inuenitur. qui oia hec in
se habeat. Sunt autem differentie tres de es
se confessoris sine quibus sine peccato esse nō po
test scz discernē audita. Extrahē occulta. et me
dicare salubriter inuenta. Discernere audita

fit p sciam discernēdi inter leprā et lepram. Ex
 traditio aut occultorum fit p discretuā inquisitionē
 Et medicatō in ventorum vulnerū fit p discretaz
 penitentie siue satisfactōnis in iunctōnem. Dicen
 dum igitur q sacerdos non tenet scire discernē
 nisi in cōi. scilicet q sint capitalia et q mortalia via
 et q venialia ex genē. et hoc leue valde est. Dubi
 tacō enim q contingit inter sapiētes. vtrum veni
 ale aliquid sit mortale. cōtingit ex delectōne mo
 rosa adueniente vel ex cōtemptu vel hmoi et nō
 ex genē actus. Sciens ergo illa q dicta sunt suffi
 ciens est. et reputat. p tps hui⁹ necessitate ad
 cōfessiones audiendas. Sed bñ puto q hec nesci
 ens. peccat mortalit̄ audiendo. Et eum instituēs
 peccat adhuc plus q̄ ipse. Et pmittens institutū
 ministrare mōliler peccat. si sua inter est tales p
 hibere. hec Alb. Ad dūt aut alij rōnabiliter q cō
 fessor tenet ita discretus esse vt difficilia sciat es
 se difficilia. nec procedendū in eis sine supiorum
 cōsilio vel auctoritate canonum. Ex quibus pa
 t; q cōfessor tenet multa in pūculari scire aut du
 bia in vestigare videlicet casus ēseruatos epō et su
 pioribus. Censuras ecclāsticas p̄sertim excoicati
 onis maioris. de quibus dicit statim in sequenti
 .c. Et peccōꝝ quorūdam deñicias Et impedimēta
 mēmōnij q̄ repies in nostro tractatu de lepē mo
 rali. Sed queris Qui et qd sūt casus epō ēseruati

*sub reſerua
epiſ*

Rūdet benedictus. xi. in decretali inter cunctas q̄
·x. de iure cōi et. 7. de conſuetudine approbata. pri
mus eſt p̄c̄m clerici. p̄pter q̄d incurriſſet irregu
laritatem. hoc eſt ab irregularitate nō pōt abſol
uere. Sed ſi incurrit in p̄c̄m q̄d ad ep̄i auctorita
tē p̄tinet tūc nec ab irregularitate nec a peccato
poſteſt abſoluē. Si aut̄ eſſet irregularitas quā p̄
p̄c̄m incurriſſet q̄d peccatū non eſt ep̄o reſerua
tum tūc laycū qui nō habet curare irregularita
te a p̄c̄o poſteſt abſoluē. Sc̄d̄ casus eſt de incen
diarijs intellige ecc̄āz vel locoz religioſoz. cimi
terij aut ſp̄ acij p̄uilegiati ī circuitu ecc̄ie. Tales
enim ex cōicati ſūt maiori ex cōicaōne. ⁊ p̄ ep̄iſco
pum poſſunt abſoluī. Sed ſi denūciati a ſolo p̄pa
poſſunt abſolui Incendiarij vero aliorum ſunt
ex cōicandi. non ex cōicati. De hoc habes infra. c.
·x. caſu. ii. Tercius eſt p̄c̄m pro quo iudicanda
eēt ſolēnis p̄nia que eſt imponēda p̄pter p̄c̄m e
norme ⁊ publicū. q̄d omouit totā ciuitatē caſtz
aut villā. vt hōiādiū. hōiādiū tñ volūtariū ſaltē
in germaia hodie c̄iter ex cōſuetudie ad p̄p̄az diri
git. R̄t̄ ex cōicat̄ maiori ex cōicaōne. Nō fr̄es p̄
ſerati nō dēt abſoluē ex cōicatos p̄ plebanos. p̄
ſur̄tis ⁊ perditis. niſi de talium aut ſupioris licen
tia ſpeciali. Porro de cōſuetudine approbata ſunt
quinqz. Primus eſt de hōiādio volūtario. q̄d
hodie ad papā de cōſue. dirigit. Sc̄d̄ de falſarijs

4
quia falsificantes lras domini pape sunt excoica
ti. p papā absoluendi ut infra. c. 3. casu. 8. Et. c. 6.
casu. 21. De falsificantib⁹ monetā in francia quā
sunt excoicati ut infra capitulo sexto casu. 27. Ali
bi vero falsificātes monetā et publica instrumē
ta ab epō absoluuntur. Idē de falsificātib⁹ lras ca
pli aut aliorum quolib; supiorū cātra papam ⁊
monetarū. maxime quā est publicū. Tercius est
de violatorib⁹ ecclīastice libertatis seu emunitatis
Violare autē ecclīe emunitatē est facere cōtra ei⁹
libertatem vt quā in ecclīa aliquid facit videlic; ra
piendo vel simile. Et talis est excoicatus Similiter
si quis p violentiam multa mala committēt in ec
clesia diruendo altare. vel frangendo crucē aut
enormiter tractando eucharistiā vel similia. est de
Iure excoicatus vt infra. c. 2. casu. ii. Quartus est
de violatoribus eccārum et cimiteriorū. Et dicit
violare eccā; ⁊ violare ecclīe emunitatē. Nam vi
olare ecclīe emunitatē imediate descriptū est. Sz
violare ecclīaz est ipaz; frangere vel intendē ⁊ tal
est excoicatus vt infra. c. 2. in casib; malis. Quī
tus est de sortilegis ⁊ diuinatorib⁹. maxime cum
sacramentis ⁊ sacris. aut per aliquā pacta cū de
mombus aut etiā p aliquā artem suspectaz. aut
ab ecclīa phibitā. puta nigromanciā vel h⁹mōi
opantibus. p̄cipue quā est manifestū. Et videtur
q̄busdā q̄ p̄ntati frēs ⁊ curati de alijs sortilegis

leuibus et mulierculay varijs et vanis obserua
cijs pnt absoluere. De hijs vide. c. 6. casu. 21. p
ter predictos tn casus adhuc quilibz epus pot
in sua diocefi sue auctoritati eferuae casus certos
vn cofessor oio scire dz tales. a p ois statuta p
uicialia synodalia a ofuetudies de talibz. Prete
rea null9 curat9 aut frater pntatus in qtu talis.
habz iniuramētis aut vōtis dis pēfere. nec super
irregularitatibz. similiter nec ab interdō absol
uē nec vōta omutare vel in eis dē dispensare. licz
fm quosdā. ymmo ut ex pcedētibz videtur pa
tere a trāsgressioē vōtoꝝ potest absoluē. nisi sit
casus reseruat9 spāliter. Querit hie quātū perez
qui absoluit aliquem a peccō a quo non potest
de iure Res. Rich. i. 2. di. 18. Sic absolues. aut hoc
facit ex ignorantia iuris. Aut sciens ius hoc fa
cit. videlicet scit ius quo hoc sibi facere non licz
Si secundo modo et hoc facit ex deliberatione
mortaliter peccat. quia scienter a ex deliberacō
ne concessa sibi abutitur potestate in preiudiciū
aīme illi9 quē sic absoluit. Et dat illi intelligere
q̄ absolutus est. in quo eū i errorem inducit. vn
super absoluentem cadit illa maledictio deutro.
vicesimo septimo. Maledictus qui errare facit
cecum in itinere. Si autem hoc facit ex ignorātia
iuris affectata. adhuc mortaliter peccat. Si vero
ex ignorantia crassa. ad huc mortaliter peccat.

quantum
erat q̄ absol
uit a peccato
mod vō pnt

ent no. 21.

q̄ ad officiū cōfessoris p̄t̄; talia sciē aut sup̄ior̄ ā
 cōsiliū querere. que si nesciat cōfessor. meretur
 maledictionem filiorum hely. de quibus p̄mi reḡ
 4 dicitur q̄ erant filij belial nescientes dñm neq;
 officiū sacerdotum ad populū. S; nunquid excu-
 satur absolutus. Respond; idem. de sic absoluēte
 et etiam sic absoluto. tali absolutiōi imitentī
 nisi per ignorantiam inuincibilem. seu pbabilem
 excusetur. sicut layci ceter esse videntur. dici p̄ōe
 de illud math. 27. Si cecus ceco ducatū prest; ābo
 in foueam cadūt. Nec ille p̄ ignorantia excusatur
 qui magis est sollicitus querē cōsiliū p̄ emp̄cō
 ne vni⁹ equi vel vni⁹ bone robe q̄ p̄ anime sue
 salute. De peccator̄ igitur differēcijs notandū
 q̄ q̄uis ad vnguem oēs scribi non possint. Nam
 delicta quis intelligit de⁹ apt̄ p̄pha. labore tamē
 cōfessor. ut sciat quātum p̄t̄ omnia peccator̄ ge-
 nera a species pro posse ut medicus peritissimus
 spūalium egritudinum. Item qualiter hoīes di-
 uersorum generum a statuū peccare solent. Pre-
 terea sciat quedā que etiam doctores p̄pter vere-
 cundia non tradunt scriptoten⁹ p̄pter euitādū
 scandalum alioquin quō poterit interrogare de
 vulneribus et ea medicare. Circa peccata vero
 carnis inuestiganda. specialiter diligentia adhi-
 beat. ut de cauerna cōscientie vermes aīe queat
 educē. Alias peccator̄ p̄ditabit̄ verecundia. aut

-1. 17. 2

utru excu
a peccato
lutus ab
no hmit

math.

ignorantia. et confessor cui p̄pus dedit potestatem serp̄
tes sine no documento tollē cū seruo nequā de talē
to credito duram redditur⁹ est racōem. Que igitur
pccā sint mōilia cōia ēperies ī nostro de lep̄
moralī tractatu sub cōpendio. De pccōrum diffe
rentijs ī. 7. tractatibus. Durū aut valde est reli
gioso qui excoīcatum absoluit vbi nō pōt. q̄ sen
tentiam excoīca cōnis incurrit ut infra. c. 7. casu
o d̄auo. vñ de casibus vbi q̄s sententiā excoīca
incurrit necessariū est videre. p̄mmo null⁹ etiā
auctoritatē habens aliquem absoluēdi s̄m tho.
et Rich. potest aut debz a quocūq; pccō absoluē
mī absolūtio ab excoīcācōne precedat. In d̄ic
autem quis excoīcācōem. aut a canone. aut
ab hōie latam. que iure due excoīcācōnes d̄rūt s̄
simplex cōfessor curat⁹ l̄ p̄ntat⁹. A neutra absol
uē potest sine sp̄ali cōmissione nisi ī articulo mor
tis. Est aut snia ab hōmine lata que a iudice l̄
prelato particulariter fertur. Vt dum nomina
tīm aliquis a tali excoīcatur pro cōtumacia vel
pro debitis. vel pro furto. vt is qui tale factum.
furtum vel huiusmodi cōmisit sit excoīcatus. Et
a tali excoīcācōne scilicet hōminis nullus potest
regulariter absoluē nisi qui excoīcauit p̄ satisfā
ctōez. exceptis paucis casibz. S; excoīcō iuris ē q̄ a
Iure fert̄ generalit̄ cū sc; aliq d̄ statutū ē gn̄ale.
vt q̄ cūq; hoc vel hoc fecerit: si ip̄o facto excoīcat⁹

Et a tali pnt absoluere episcopus ordinarius seu
 vel superior qui ex privilegijis aut officio hoc habet
 nisi esset casus pape reservatus. Sed quid de confessoribus
 qui absoluit ubi non potuit seculari aut ex igno-
 rantia. aut ex verecundia. festinatione. vel hmoi
 a confessoribus expetit postea se errasse. nunquid tenet
 hoc seculari dicere. Respondetur sicut omnes qui se-
 cularis excusatus est. et coram deo absolutus inter
 quos nescit. huius confessor non. Quid ergo faciet. Con-
 tuli de hoc cum multis notabilibus doctoribus theolo-
 gie in consilio basilienfi. Quidam dixerunt quod debet
 auctoritatem a superiori impetrare. et si sine magno
 scandalo fieri potest. vocare non absolutum a sibi di-
 cere. ac cum absoluit preauditum in confessione. et
 si magnum scandalum timeatur absentem absoluat
 si ab ultima confessione spatium esse in gratia adhuc
 Aut ut alijs placuit si magnam vel notabilem timeatur
 scandalum summo sacerdoti deo committat. penitentiam
 solam indignam sacerdos pro negligentia agens
 presertim quando multitudo sic est neglecta. et mul-
 ti eorum multum distant a loco ubi residet confessor
 Quid etiam sentiendum est de aliquo qui confiteatur
 a confessor eum non intelligit. aut ex dormitione vel
 ex impetua lingue. aut distractione nimia vel ex si-
 mili causa. Respondet Joh. de bartenberg. antiquus
 doctor in quodam libro suo. Sacramentalis absolutio pre-
 erigit confessionem. Confessio vero omnis importat

reuelacōnem. que non potest eē sine relacōe vni
us et pcepōne alterius. Cum ergo aliter istoz
salic; pcepō sacerdotis deficiat in prefato casuz
credo de illo peccō nō esse cōfessionē et p oīs nec in
pendi absolucōnem. hec ille. S; istud videtur de
bere intelligi vbi obaudita sunt peccā grauiā q̄
de neccitate salutis sūt cōfite da nō de alijs q̄ cadūt
sub cō filio et vbi talia modica raro obaudiuntur
ab eo qui alias noscīt psonā.

•2. Capitu.

Doñdend igitur in q̄bz casib; q̄s sniaz ex
cōicacōis incidat ipō iure. Primo ponentē
casus tāgentes pncīpa iter fidē. Secdo tā
gētes pncīpalitē papā et ecciaz cōnā. Tercio tā
gētes de; pncīpalitē et emuitatem eccāsticam
Quarto tāgētes eligiosos pncīpalitē. Quinto tan
gētes oēs et p̄sertim seculares. De fide et sacra
scriptura ē. Prim⁹ de hereticis cōnēs. et casus p
ticulares. prim⁹ ē cū q̄s incōdit in hēsim iā dam
pnatā. ut arriani et fil'es. vel cum nouā fingit. de
hēticiis. c. Excōicacō; et c. ad abolendū. Qd̄ intelli
gendum est s̄m pe. de pa. in. q. di. is. si in aliquo
actu exteiori suum delictū manifestauerit. Alias
p solo actu interiori. quo tñ solo homo ē pfectus
hereticus nō incurrit. Sed⁹ casus ē cū q̄s est cre
dēs hēticoz. et qui h; fidē hereticoz implicatā non
explicitā. reputans eos bonos et habē bonā fidē
Vij enim dicuntur credentes hēticoz di. pe. pa.

Tercius Qui defendit hereticos seu defensor ē
hereticorum. verbo scilic; aut facto. Quartus q̄ ē
fautor hereticorū. Dicuntur autem fautores tripli
citer vno modo sola obmissione. sicut illi qui pu
blica ptate fungeretur. eo ip̄o fauēt hereticis. q̄
nō fauent in quistionibus. consilio et auxilio cō
illos. Priuate vero p̄sone. q̄ nolunt iudicare s̄
celant. Alia fautoria est verbi excusando. sic di
cendo. Isti homines nō sunt tales quales dicun
tur et h̄mōi. p̄ q̄ simplices inducunt ad amorem
ip̄orum et odium inquistorū. Tercia fautoria ē
facti. si quis alimoiam mittat vel liberet et h̄mōi
Quintus est qui est receptor hereticorum. q̄ sc̄;
vel semel recipiūt. premissi omnes excōicati sunt
p. c. vbi supra. Et quia in multis alijs casib⁹ q̄s i
heresim incādit. presertim in duobus nouit deter
minatis. Idcirco de eisdē sicut de alijs iudicandū
est Vnus ponitur i de. de sūma trinitate. c. vno
Ips̄o videlic; q̄ ptmaciter assererz. q̄ aīa rōna
lis nō sit forma corpis humani. iudicat hereticus
Alius ponit̄ ibidem de vsu. ex grādi in fine contē
eum qui ptmaciter assererz vsuras recipere non
esse p̄cēm. quī etiam iudicat hereticus. p̄mmo in
ambob⁹ excōicatio incurrit et in fautoribus ac vt
in precedentibus. Sed⁹ casus principalis ē de
sepelientibus hereticos vel eorū fautores. de q̄b⁹
de hereticis. c. quicumq; li. 6. Includens etiam. 7.

particulares articulos. Nam sic ibidem dicitur. Qui autem
quod hereticos credentes. receptores. defensores. vel
fautores eorum scienter presumpserint ecclesiastice
tradere sepulture: usque ad satisfactionem ydoneam
excoicationi se nouerint subiacere. nec absoluionis
beneficium mereantur nisi propriis manibus publice ex
cumulet. et precipiant huiusmodi corpora dampnatorum. et lo
cus ille perpetua careat sepultura. Tertius prin
cipalis ponitur de hereticis ut inquisitionis li. 6. et
sunt. 9. Primus est contra universos seculi patres
et dominos temporales ac provinciarum fratrum civitatum
aliorumque locorum rectores. quibuscumque dignitati
bus vel officiis vel nominibus censeantur. et eorundem
ballivos seu officiales. qui diocesani episcopis vel in
quisitoribus heretice pravitatis non paruerint in
hereticorum. credentium.ceptorum. fautorum et defen
sorum eorum investigatione captione ac custodia
diligenti cum ab eis fuerint requisiti. Secundus
si prefatas personas pestiferas in potestate vel car
cerem episcoporum seu inquisitoris vel ad locum de quo
ipsi mandauerint vel aliquis ex eisdem infra eo
rundem dominorum potestatum vel rectorum dis
trictum non duxerint vel duci fecerint sine mo
ra postquam fuerint requisiti. Tertius si de heresi a
diplo. episcopo vel inquisitore seu inquisitoribus dampnatos pre
fati domini temporales siue rectores siue officiales eorum sibi
flatos statim non ceperint et immediate ad aduersioem

debita nō punuerint. Quartus contra eosdē. do-
 minos et prātes rōres eorumq; officiales si de
 crimine heresis cum mere. sit ecclīasticum. cogno-
 uerint vel iudicauerint. Quintus Si captos pro
 eodem crimine absq; dōrūm epōrum seu in quī-
 sitoz aut saltem alteri⁹ eorūdem licentiā vel mā-
 dato a carcere liberauerit. Sextus Si execuōnez
 p̄ hmoi crimine sibi a dyothesano seu inquisito-
 rib⁹ vel inquisitore iniunctā p̄mpte put spectat
 ad suum officiū nō ad impleuerit. Septim⁹ si di-
 ocesani aut inquisitoz iudiciū sententiā seu p̄-
 cessum dirē vel indirē impediēt. Octau⁹ si pre-
 fato fidei negocio diocesis epō vel inquisitorib⁹
 incunteni se opponē presumpserit vel ipsum ali-
 quatenus impedire. Nonus cōtra illos qui scien-
 ter dederint auxiliū cōsiliū vel fauorem. p̄dē
 enim omnes ipso iure sunt excoīcati. Decim⁹ est
 fm̄ summā summarum ponitur ibidem. c. Statu-
 ta li. 6. videlic; Quicūq; post inhibicōnem sibi fa-
 ctam preter licentiā inquisitois seu ordinarij pa-
 tefecerit deposicōnes testimoniū p̄d cōz sup here-
 tica p̄uitate nisi imminēt piculum publicacōnis.
 Quartus principalis est etiā de inquisitoribus et
 eorum officiō in de. de hereticis. c. i. continens. 7.
 casus et sunt omnes pape reseruatū vbi sic dicit
 de inquisicōnis officiō et inquisitorib⁹ Qd si odij
 gratia vel amoris lucri aut comodi temporalis

obtentu cōtra iusticiā ⁊ conscientiam suam inquisi-
 tores videlicet vel eoz substituti obmiserint contē-
 quēquā pcedere vbi fuerit pcedum super hui⁹
 modi prauitate. Ecce vnū casum. aut obtentu eo-
 dem prauitatem eandem. Ecce scdm. vel impedimen-
 tū officij sui alicui imponendo eū sup hoc quo quō
 psumpserit verare. Ecce terciū Epus aut superior
 suspensionis ab officio p triēnium. alij vero exco-
 municacōnis sniam eo ipō incurrāt di. tū Jo. an.
 sup verbo Obtentu Vbi ergo nō p alterz predcō-
 rum s forte timōē vel ppter vitādum scandalum
 hoc obmittēt nō est locus pene. .7. principalis
 potur ibid. c. 2. ⁊ est duplex. prim⁹ cōtra inquisi-
 tores q̄ pretextu officij inq̄sicōis quib⁹uis mod⁹
 illicitis ab aliquibus pecuniā extorquēt. Scdus
 cōtra eos dē q̄ sciētē attēptant ecclīaz bona ob de-
 rictōz delictū pdicti occasione officij fisco etiā ec-
 clēsie applicāē. Sextus principalis est cōtra scis-
 maticos. ⁊ p̄tēdit. 3. prim⁹ q̄ facit scisma contra
 ecclīaz cōnam. Scd⁹ cōtra adherētes eiusdem. Sunt
 enī oēs excoīcati. A. q. i. nouāciā⁹ ex e. t. i. ad sus-
 citādos. Terci⁹ cōtra illos q̄ vtūtur sciēter ordia-
 cōibz ⁊ alienacōibz a scismaticis factis. cū p hoc
 eis adhēre ⁊ fauē videāt ut sic intelligat illd ex
 de scis. c. i. Quicūq; cōtinuet es ecclē. p scismaticos
 seu p laycos alienatas nec eas ecclē cōstituit abs-
 q; onē ex de scis. c. i. .A. p̄n. ē cōn sacra. triplex

primus qui contra xp̄m vel populū xp̄ianū sar-
 racenis. arma. ferrū vel ligumina deferūt. galea-
 rum seu q̄cūq; subsidium cōsiliū seu auxilium
 eis prebens seu cum eis mercimonia faciēs tem-
 pore gwerre inter ip̄os ⁊ nos xp̄ianos. Scđ⁹ qui
 galeas eis vendunt ⁊ naues. Tercī⁹ qui in pira-
 tis sarracenoꝝ nauibus cōtra cristianos guber-
 nacōnis exercent officium vel machinis. aut qui
 buscunq; alijs aliqđ eis impenderūt auxiliū vel
 consilium in dispendium. terre sancte vel cristia-
 norum. ex de iudeis Ita quorūdā. 2. c. ad liberan-
 dum. Item in cōstitutiōib; seu ex vagātis Joh.
 22. copiosus in mīa domin⁹ dño sic dicē Qđ si
 quis arma equos ferrū ligumina. victualia ⁊ a-
 lia q̄cūq; p̄hibita in alexandria; vel ad terras
 egip̄tā seu ad terram grauate ⁊ ad sarracenos i-
 bi existentes deferre. Aut eis auxilium consilium
 vel fauorem dirē. glosa vt a tali impugnaōe de-
 sisteretur. vel indirē secrete. vel publice prestaē
 p̄cūpserit exeat⁹ ē ip̄o facto.

Capit. 3.

Asus vero eccliam romanā curiā eius seu
 papā tangētes sūt isti. Prim⁹ si quis di-
 cat romanā eccliam nō esse caput ⁊ ei tan-
 q̄ capiti noluerit obediē. Et si dicat eam nō posse
 condē canones. talis est tāq̄ hereticus ip̄o iure
 excoicatus. 19. di. Nulli p̄bas. Scđus principal-
 habens tres. Prim⁹ est si quis in papā electus

a paucōibus q̄ a duobus p̄b; cardinaliū pre
sumpserit osentire a gerē se pro papa. Scđ? Si
quīs de terciē p̄tis noiācōe osifus. nomē sibi ip̄e
p̄sumpserit vsurpaē. Tercū? Qui talem in papaz
recepit extra de elec. c. lic. 23. di. c. in nomine. De
quo plēm? de elec. c. lic. 23. Si quis aut. 2. Qualiter

Tercius principalis Qui papatu vacante ali
cui de cardinalibus pro faciēda pape elcōne in
clusis vt iuris est scripturam vel nuncium mise
runt aut cum ipso secreto locuti fuerint. vel cum
tali cardinali sic incluso pro elcōne loquens. mī
si vocaretur de consensu omnium cardinalium
in ibi presencium extra de elec. vbi piculum. 2.
nulli. libro sexto. Qui autem in isto casu recipit
ex eis lrām. videtur participare in crimine crimi
noso. et sic excommunicatus perdit vocē quousq;
a summo penitenciario vel toto collegio absol
uatur dicit pe. pa. Quartus principalis contē
dominos rectores officiales ciuitatis illius in qua
electio romani pontificis imminet faciēda a ce
lebranda si ea q̄ de inclusione et artatione cardī
naliū sūt p̄ dñm papā. Greg. de cōmū statuta ple
ne ac inuolabilis sine dolo a fraude nō fecerit ob
suari. vel si cardinales vltra q̄ statutū est p̄fū
pserit artaē. Et si fraude i p̄missis l̄ circa p̄dca omī
serit ex de elec. c. vbi. 2. p̄terea li. 6. Tales ei oēs
i isto caū preti sunt excoīcati similis q̄ i sequenti

casu continent à ciuitas ipsa subiacet ecclesiastico in
 terdicto. Quintus casus principalis ibidem. Si super
 taliter obseruandis statim audito summi ponti
 ficis obitu coram deo et populo ciuitatis illius ad
 hoc spaliiter conuocandum corpale uo prestiterint
 iuramentum. Sextus principalis est de bono regi
 mine urbis ad tuicionem libertatis Romane ecclie
 quadruplex et omnes sunt pape reseruati. primus
 est contra illos qui in senatorem capitaneum pa
 ciniū aut eorum seu Romane urbis regimē officium
 aliquem nominant eligunt vel assumunt potentes
 nobilis eminētie de roma vel districtu non exis
 tem. Secundus qui contra huiusmodi nominatos electos
 vel assumptos si tali nominacione electi vel assum
 ptos assenserint aut se de ipsis quolibet intro
 miserint. Tertius contra obediētes et intendē
 tes eisdem. Quartus contra dantes ipsis nomina
 toribus electoribus assumptoribus aut nominatis ele
 ctis vel assumptis auxilium consiliū vel fauorem pu
 blice vel occulte. Et sunt omnes .x. casus pape res
 uati. Septimus principalis est contra illos deri
 cos qui sponte et sciēter participant cum excoicatis a
 papa recipiendo in simis officijs. Et in eodem cri
 mine addit summa summa ex de sen. ex. Significa
 uit Sed intelligitur dicitur pe. pa. de excoicatis noia
 tum et de clericis qui eos recipiunt in suis officijs
 Secus forte de laicis qui alias audiret missas cum

his tamen de hoc vide sequenti. c. casu. l. 7. infra
.c. 6. casu. is. Octau⁹ principal⁹ est de falsarijs
cont⁹inens duos. Primus cum quis p se vel p aliū
falsat lrās dñi pape cum fautoribus et defensori
b⁹ suis. Sec⁹ cū quis sciēter vūtur lrīs apostoli
cis etiā ab alio falsificatis extra de crimine falsi
.c. ad falsarioz. 7. c. dura. Item qñ casu littere fal
se ad eū puemūt nisi infra. xx. dies destruat vel ē
fignet nō tradendo tradentū. s. iusticie. tucius est
tamen sibi destruere. Qui autem vūtur ignorā
ter falsis. nisi prius apertis illis videri fecerit. pro
sciente habetur. vt ibidem i glosa dicit dicit au
tē hosti. sic hodie pceptū est q in litteris dñi pa
pe nec in magno nec in modico audeat quis ma
num apponere. etiā litteram aliquam vel pū
ctum aliquem corrigendo. exceptis officialibus
quibus hoc est commissum. Alioquin manū ap
ponēs ex canone lato in curia ipō facto sniam ex
cōicacōis incurrit que nō potest citra sedē aplicā
ēlarari. Sec⁹ aut est de lrīs alijs qbuscūqz etiā le
gati ā sumi pniarij. Et multo magis de lrīs plato
rū. n. q qdam i synodē efcant significantes lrās fu
as 7 sic incurrit flifi. infra dyoce. .9. pncipal⁹
ē de cardinalib; Ro. vrb. cōiēs. 3. ca. In pmissis duo
b; ē papalis resuacō. prim⁹ est cōi illū q scē ro
mane ecclesie cardinalem hostiliter fuerit inse
cutus vel percussit aut cepit aut mandauerit

aut socius fuerit facientis. Scd⁹ contra illū qui
 tale factum ratum habuerit aut consiliū dederit vel
 fauorem aut postea receperit vel defensione
 scienter hmoi malefctorem. Tercius Si princeps
 consul senator vel ali⁹ dñs siue rector secularis q̄
 non facit penas legales seu ipam cōstitucōnez ob
 seruari contra tales infra mensem postq̄ hmoi
 delictum puenerit ad eorū noticiam extra de pe
 nis. c. felix.

Capitulum. 2.

Angentes aut clerū principaliter et emu
 nitatem ecclasticum sunt isti. Prim⁹ ē de
 violentātibz clericos vel religiosos. Et ē
 multiplex. Prim⁹ Si quis in clericū vel psonam
 religiosam manus iniecerit violentas vel temera
 rias. i. l. q. 2. Si quis suadente de sententiā exca
 parochianos a. c. Contingit et est pape reserua
 tus. Si lesio sit enormis iniuria. Est autē enormis
 qñ ad mutilacōnem mēbri seu ad effusionē sag
 nis. scilic; p vulnus illatū pcessum fuerit. Aut si
 in Ep̄m aut abbatē ppriū man⁹ violenta iniecta
 sit extra de sen ex. cū isto. Dicit enim speculator
 de offi. lega. v. 68. papa solus absoluit occiso
 res clericorū. Vel si alias lesio sit enormis. In leuī
 autē Ep̄us Et graui legatus. ac in maiori sp̄m suū
 priuilegium. habz tamen ille casus multas exce
 pōnes. Scdus cum quis potest defendē clericū
 a violenta manuum iniectōne et nō defendit. qd

qualiter intelligi debeat. legatur illud qd nota^r
eodem tⁱ. Quante vnde casus ille intelligitur de
illo qui ex officio tenetur. a violencijs defendē a
nō facit cum possit. vel de illo qui non phibet qū
ppter se illud fit vel ei⁹ nomine. vel qui solo ver
bo possit impedire a non vult. & placens sibi in il
lo malo. Tercius qui nec manū imicāt nec in hoc
consentit. ipsum tamen clericum captum vel in
uitum detinet. ponendo ei custodes. vel intra do
mum aliquam recludendo. vel includendo e. tⁱ.
nup. Quartus de illo q per se nō pcutit vel detin^z
sed mandat hoc fieri a p alium fieri facit eodem
tⁱ. mulieres. Quintus de illo qui vt clericus verbe
retur vel detineatur causam prestat consilium &
iuuamen. vt probatur de homicidio sicut dignū
a notatur e. tⁱ. mulieres. Sextus de illo. a si non
mandat vel facit iniectionem. tamen suo nomie
factam et post ratam habet vt e. tⁱ. Cum quis.

Secundus principalis fm sententiā sententiar^z
est duplex. Primus abstractens aliquē violentē
de ecclia ad eam fugientem. i. l. q. 2. diffinitum et
. c. frat. Scd⁹ grecus rebaptisās sciēter baptisā
tum a latino vel lauans altare tāq^m maculatum
in quo latinus celebrauit. extra de hap. capitulo
vltimo. Terc⁹ pncipal fm eand snā; Auferē
tes oblatōes de altari. Quidam tñ dicūt q sūt ex
cōicādi. i. o. q. i. Scōz a. c. sequētī a. c. Quia sacdos

Quart⁹ principal habz quatuor casus. prim⁹
 extra etia; exemptos quicūq; scienter in casibus
 nō pmissis defunctos sepeliunt in cimiterio tpe i
 terdā. ecce primū. vel qui scienter sepeliunt excōi
 catos publice. ecce s̄ m. vel qui sepeliunt noiātū
 interdictos. ecce. 3. vel manifeste vsurarios. ecce.
 q̄ctum Ipō facto excōicacōnē incurrit. A qua nō
 absoluetur nisi prius ad arbitrium dioē. epi sa
 tisfactionē opetētem exhibuit eis quib⁹ per p̄mis
 sa fuit iniuria irrogata. Non obstante p̄uilegio
 exempcōnis quocunq;. In Cle. de sepultura Eos

Quint⁹ principal Si sup bñficio extra ipsi⁹ pos
 sessorem qui triēnio non possedit in petitorio vel
 possessio vna diffinitua fecit in curia etiā si nē
 la fore dicat. ipsius bñficij sequestracō p loci or
 dinarium fieri debz. quā impediēs vel sequestra
 tos fructus occupās excōicatus est In de. de seq̄
 stra possit a fruc. Sextus p̄ncipal tāgit tā reli
 giosos q̄ clericos p̄m⁹ est contra religiosas per
 sonas exeuntes ad audiendum leges vel phifi
 cam nisi ad claustrū redierit infra dūoz mēsiū
 spaciū. Scđ⁹ extra archidiaconos. decanos. ple
 banos. p̄positos a alios clericos psonatus habē
 tes. nec non presbiteros nisi a legibus vel phifi
 ca audiendis infra spaciū destiterint supradictū
 Isti duo casus implicāt multas psonas quia oēs
 religiosos p̄fessos. Scđo oēs clericos in dignitate

eclesiastica constitutos. etiā si nō sint sacerdotes
nec curam animarum habeant. Tercio omnes sacer
dotes cuiuscūq; status. Quarto plebanos q̄ hñt
curam animarum. Quare collegium etiā si nō
sint sacerdotes quū exeunt ad audiēdum leges
vel phisicam nisi infra duos menses resipiscant
non autem simplices curatos nō sacerdotes idu
dit. Si aut̄ in camera secrete audirent. quia cōi
mentem faciunt incidere. Vnde qui sic audire
volunt. a papa hoc impetrant. et idem est si per se
ibi principaliter studerent. Septimus p̄cipa
lis continet plures casus. Prim⁹ Clericus carna
liter cognoscens concubinam suam publicam. exco
municatum p̄ eo q̄ ipsa non recedebat ab illo de
rico concubinario suo extra de sen. ex. c. Si concubine
Secundus concinens multos. est general. q̄ quā
do quis participat in crimine criminoso p̄pter su
um crimen excoicatio de sen. ex. nup. et si concubine
Sed hic diuersa diuersorū est opinio. In hoc q̄
q̄dam dicunt intelligi de sententiā hominis non
canonis. Alij vero dicūt q̄ intelligitur de senten
tiā iuris et nō hois. Exigit aut̄. vt coopeēt illi cri
mīni p̄pter qd̄ ē snia lata. Tercū vicās sciēter cū
excoicatio q̄ cū p̄cipib; ē excoicatio ex de sen. ex. c. q̄ in
dubijs. §. vl. S; hodie p̄cipātes noiatū mouēdi ā
teq̄ incurrāt excoicatio; maiorē. ex. e. ti. cōstitutōnū
li. 6. De hīs etiā duobus casibus vide infra

videlicet. c. 6. casu. is. et p̄cedēti. c. casu. A. Octau⁹
 p̄ncipalis Greus ab ep̄o l̄tmo deputatus tan
 q̄ vicari⁹ p̄ populo greco. et eidem ep̄o legitimo
 inobediens Extra de officio or. c. Quom̄a in pleris
 q̄. Nonus p̄ncipal⁹ Ep̄us ordinans clericum
 alteri⁹ diocesani absq; ei⁹ diocesis licentiā tam
 ordinans q̄ ordinatus est excoīcat⁹. li. di. Si q̄s
 fuerit et. c. Clericus. Decim⁹ p̄ncipalis contra
 eos qui p̄curant q̄ cōseruatoz priuilegioz suoz
 sc̄ienter intromittit se de alijs q̄ de manifestis i
 iurij⁹ a violencijs seu ad alia que iudicialē iuda
 ginem erigunt suā extenderit p̄tatem extra de le
 gis. c. hac cōstitucōne. s̄ ps vero li. 6. Hanc cōsti
 tucōnem dicit p̄. pa habēt timē vel cauere scolē.
 paris qui sepe priuilegijs abutuntur. hoc autē
 non habet locū in illo qui tantū est cōseruator s̄
 iudex in non manifestis. Undecim⁹ p̄ncipal⁹
 et est de sacrilegijs duplex. Prim⁹ cōtra incēdi
 arios eccliarū. Scdus cōtra effractoꝝ eccliarum
 Et in vtroq; casu incidit quis in excoīcacionem s̄
 si fuerint denūciati seu publicati: p̄ solum papā
 absoluūtur extra de sen. ex tua. a. c. Cōquesti dū
 autē dicit p̄. pa incendiarius qui dolo malo hoc
 facit. non qui per culpam candela cadente iacēs
 in ecclesia ip̄am incendit. non autē ali⁹ incēdia
 rius nisi loci sacri incidit. Qui autē in ḡuerris
 monasteria a ecclias succēdūt. non euadūt. nisi

incastellate essent et inde aduersarij iustā gratiam faciebant quibus hoc sit dubium. quia delictū persone nō redundat in dampnum ecclie. Qui autē eccās et monasteria de moliti sunt timore hostiū ne p̄ illa sibi nocerent: nō excusantur. Similiter effractor si frangat aliquid quod sit ecclie. vt altare crucem et hmoi. nam et si archam plenam depositis ibi frangat. et si asportet. non incidit in ista sententiam. quia non frangit nec incendit ecclesiam sed in ecclesia. Secus si oblationes de altari recipit de quo supra habes in .3. casu. .i2. principalis est contra scolares vel magistros bononi. Quorum qui conducunt domum ante tempus finite locationis quam inhabitat. vel hospitem alloquens. in qualino irrequisito. dicit glosa quod non extendendū ad scolares aliarū ciuitatum. De locato et conduc. .c. i. de re. .i3. principalis doctor siue magister qui scienter legit leges vel physicam alicui religioso habitu suo dimisso. Aut in scolis suis presumpserit retinere Extra ne deri. vel monach. capitulo vt piculosa libro sexto. .i4. principalis Persona ecclesiastica inferior episcopo locans domum alicui alienigene vt ibid publice vsuras exeat aut illas huiusmodi vsurarium habitare permittat in terris suis. Extra de vsuris capitulo vsurarium li. 6. Cōtinet ergo tres casus s̄m p̄. pa. Pri- mus est contra personas ecclesiasticas epis inferiores

q̄ alienigenas ⁊ alios nō oriundos de terris eorū
 publice pecuniā fenebrē exercētes vel exercere vo
 lentes ad hoc domos in terris suis cōducere vel
 conductas habere aut alias habitare pmittant
 Secundus est contra illos qui ad fen^o exercendum
 vfurarios manifestos de terris suis nō expellūt
 Tercius est contra illos qui ad fen^o exercendū
 domos ill^o locant vel sub alio titulo quocūq; con
 cedunt. p̄sone enim singulares excoīcācōnis. et
 vniuersitas interdīcti sententiā incurrūt. quā
 si per mensem non sustinuerint indurato q̄ hoc
 tamen intelligendū subdit pe. pa. q̄ soli clerici
 epis inferiores incidunt. layci vero sunt excoīcā
 di. Item requirit q̄ ille sit alienigena ⁊ public^o
 vfurarius. Decim^o quātus principalis Quā in
 ciuitate vel diocesi alteri^o vicarie siue presulati^o
 officiū exequendo se ingerit contra formaz de
 creti de offic. ord. Quomiam impletisq;. Raro hic
 casus accidit vnde si quis inuato ep̄o ep̄alia vell;
 exercere vel crucem ferre extra prouināz vidē
 tur incidere. .i. principalis est contra illos q̄
 ad dirigendas moniales in suis electōibus euo
 cantur. nisi ab hīs abstineāt ipi sic vocati. p̄ q̄ in
 ter eas sup faciendis ipis elcōmibus oriri possit
 discordia extra de elec. c. in dempnitatib⁹ li. 6. Et
 dicit pe. pa. Nota q̄ i hunc casum incidit aduoca
 tus qui amore lucri suad; appellare cōi canoice

electam. secus si bono zelo consulit. .11. principa
lis continet. 3. casus. Primus est contra illos qui con
stitutionem nicolay. iiii. de verborum significacione
exit. li. 6. factam de intellectu et expositione regu
le beati francisci. fratrumque minorum approbatione
aliter quam grammaticaliter exponendo glosare pre
sumpserit. Jo. an. dicit puto quod necesse sit impedi
mentum precedere et monitionem sequi. Secundus
contra doctores seu lectores qui docuerint in publi
co ex certa scientia et deliberate intellectu deprava
tes constitutionis ipsius. Tertius contra facientes con
tatum scripturas siue libellos. ex certa scientia et
deliberatione determinantes in scholis. seu predican
tes contra ea que in constitutione continentur predicari. No
tandum tamen quod Johannes. 22. in constitutione Quia non
nunquam iniurias et penas latas contra glosatores nic
colay. iiii. exiit qui seminat suspendit usque ad apostolice
sedis beneplacitum per huiusmodi tamen suspensionem non inte
dit dare licentiam docendi scribendi determinandi
predicandi aut prave loquendi contra regulam ipsorum fra
trum minorum publice vel occulte. .18. principalis est in con
stitutione Joh. 22. Suscepti regis talis Si quis de fru
ctibus beneficij de quo debentur primi anni vel alterius
fructus. fabrice vel ecclesie alicui aut persone ultra por
tionem per dominum johannem papam taxatam precepit ac illi
ad quem pertinet non restituerit infra mensem cum
effectu. Si sit episcopus vel superior ab ingressu ecclesie

et pontificalibus est suspensus. Si autem capitulum vel vniuersitas vel collegium sunt donec predicta integraliter restituerint interdicta. Si vero singularis persona ecclesiastica vel mundana hoc fecerit excoicationis sententiam incurrit ipso facto a qua nisi restitutione premissa preter quam in mortis articulo minime absoluitur. Decimus nonus principalis duos habet. primus si quis episcopus vel supra ad curiam romanam palam vel occulte venerit et absque licentia domini pape de curia recesserit excoicatus est ipso facto. Secundus Si quis episcopus vel supra apud sedem apostolicam latitantem scienter receperit. vel idem receptionem et aduentum illorum confestim domino pape vel alicui per quem hoc ipsum crediderit deduci notitiam manifestare non curauerit. excoicatus est ipso facto. Isti duo casus habentur in constitutionibus iohannis. 22. Est prelatorum. 2. c. Et si doceat. 20 casus habetur ex concilio Constantis confirmatus per martinum ibidem in bulla. Multo ultra in hec verba Ordinati symoniace ab excoicatione suorum ordinum sunt eo ipso suspensi. Electiones autem postulationes confirmationes et quibus provisiones symoniace ecclesiarum monasteriorum dignitatum personatum officiorum a beneficiariorum ecclesiarum quorumcumque. facte nulle sunt ipso iure. nullumque per illas ius cuiquam acquirere. nec promoueri confirmari aut promoueri faciunt fructus suos

Si ad illorum restitucōnem tanq̄ inique oblato
rum percipientes tenentur. Et dantes et recipiē
tes ipso facto sententiā excommunicationis in
currunt. etiam si pontificali aut cardinalatus p̄
fulgeant dignitate. Viceſimus primus habet
ex concilio bas. sessione duodecimo. Sicut instru
ēda sic Symoniace electi scz in pontifices vel in
abbates. ⁊ qui h̄mōi symoniace elcōis p̄cipēs
fuerint taliterq; eligentes ⁊ confirmati in h̄ro
rem tantū criminis. penā ipso facto excoīcōnis
incurrūt. nec a tali reatu et excoīcōne electi et
p̄firmati absolū p̄nt. nisi eccl̄is ⁊ dignitatib; ad
quas turpiter assumpti sunt libē resignauerint ⁊
ad eas obtinēdas quas nefario ingressu adepti
sunt p̄petuo reddantur in habiles.

Sequit̄ Capitulū quintum

Vnc numerandi sunt casus qui tangunt
ēligiosos p̄ncipaliter q̄ sūt isti. Prim⁹ p̄
cipal̄ ē extra ēligiosos ordinū mēdicatū
adiuuentorum p̄ concilium generale Innocen
cij quorum etiam religiones fuerunt per sedem
apostolicam confirmate. qui post concilium lu
dunense domini Gregorij decimo aliquem ad e
orum professionem admiserunt. Aut de nouo
dotacō aut aliquem locum acquisiuerunt. vel do
mos seu loca q̄ habent alienauerūt absq; sedis
aplice licentia sp̄ali Extra de religiosis domi. c.

Religionū li. 6. Secundus principalis dños con-
 tinens. extra ne. deri. vel mon. vt periculoso li. 6.
 primus religiosus qui in scolis seu alibi temē sue
 habitum religionis dimittit. Ex hoc patz aposto-
 tantes a religione eē excoīcatos. ymmo dicit pe-
 pa. Si religiosus habitum dimittit ex turpi cau-
 sa vt de nocte ad eundū ad lupanar icidit. Sec⁹
 autem si habitū non dimittit s; intus abscondit
 a alio tegit. ne agnoscat. Maxime si ppter bo-
 nam causam hoc faciat. vtputa. quā equitat. et
 nō vult agnosci cui⁹ religionis sit. dū tñ sit hñcus
 religiosus. Qui aut metu latronū dicit nō temere
 dimittēt Nec excusāt q̄ hñcū mutāt i scol. vt eli-
 giosi nō appareāt Quā aut iocosa leuitate dicit
 ad horā. vt curret l̄ lapidē piciat: nō incurrit. qz
 nō ē verisimile hoc intēdisse oditorē canoīs inq̄
 b⁹ cui⁹q; minucijs quem incidere in tales laque-
 os. Scd⁹ cōtrā religiosos qui accedūt ad queuis
 studia lrarum nisi a suo prelato. cū consilio sui o-
 uentus. vel maioris p̄tis eiusdem concilij eundī
 ad studiū licentiā primitus sit concessa. Qd̄ intel-
 ligendū est qñ vadit ad scolas extra patriā. nō
 aut de scolis ei⁹dem ville oportz cōuentum conuo-
 cari. s; abbatis licentiā sufficiat. Item intelligitur
 de illis qui actu resident in cōuentu. Nā priores q̄
 sunt extra de licētia soli⁹ abbatis possunt ire ad
 scolas. Tercius principalis cōtinet. 2. casus a

eisdem religiosi grauātes vel fraudātes decimas
eccīaz circa eas debitas. si requisiti p illos quoz
interest. nō desistūt infra mēsem. vel de vsurpatis
vel retētis infra duos mēses nō fecerit emendā
suspensi sūt ab offitijs ad ministracōibus ⁊ benefi
cijs ⁊ talia nō hñtes sunt excōicati. Vñ primus
casus est q̄ religiosi qui noualiū aut alias decias
eccījs debitis ad eos ex aliqua causa legitima
non spectantes appropriāē sibi presumpserit. aut
exquisitis fraudibus siue coloribus vsurpāē. Se
cundus Seu q̄ aīalib⁹ familiarium ⁊ pastoz suo
rum vel aliorum etiam animalia ipsa eorum gre
gib⁹ immiscētium. Tercius Seu qui de anima
libus q̄ in fraudem in pluribus locis emunt. em
ptasq; tradūt venditoribus vel alijs ab ipis te
nenda. Quartus Seu qui de terris quas tradūt
alijs excolentibus decimam solui ecclesijs non
permiserint aut prohibuerint. nisi post requisi
tionem vt supra dictum est. de decī. capitulo p̄mo
in dementinis. Quartus principalis de statu
clericoz capitulo primo. s̄ quia vero. duo ponūē
Primus ne monachi aut regulares canonici
administrationem aliquam non habentes ad
curias principū. absque speciali prelatorum su
orum licētia se conferre presumāt. Qd si ut suis
prelatis et monasterijs dampnum aliqđ infe
rant ad dictas curias se cōferre presumpserint

ex cōicaōnis sententiā eos incurrē volum⁹ ipō fa-
 cto dicit textus videntur ergo ad hanc ex cōica-
 cōnem incurrēdā duo necessaria. scilicet vt curiā
 intrauerit. Et q̄ causa dampnificandi monasteri-
 um vel prelatum Ex solo igitur exitu claustrī ob
 hanc causam nō ligatus est. Scō⁹ casus ē de mo-
 nachis infra septa monasterij sine licentiā. Ab-
 batum fuorū arma tenentes dicit textus. Dicit
 tamen Jo. an. super verbo tenentes. Veniens de
 foris cum armis ad claustrum. nō aīo tenēdi nec
 tenet ex delacōne ligari non videtur a vnū cum
 effectu ac. Quāntus principalis contra impedi-
 entes visitatores monialium in suis visitaōib⁹
 per modos contētos in de. de sta. deri. c. 2. in fine
 nisi moniā resipiscant Glō. Jo. an. putō q̄ neces-
 se sit impedimētum precedē a monicōnem sequi
 Sextus principal⁹ de religios⁹ domi. c. i. in de. cō-
 tinēs duos casus. Prim⁹ dampnat statum begi-
 narum. ac ex cōicat illū sectantes vel de nouo af-
 fumētes. Secundus ex cōicat religiosos dan-
 tes circa illud consiliū auxiliū vel fauorem. No-
 ta tamē q̄ post istā dementiā cum parisijs mul-
 te begine essent sic nūcupate simpliciter. non dis-
 putātes de summa trinitate. nec suspede de here-
 si. quarum qdā cōes domos habentes siml hita-
 bant in beginagijs. declarauit Joh. 22. ex vagā.
 ad ep̄m parisiensem cui⁹ inciū cū de mulieibus

q̄ tales nō sunt excoicate nec molestā de. tum q̄
innocentes cum no centibus nō sunt dampnificā
de. tum quia scandalū sequebatur de veracōe ta
lium q̄ fuerunt bone vite. tū q̄ caste sic viuebāt
Idem determinat idē Joh. 22. in alia extra vagā
generali ad oēs cuius principium Raco recta nō
patitur. Septim⁹ principal Joh. 22. in sua ex
uagantis Sancta Romana duplex ē. Prim⁹ sic
sonat Status omniū illorum viroz quī in aliqui
bus locis fricelli aut begini siue fratres de pau
pe vita. seu bizochij. aut alijs nominibus nunci
pantur. a hitum noue religionis assumere cōgre
gacōnes a uenticula facē. siu piores eligē quos
ministros seu custodes a gardianos aut noibus
alijs appellant. plurimos ad eorum sectam recā
pere. loca etiam de nouo construere aut constru
cta recipe in qb⁹ hitant in cōi. mendicāe quasi e
oz secta foretur vna de religionib⁹ p sedem apo
stolicam approbatis temere presumunt. fingen
tes se regulam frat⁹ minorum ordi. quāz sand⁹
Franciscus instituit pfiti. a ad trāz ofingūt obf
uaē q̄ q̄ sub obediētia gn̄alis vel piūncialiū mi
nistroz ipi⁹ ordi. nō morēt. Quoz eē qdā se esse
de sc̄io ordine. beati francisci. penitentium vocati
asserentes in quo tamen tales ritus nullatenus
est concessus. predictum statum eoz sub velami
ne talis nois satagūt palliāe. reuocatur penitus

et prohibetur nō obstantibus etiam quibuscumq;
 Et ipsi nichilomin⁹ sūt excoīcati ipso facto. Scđ⁹
 Omnes ep̄i ⁊ alij prelati qui alicui ritum viuen
 di et habitum supradictos preter sp̄ale manda
 tum sedis apostolice concesserint sūt excoīcati
 ipso facto. Octau⁹ principalis de priuile. c. in
 de. continet. G. omnes pape reseruos. primus
 religiosi qui clericis aut laycis sacramentum vn
 ctōnis extreme. Ecce primū. vel eucharistie mīnī
 strare. Ecce scđm. matrimonia ⁊. solempnisaē
 Ecce terciū. nō habita sup hīs prochialis pres
 biteri licētia sp̄ali. aut qui excoīcatus a canone
 preterq̄ a casibus a iure expressis vel per priuū
 legia sedis apostolice cōcessis eisdem Ecce quār
 tum. vel a sentēcijs p statuta p uincialia aut sy
 nodalia promulgatis Ecce quintum. seu a pena
 et a culpa absoluere quēquā presumpserint. Ec
 ce sextū ⁊ nōt Jo. an. super quāti casus verbo a sen
 tēcijs. puto inquit q̄ omnem sentēciam idudat
 excoīca cō mis. suspensionis. vel interdicti. cui⁹ ne
 cessaria sit absolutō. Item super precedētī verbo
 Excoīcatus a canone dicit idem Quocūq; etiā a
 quo ep̄us vel sacerdos possit absoluē. Non tamē
 intelligitur de excoīcato ab homine. quia nō exp̄
 mitur Ex quibus etiā patz septi⁹ videlicz q̄ exca
 ti sūt oēs quos rite excoīcat eorum superior aut iū
 dex p sua statuta. sicut etiam excoīcati sunt omēs

quos eorum plati aut iudices rite excoicant. Nos
nus principalis in de. de penis. c. 2. Cupientes et
pler. Primus de religiof mendicantibus. Ne dem
ceps in aliqua ciuitate castro villa seu loco quo
cumq; ad hitandum domos vel loca quecuq; de
nouo recipe. Seu hactan9 recepta immutare vel
ea vendicois pmutacois donacois aut cuiusuis a
lienacois titulo in alios transferre presumant
absq; licentia sedis aplice spali. Secundus e con
tra oes religiosos q in sermoib9 vel alibi pferunt
aliqua vt retrahant a solucoe decimar9. Terciu9
casus est. qm vero talis scilicet. qui vero eligiofi
postposuerint ofitentibus conscientia; facere de
soluendis huusmoi decimis ab officio pdicatio
nis tam diu maneant ipso facto suspenfi. donec co
fitentibus ipis si hoc ipsum dicendi o modo facul
tatem habuerint conscientiam fecerint. exinde ex
coicationis incurfuri sententiam ipso facto si pdi
caepsumpserit. predca negligentia vt pmittitur
no purgata ad eligiosos tm monasterioy vel ecclia
ru decimas picipicu. hoc no exteditur. .io. pn
cipal est ibid. conueniens etia. 2. pnculaes q omes
pape refuatur con temerarios violatoes ofitu
cois illi9 q eligiofi. a deri. secularibus phib; ne ali
quos ad voued. Ecce. i. Jurand. Ecce. 2. vel fide in
terposita. Ecce. 3. Seu alias pmittendum. Ecce. 2.
inducant vt sepultura; apud eorum ecclias eligat

vel iam electā vltcrius nō immutēt. Vnde cā
 principalis cōtin; etiā. q. de sen. ex. c. i. in de. qz
 eligiofi etiā exempti violantes interdictū per
 sedem aplicam. Ecce primum vel p ordinariū
 loci. Ecce scdm vel generalem cessacōnem dīmoz
 factam p puincialez cōciliū. Ecce terciū. vel
 eum pui hoc possit seruata p cathedralem & ma
 cem eccliam loci. Ecce quartum excoīcatur ipso fa
 cto per solum papam absoluendi. Duodecīm
 principalis ponitur eodem tī. Cū ex eo. 7 est eti
 am papalis Qd fratres minores si tpe interdicti
 ecipiunt in suis ecclis ad diuina fratres vel so
 res terciū ordinis excoīcati sunt. Glō. super verbo
 suis eccle. dicit Si in alijs ecclis hoc facerent: cel
 sat hec pena posset tamen locum habē alia pena
 coīs. Tredecīm principalis duplex est. prim
 Si cuiuscunq; ordinis religiosus ad ptes trāsmā
 rinas ad pdicādum se transferat infidelibus abs
 q; sui superioris licētia. sibi p ipsius patentes litte
 ras concessas. excoīcatus est ipso facto. 7 ambo
 casus pape reseruant p cōstitucōnez. Joh. 22. ad
 nostrum nup. .iq. principal est duplex scilic;
 tam de dantibus q̄ recipiētib; aliquid p religio
 nis ingressu cōtra ex. vrbani. 7 ne in vinea dñi
 cōtra eligiofas quascūq; psonas. ne pastus prā
 dia seu cenas pecunias Jocalia aut res alias etiā
 ad ecclasticū seu quēuis piū vsū aliū deputata

seu deputanda directe vel indirecte. petē seu eri-
gere quoquomō p̄sumant aut p̄sonis volentibz
intrare earum religiones in earundem p̄sonaz
receptōne ante vel p̄ istam. S; eas poti⁹ cū oio
da puritate recipiāt in vidu a vestitu sicut alias
p̄sonas suoz monasterioz in sincera caritate p̄
tradēt. Illa dūtarat q̄ p̄sone ingredientiē ipse
pure ac sponte a plena liberalitate oī pactione
cessante daē l offerre monasteriis eccl̄iis a locis
huiusmodi voluerint cum gr̄arum actione licite
recepturi. Quā enim secus egerint. si sint singula-
res p̄sone: excoīcātionem pape incurrunt. Si col-
legia: suspendūtur Ita sonat exūagās predicta

Capitulum sextum.

ostremo de casibus qui tangunt omnes
pene statū. sp̄ali⁹ tñ secularē tradādum
est quī sunt isti videlicet: prim⁹ principa-
lis est ex̄ de raptō. Excoīcam⁹ duos continens. Pri-
mus cōn illos qui xp̄ianos p̄ negociacōe l alijs
honestis causis nauigātes cape. aut rebū suis
spoliāē p̄sumūt. Scōd⁹ cōn illos q̄ xp̄iāos naufra-
giū paciētes spoliāt rebū suis. Et nōt pe. pa. q̄
in p̄mo casu dicit hic honestis cāis. p̄p̄t piratas
a illos q̄ sarracenis aliq̄ phibita portāt. a quī a-
lias in mari iusta bella ducūt. Alij vero p̄ones
nō sūt excoīcati. Igitur p̄ncipes quī accipiūt bo-
na naufragoz excusari nō possunt. cū sit cōn oēs

equitatem etiā naturalem. Additur autem in lra
 vbi supra ad casus. nisi ablata reddiderint post
 amoniconem. vel post q̄ fuerint in mora cum pos
 sint restituē et non restituūt. Scđ⁹ principalis hz
 duos casus. primus introducť est cōtra ptātes
 consules. rōres et alios officiales. laycos cūita
 tum. et alioꝝ locorum. angarias et exactōnes in
 debitas eccl̄ijs. sacerdotib⁹. et eorum possessionib⁹
 et alia sua vniuersa onera imponentes. siue fos
 lata siue expeditōnes seu alia quelibz que agēda
 arbitrat̄ur de bonis eccl̄iarum clericoz. et paupm
 ppi deputatis impleri fere cuncta volentes. Scđus
 cōtra illos qui supradictis primo successerit. nisi
 infra mēsem errorē siue excessum p̄decessoz pur
 gauerint. de immunitate eccl̄ie. Aduersus. §. si. et
 .c. nō min⁹. Tercā⁹ principalis habz. 8. casus. p̄⁹
 ē cōn illos q̄ decetero statuta edita vtra eccl̄ie lib
 tatem. nisi ea de capitularibus. siue ea de suis car
 thularijs vel alijs libris suis infra duos mēses
 nō deleuerit. Scđ⁹ si ipa seruari fecerint quāuis
 deleuerint. tercā⁹ cōtra illos qui cōsuetudines cō
 tralibertates eccl̄ie introductas fecerit obserual
 Quartus cōtra illos qui talia statuta decetero fe
 cerint. Quintus cōtra illos qui talia statuta scri
 pserint. Sext⁹ vtra ptātes rōres et consiliarios
 locoz p quos statuta et consuetudines decetero e
 dice fuerit vel seruate. Qui cum scirent talia fidel

et possent phibere a nō phibuerint q̄ius etiā
nō statuerint vel fecerint obſuari. Septim⁹ cōi
illos qui ſm̄ ea p̄ſumpſerint iudicare. Octauus
contra illos qui in publica forma ſcribē p̄ſum
pſerint iudicata Extra de ſen. ex. c. nouerit frater
mitas tua. Oia iſta colligūtur dicit p̄. pa. vbi vi
detur eſſe cōtra eccl̄iaſticam libertatem. quia cuſti
ci ſtatuertunt q̄ null⁹ offerat niſi i magnis feſtis
aut niſi tantis. aut q̄ ſup mortuū nō ſit talis p̄ā
nus vel tot cerei. vel cōi curatū oēs contribuunt
ad adiuuandum cont̄e ipſum in caſu turpi a h⁹
modi. Quia libertas eccl̄ie eſt habē oblatōnes li
beras. a liberas ſepulturas. Si autem illi de aliq̄
vno genere ordinant q̄ ſepeliantur alicubi a cū
hoc non ſit ſtatutum ligans. et ſi eſt contra vnā
eccl̄iam eſt p̄ alia: nō videtur incidē. S; de p̄ānis
p̄ciōſ a mūltitudine cādelaz q̄n ciues phibēt
talia ne pompis ſui grauent ſe dicunt alij q̄ licī
tum eſt. dummodo fiat p̄ bono cōi. nō cōtra lib
tatē eccl̄iaſticā. volendo per hoc grauaē. .x. prin
cipal duos ōprehendit. prim⁹ cōi illos q̄ lraz a
p̄licaz impetracōes aut alias ad for̄ eccl̄. recurre
tes ſuper cauſis q̄ ad idem forum de iure vel de
antiqua ōſuetudine p̄tinēt. vel per ſe vel per aliū
ad deſiſtendū vel i foro ſeculari de queſtioib; h⁹
mōi litigand⁹ p̄ Iudiciū eccl̄iaſticoꝝ vel ipōꝝ ipe
rāciū ſeu litigancium aut volencium litigare

Aut ppiquoꝝ illorum seu rerū illorū. Quorum e
 tiam rapcōnū modū vel alijs quibuscūq; opule
 rint vel opelli fecerit seu procurauerint. seu per se
 vel p alios impedierit. quo min⁹ coram iudicib⁹
 ecclīasticis seu delegatis seu ordinarijs. querulā
 tes de causis pdictis possint libē iusticiam obtinē
 Sed⁹ est cōtra illos qui ad predcā faciēda de
 derit consilium auxilium vel fauorem. vt de emu
 nitate ecclīastica qm̄ vt intellexim⁹ li. 6. Vbi tñ
 notat pe. pa. Si quis cōsultit amico suo potius iūe
 nire laycum coram pposito. ptāte. seu mgrō ciuū
 vbi statim p ppressionē psone vel sayfiam bonoꝝ
 habebit ius suum. q̄ coram officiali. vbi tarde cō
 sequitur ius suum. nō incidit lic; ille prius vellet
 coram ecclīa litigare. Sed cui⁹ cōsilio aliquis inui
 tus cogitur desistere in ecclīa litigare ille incidit.

Quintus pncipalis est de emuni. ecclē. e. eos q̄
 li. 6. cōtra illos quicumq; obtinētes tpale dñm
 subditis suis iterdicunt ne prelatīs aut clericis
 seu psomis ecclēasticis quit q̄ vendant ā emāt
 aliquid ab eisde. vel ne ipsis bladū molāt. panē
 coquant ā alia obsequia eis exhibeant. nō tamē
 ligat nisi dños a ptātes di. pe. pa. Sextus pnc
 cipal est cōn illos qui ab ecclīs a a personis ec
 clēasticis p rebys suis ppris quas non causa
 negociandi defecūt vel deferri faciunt Pedagia
 vel talia huiusmodi erigunt vel extorquent p se

vel p̄ aliū suo nomine vel alieno. aut eos ad h̄
modi p̄soluenda opellunt. cōtrā cōsuetudine
non obstante. Et d̄z ep̄us loci publicare ip̄m ex
cōicatum. vel a suis subditis facere publicari do
nec sic exacta restituerit. ⁊ de trāsgressione hm̄oi
satisfecerit opetenter. Extra de censibz. c. q̄q̄ li. 6.
¶ Qui vero. Nec excusant̄ dicūt pe. pa. qui a tēpe
a quo nō extat meōia deicos pedagiat. qz de anti
q̄s pedagis ip̄a intelligit nō de nouis. Septim⁹
casus principalis cōtinet duos. Primus q̄ layci
qui quōdam p̄ vim vel per metum cōpellebant
prelatos vel capitulū ecclesiarū. seu alias per per
sonas ecclesiasticas sibi submittē bona immobi
lia vel iura eccliarum absq; consensu capituli. et
licentiā pape. nisi post competētē ammonitiōnē.
hm̄oi submissiōnē elarent. Et q̄ de cetero p̄latos ⁊
alias p̄sonas ecclasticas ad talia faciēda opule
rit. Sedūs Quicumq; post submissiōnē rite hadē
nus factam aliqd̄ vsurpat vltra id qd̄ ex contra
ctō licito p̄mittitur. nisi legitime monitus ab h̄
modi vsurpacōne destiterit. r̄stituēdo etiam q̄ ra
liter vsurpauit. Extra de rebus ecclesie nō ali. c. 1.
c. Nec consultissimo. ¶ Layci li. 6. . 8. p̄ncipalis
h̄z duos. prim⁹ est cōn̄ illos qui regalia custodiā
vel gwardiā aduocacōis sue seu defensiōis titu
lum in eccl̄is monasterijs seu alijs p̄ijs locis de
novo vsurpare conantes bona earūdem eccliarū

monasterioꝝ seu pioꝝ locoꝝ vacancium vsue
 pare presumunt. Scđs est contra clericos eccliaꝝ
 monachos monasterioꝝ a psonas ceteras eoru
 dem locoꝝ q̄ fieri hoc pcurant Extra de elec. c.
 gñali li. 6. Nonus principalis contra illos qui
 clericos vel quilibz alias psonas ecclesiasticas
 ad quos in aliquibz ecclis monasterijs seu alijs
 pijs locis spectat electō. vel consaguineos eoru
 dem aut ipōꝝ ecclias. monasteria siue loca bonis
 suis p se vel p alios spoliando seu alias iniuste p
 sequendo grauate presumpserint. p eo q̄ illi ro
 gati seu alias inducti eum pro quo rogabantur
 seu inducebātur eligere noluerūt. Extra de elec.
 sciānt cuncti li. 6. Decimus principalis continy
 3. casus. prim⁹ est cōtra illos qui quēpiam xp̄ia
 norum p assissimos interfeci fecerint. Scđus cōtra
 illos qui hoc fieri mandauerūt etiā si mors nō
 sequatur inde. Tercius cōtra illos qui assissimos
 receptant. defendunt vel occultant. Extra de ho
 miā. c. pro huāni. li. 6. Undecim⁹ principal
 habz duos. prim⁹ cōtra illos qui ēprestallias seu
 pignoraōnes vbi ali⁹ p alio p̄guate cōtra per
 sonas ecclasticas cesserit seu bona ipōꝝ. Scđs cō
 tra illos qui ēprestallias a cōsuetudine qn̄ potius
 abusu cōcessas ad illas id ē ecclesiasticas p̄oga
 uerint. nisi presumpcōnem hmōi reuocauerint i
 fra mēsem a cōcessiois seu extensiois tpe cōputand

Extra de iniurijs. c. Et si pignorações. .i2. pñ
tinet duos. prim⁹ est cō illos qui p eo q̄ in re
ges principes ⁊ barones nobiles balmos ⁊ mi
nistros quoscūq; aliosq; quoscumq; excoīcōnis
suspensiois seu interdicti sciunt pmulgata. licen
tiam alicui dederint occidendi capiēdi vel alias i
psōnis seu bonis suis vel suoz grauandi eos qui
tales sententiās protulerint. siue quoz occasio
ne sunt prolate. seu easdem sententiās obſuan
tes siue taliter excoīcatis cōicare nolentes. nisi li
centiam ipaz integre reuocauerint vel si ad bono
rum captōnem occasionem ipi⁹ licentie sit proces
sum. nisi infra octo dies restituerint. vel satisfā
ctōnem impenderint pro eisdem. Secūsus cōtra
illos qui ausi fuerint. licentia data vti vel aliquid
pmissoz committere suo motu. Extra de sen. ex. c.
quicumq; libro sexto Et sunt reseruati pape isti
duo casus. si quis steterit in excoīcācōe ista
per duos menses. Tredecim⁹ principālis cō
tinet duos. ⁊ ambo pape reseruantur. primus si
quis quēiūs pontificē iniuriōse ⁊ temere puſſerit
aut cepit vel pāmificauerit. ⁊ hoc mādauerit fiet
aut facta ab alijs rata habuerit ⁊ socius in hñs
fuerit faciētis. aut cōsiliū in hñs dederit ⁊ fauorē seu
sciēter defēsauit eūdem. in illis casib; de p̄dictis in
quibus excoīcācōis sententiā p iam editos cano
nes nō subiēt Glō. sup v̄bo de p̄dcis vt in bāmēte

vel id mandate vel illud ratū hñte soāoz. Seq̄
 tur scđ? Potestas vero consiliarij baliui. scabini
 aduocati. rcores. ofules a officiales ipsius quocū
 q; noie censeantur in pmissis culpabiles existen
 tes. omnes excoīcacionez incurrūt p papā solum
 absoluedi In de. de penis. c. i. .ix. principalis
 etiā pape reseruatus e. ti. c. grauis. est Qd dñi
 tpales qui cogunt aliquos in loco interdicto ce
 lebrare. diuina. Vel qui p pcones faciunt tūc ad
 illa audienda populū euocari. vel prohibent ne
 publice excoīcati vel interdicti super hoc quā p il
 los qui missas celebrant momū ecclias exeat l
 ipsi nomiātm momū nō excūt. excoīcati fune. in
 de. de sen. ex. grauis. .i. r. principal est in de.
 de vfuris. dñnes sex casus. Nam citates a officia
 les faciētes. Ecce primū dictantes. Ecce scđm l
 scribentes statuta sup vfuris soluendis nō repe
 tendis vel restituedis. Ecce terciū vel iudicantes
 fm illa. Ecce q̄tum vel nō dolentes si pñt infra
 tres menses de liberis citatum. Ecce quintū. Vel
 illa seruātes. Ecce. 6. excoīcati sūt Istā ei snia; incur
 rūt q̄cūq; citatū ipsay p̄ates capitanci rcores
 ofules Iudices ofiliarij ā alij quis officiales. pre
 missa attēptātes. .i. 6. principal ofinet. 6. i. de.
 de ofaguinicare a affi. c. vñico scilic; ofrahēs ma
 fmonū i gdu ofaguinitatis. Ecce p̄m? a affinita
 tis phibite. Ecce scđ? l cū moniali. Ecce terciū ē

excoꝛcatus. Idem est de religiosis sic facientibus
et de monialibus ac de clericis in sacris ordinibus
constitutis. Ecce itez tres alij casus. Et dicit Glō
q̄ hec cōstitutō in expressis p̄missis casib⁹ tātum
locum habz et ei⁹ pena. Vñ si quis oꝛahit cum
habente maritū. vel cū iudea vel pagana vel coḡ
ta spūaliter vel legaliter. vel contra impedimen
tum publice honestatis. nō ē locus huic pene.

.i. principalis est cōtra illos iudices quī frau
dulenter facerēt ad causam inueniēdaꝝ noiari
mulierem in testem. vt eā possit p̄sonaliter faci
us visitaē seu accedere vel ip̄a ad eū venire. Ca
sus hic ut dicit pe. pa. raro oꝛmittitur. possz tamē
committi si quis iudex hoc fingerz vt ad muliēs
sub clausura morantes intraret. Extra de judi. c.
mulieres li. 6. .i. principalis est. Quicumque
cuiuscumque status vel gradus etiā si p̄tōficalli
dignitate executor seu quūvis alius fecerit corp⁹
defuncti humanum exenterari seu mēbratim di
uidi ad transferendum ossa de coꝛtione p̄pter
sepulturam vt in extra. bonifacij. viii. capitulo de
testande. .i. principalis casus Cum quis inci
deret in factū dampnatum. p̄ statutum hois fem̄
sub illa forma. vt q̄ oꝛtrafecit sit excoꝛcatus. de sen. ex.
a nob. Vbi sciēns di. pe. pa. q̄ hec dicit̄ snia iuis
nō papalis sed ep̄al̄ aut synodalis aut concilij
vnde ille qui subest statuenti. ratione sui delicti

incidit non ali⁹. et in loco ubi statuens potuit sta-
 tuere vel excoicare. cum statutum concilij liget
 bene in dyocesi suffraganeorū. De hoc etia; casu
 vide sup̄. c. 3. casu. i. 2. c. casu illo. .20. principal
 contra illos qui absolucōnē ab excoicacōnis sen-
 tentia vel quācumq; reuocacōnem ipsi⁹. aut sus-
 pensiomis. aut interdicti. vi vel metu. p̄curauerit
 de hijs qui vi metus re. ea. fi. absolucōnis li. 6.
 Hic casus dicit̄ p̄. pa. intelligend⁹ est de metu ca-
 dente in constantē virū. stupri siue status. verbe-
 rū. atq; necis. siue hoc sit pro se vel pro alio. quia
 nō distinguitur. .21. continet duos de sen. ex e-
 os qm̄ li. 6. Et in de. de penis. c. Si quis ꝑ. fi. Et am-
 to aliquā do reseruauit pape. De im⁹ extra illos
 a canone vel homine excoicatos. q̄ ppter mortis
 piculum aut impedimentum legitimū ab alio q̄
 ab eo a quo aboluendi fuerāt de iure absoluun-
 tur a sententiā canonis. Si quis suadente ab ordi-
 naria vel alio. qui de iure nō potest. Si cessante
 postea periculo vel impedimēto hmōi se illi a qui-
 bus cessantibus hijs absoluē debeāt de iure q̄ci-
 to. modo poterit se p̄ntae nō p̄ntauerit mādatis
 ipsi⁹ sup̄ illi p̄ qb; excoicati fuerūt recepturi et
 satisfaduri prout iusticia suadebat. Et hic est ca-
 sus papal̄ si sententiā pape reseruabat. Ep̄alis ve-
 ro si ep̄o resuabatur. .22. est cōtra illos q̄bus
 cum ad sedem ap̄licā l̄ legatis ipsius absolucōis

ipsius bñficiū a quibuscūq; sentencijs cōsecū
 tur iungitur vt ordinariorū suorū vel aliorū quo
 rūlib; suscepturi pñiam ab eisdem. se cōspectū re
 presentent. ⁊ passis iniuriam seu hñs quib; pro
 pter hoc obligati existunt satisfactōnem exhibe
 ant cōpetentem. Si hoc cū primo commode potēit
 non curauerint adimplere. tam illi q̄ isti in pri
 stinam excōicacōis suam ipō facto relabuntur.
 Et est sensus q̄ illi qui a sede ap̄lica vel a legato
 absoluti fuerūt ⁊ eis mādatum est q̄ satisfactiānt
 vel alicui iudici se representent. Si id nō faciunt
 in hoc casu absolut ille qui p̄t a priori ⁊ nō alijs
 .22. primāpalis ponitur p wil. in spec. de officō
 legati. c. nunc ostendendum est v. 27. A senten.
 legati sui vel delegati cuius iurisdicō expirauit
 ⁊ cui nullus successit in officio sibi iniuncto solus
 papa absolut. Extra de officio delegati pruden
 tiam. §. sexta. Idē intelligendū est dicit ibi wil. de
 constitucōib; legatorū suorū. ex q̄ legacō ē finita
 nec alijs legato succedit. cū in talib; null; sit su
 prior n̄ ip̄a. .23. prim. Cū ip̄a āte coronacō; pos
 sit exēcere officū suum: jō qui hac occasione in
 pugnet trās. excōicat⁹ est vt in extra bñdicti
 .xi. que incipit Quia nonnulli. .24. primāpalē ē
 in cōstitucōe Joh. 22. Si fr̄m ⁊ coepōz. vbi habe
 tur q̄ si q̄s vacāte ip̄io. v̄tute cui⁹ cūq; cōmissiois
 ab impatore mortuo sibi scē l̄ quocūq; alio colōē

siue bona auctoritate imperij vsurpauerit. vel in
 risdōnem exercuerit. aut vicariat⁹ seu alterius
 cuiuscūq; noīe officij sibi assumpserit: nisi de licē
 tia pape spāli. Et omnes eis ac cōmissarijs eorū
 in talibus obediētes. aut prestantes sibi in hoc
 auxilium cōsiliū vel fauorem sunt ipso facto exca
 ti a terre ipōr. Glō Intellige hic terras vel loca
 ipsoꝝ reputari. non racōne pprietatis tantū. s̄
 supioritatis Jurisdōnalis. ac loca ⁊ q̄libet v̄ita
 tes et vniuersitates ecclīastico supposite interdō
 .27. Joh. 22. in constitutione dieꝝ crescēte ma
 licia principal sic sonat. Si quis in puincia mar
 chie Anthonitane romane ecclīe subiecta rcōrem
 vel alium ministrū s̄ue officialem a sede ap̄lica
 deputatum aut alicui⁹ ipōrū vicarium vel iudi
 cem occiderit inuasit offenderit vel alias male
 tractauerit seu ad hoc dederit auxilium cōsiliū ⁊
 fauorem directe vel indirecte publice vel occulte
 inabilē ad beneficia vel officia. sit quicūq; etiā
 ⁊ est excoīcatus ipō facto. et soli pape reseruatur
 absolutio. Alie pene graues insup ibidem sūt ful
 minate. .26. principal Omnes illi q̄ falsificāt
 monetam regis frantie vel aliā falsam monetā
 in regno francie portāt excoīcati sūt ipso facto. ⁊
 resuatur pape illi⁹ absolutio per constitutionē
 Joh. 22. prodiens quasi. .21. principal Si q̄s
 demones inuocauerit ⁊ eorū auxiliū postulauerit

seu fedus aut pacta cū demōnibus fecerit. vel eis
 immolauerit. aut eos adorauerit. seu in eorū noīe
 ymagines anulos speculū fibulā vel rē aliā ma
 gicē ad ipsos demones alligandos constituerit.
 aut rīsa ab eis vel ab illis q̄ ab ipīs demōnibus
 audierunt peccerint excoīcat⁹ est ipō facto p̄ oīti
 tuōnem Joh. 22. sup illi⁹ speculam. 28. p̄inci
 palis. Si quis lrām aut sigillū alicui⁹ Cardinali
 falsauerit vel ab alio falsante vsus scienter fuerit
 eo ipō anathemathe ē innodatus per oīti tuōnē
 Joh. 22. impellit nos. 29. p̄incipalis Quicum
 q; legatos aut etiā nūcios sedis ap̄lice impediē
 p̄cūpserint. excoīcati sunt ipso facto. Aut regē
 terre a loca q̄lib; subiecta eis dem. tā diu. sint ec
 clesiastico supposita mēdicto. q̄ diu in h̄mōi. oīti
 macia duxerint p̄sistēdum. In constitucōe Joh.
 22. Sup gētes a regula. Secunda ps.

Secunda aut ps incipit de necessarijs cōfes
 sionem cōitantibus. in quo cōfessor qui of
 ficium gerit medici. mortuos aiarum. facili
 us sanare valeat in applicando sacramenta peni
 tentie septem capitula sequentia incorporet. Pri
 mum quomodo ad confitentem bene dispen
 dum se preparare debeat. Secundo q̄ ab ipso cō
 fitente generaliter querere habeat. Tercio qua
 liter vicia luxurie de quib; magna vis est trimal
 valeat a verecūdis specialit. Quarto quō circa finē

confessionis reū corrigere debeat. et informare. atq;
 p̄ que confessum eē contritū vel attritum nosse ex
 pediat. Quinto qualiter penitentiā vel satisfactōez
 debite iniungat. Sexto quō rite a peccatis ⁊ a sē
 tencijs absoluat. Septimo Quō circa infirmos cau
 te se teneat. Et de celatōe confessionis. Capi. i.

¶ Vo ad primū Ante confessionē ⁊ circa ei⁹
 exordiū. 12. sequentes regulas attendat
 prima vt auctoritatē sup̄ confitentem ha
 beat seu iurisdicōnem is quā alicui⁹ vult confes
 sionem audire. puta pape. ep̄i. plebani. vel vt sit p̄n
 tatus episcopo rite. si est de ordine mendicācium
 frater. Potest tamē subditus in. 8. casibus alteri
 q̄ pprio sacerdoti confiteri. vel alteri⁹ q̄ q̄ prius
 fuit ei⁹ sacerdos ppri⁹. primo q̄n pprius sacer
 dos est omnino indiscretus ⁊ insā⁹. ⁊ ab eo ē li
 centia petita. licet nō obtenta. vel debz saltem a su
 pion pprii confessoris seu sacerdotis licentiā pe
 ti si haberi p̄t. Secdo quādo procbian⁹ transtu
 lit domicilium suum. tunc ille est subditus illius
 sacerdotis ad cuius procbiā se transtulit. Ter
 cio q̄n quis est vagabūd⁹. Quarto q̄n quis queit
 domiciliū quo se conferat quia sine domicilio ē
 Quinto si est in studio de licentiā p̄latorū suorum
 Sexto si est pegrin⁹. qui recepit peram ⁊ baculū
 a pprio sacerdote. aut ei⁹ vicario. vel licentiā
 vel si est mercator ⁊ viator. ⁊ recepit licentiā a

pprio sacerdote. Secus aut si pegrin⁹ aut merca-
tor: vel viator: prefata nō fecit. Septimo qñ scilicet
ut. s. th. dicit subditus scit pprium sacerdotem
esse hereticū aut sollicitatorē ad malum. aut fra-
gilem quo ad pccm qđ quis cōfiteatur. aut ad re-
uelandum confessionē pronū. Vel si pbabiliter
estimatur reuelator offensiois. vel si pccm de quo
quis cōfiteri debz sit contra illum cōmissum. In
hīs enim casibus et similibus in quibz pbabili-
ter timet penitens ex confessione facta piculū si-
bi vel sacerdoti imminere. debz recurrē ad supio-
rem et petere licentiā alteri cōfiteendi. quem si ha-
bere nō possit. idem iudiciū est qđ de illo qui nō
h̄z copiam confessoris. ymmo pot⁹ laico in isto
casu debēt ofiteri. Et si nullum aliū alienū h̄z sa-
cerdotem: cōfiteatur tunc pprio. tacito eo de quo
est piculū. s. qñ est i piculo mortis et h̄z alienū
quia tūc ille est ppri⁹ quodāmō. Secūda ēgula. stu-
deat mūdus eē in ofciētia q̄ purgādis aiab⁹ in
vigilat. Spem q̄ sui labois et circa alios pficien-
di nō in ppria s̄ in dīna virtute ponat. qz iurta a-
plm. neq; qui plantat neq; q̄ irrigat aliquid est
sed qui in clementum dat deus. Preconfiteatur
igitur confessor et crebro oret prout etiam corpo-
rali medico sapiēs ofulit. quaten⁹ de⁹ q̄ sanat
qēs infirmitates op⁹ dirigat ei⁹ qz v̄tute roboretur
et crescat. Tercia ēgula caueat ne p̄cipitāter

circa confitētem agat. aut in solo transcurfu per
 uolitet. h̄ morositati puigili omnia plene exami
 nans ⁊ dñjudicans. Non interrūpat etiam si pōt
 verba confitētis. Sed memoretur dicta. Et post
 modū querat distinde. vel si memorie cōmēdare
 non pōt caute saltem ⁊ pulchre de singulis inue
 stiget. memorie quoq; cōfitentis que dicenda in
 ponēda ve fuerit ea diligentī repetitōne reponēs
 infigat. Et ad ista tempus capt; sufficiens. Quia
 eligibilius est vt dicit Cancellari⁹ in suo tracta
 tu de confessionū audientia. paucos audire ople
 te. q̄ multos impfete. cum consciēciāz scrupul
 non tamen expedire q̄ impedire. Mallem inquit
 itaq; si curatus essem multoz differre confessio
 nes post pascha. etiam vbi quidam nō redirent
 q̄ cecus cecos seducerē. dum p vere absolutis q̄
 non recte absoluti sunt se gererēt. Quid enim ter
 ribilius isto dei verbo p ezechielem dicto. Tu in
 quit deus fili hominis speculatorem dedi te domui
 israhel. Audiēs ergo ex ore meo sermonem anū
 ciabis eis ex me. Si me dicente ad impium. Im
 pie morte morieris. nō fueris locutus vt se custo
 diat impius a via sua. ipse impius in iniquitate
 sua morietur. Saguinē aut ei⁹ de manu tua requi
 ram. Si autē anūciāte te ad impiū vt a vijs su
 is cōuertatur nō fuerit cōuersus a via sua. ipse i
 iniquitate sua morietur porro tu aiaz tuā liberaſti

Quarta regula Expediit vt cōfessor obtineat p
posse a plato subditoꝝ suam in casib⁹ reseruatis
ptatem seu relaxacōnem p̄cipue. nisi sint casus
publici & scādalosi. Reperiūtur enī paucissimi vt
idem di. Cancel. qui non incidere in aliquem ta
lium casuū. qui cōiter reseruantur. Ipi vero con
fessi scientes se ip̄os nō debē remitti. deinceps ad
alterū. vni libenci⁹ & cīcī⁹ oia detegunt. Cōfessor
vero similiter eos presumit libenci⁹ interrogat
de singulis. pleni⁹ q̄ sanare simul & semel ipsos
absolueno confidit. Quid enim aliud est in oc
cultis de iudice ad iudicē penitentē remittē. q̄ af
flicto afflictōnem addere. Et certe plūres in sordi
bus existentes ampli⁹ cāliter & occasionaliter fa
cere et deteri⁹ sordescē. Non sic vere fecit samari
tanus de quo sic vaticinatur p̄f. Calamū quas
sati nō cōtēt. & lignū fumigans nō extinguit. In
veritate educet Iudiciū. non erit tristis neq; tur
bulentus. Quinta regula s̄m Dūbertum libro
suo de offi. instructōib⁹ in. e. de cōfessionū audien
tia. Talē locū ad sedendū capret vt a multis vide
ri queat. p̄f̄im qm̄ feminas audiet & vt a nullo
cōfessio audiri valeat. In quo certe fame tā sue q̄
cōfētis subuenit. Est enī cōfessor angel⁹ dñi dei eꝝ
cīcium vt malachias di. Et de confessione & confi
tente xp̄us ait. Qui facit veritatem venit ad lucē
vt manifestentur opa eius. quā in deo facta sunt

Sic etiam beatus Jero. nepocianū informat. Omnes inquit suspiciones et quidquid probabiliter fingi potest ne fingatur a te deuota. Ab omni specie mala abstinere mandat ap[osto]lus. Pretermittentes autē hanc regulam suspiciōni circa feminas facillime subiacēt dicēte Job Oculus adulteri obseruat caliginem Tamē vt dicit Hūbertus Si a lique magne p[er]sone virilis serus cōfiteri voluerit de quib[us] credat cōfessor q[uod] erubescant in cōi auditorio cōfessionū videri deb[et]; eos ducē ad aliū locum magis secretum et honestū. Sexta regula Auditurus femi[n]as caueat ne dum eaz aias ibi a vicis purgat: ipse delcātib[us] volūtarijs sorescat. Nō sit velut lipiūū q[uod] alia lauando turpe scit s[ed] sit sicut man[us] que alia tergēdo mitescit. Ita q[ui] se acceptatorem p[er]sonaz eē credat. quādo pulchras aut iuuenes libenci[us] et citius q[uam] vetulas in cōfessione auscultat. Quo contra ymaginacōib[us] bonis et sanctis se p[re]actuet. Primū quidem considerādo se esse debere dei angelum et dei tremētis in iudicio vicarium. Demde auersis vel claus[is] ad feminā oculis corporeis. anime pprie lūib[us] videat. animā solam femine ad dei insignitam ymaginem leprosam seu sauciatā esse diris demonū peccōrum mortalium vulnerib[us]. vel saltem rugosam seu scabiosam delictis venialib[us]. quib[us] per xpi sanguinem p[er] sacramētum penitētie medēdū ē

Cruce occulte confessor p pollicem impingat pecto
ri pprio aliquatulum p puritate tuenda. breui
saltem deum inuoc; p tuc oraciucula. Et a verb
sine necessitate caueat dulcib9. ab omniq; penit9
confabulatione inutili. Et sic solum dei honore et
anime pprie et aliene salutem q̄rere firmiter pro
ponat. Nec tamen desperet si tēptatur. dūmodo
delcātiōi carnis remittatur. memor verbi xpi ad
discipulos dicētis. Si mortiferū quid biberit. nō
eos nocebit. serpētes tollētes ac. Super quo bea
tus Greg. Sacerdotes qui bonis suis exhortacōni
bus maliciā de cordibus aliēis auferūt. serpētes
tollunt. Et dū pestiferas suasiones audiūt. s; tñ
ad opacōnem prauā minime p̄trahūtur. mortī
ferū est qd bibūt. sed nō eos nocebit. Consolac
pari modo idē in suo pastoralī v̄ sic dicit. s; fit ple
rūq; ut dum rēcorum anim9 aliena tēptamēta co
gnoscit auditis tēptatiōib9 etiā ipē pulsatur
Sed hec nequaquā pastori timenda sunt. quia
tanto facilius a sua eripitur. quanto misericordi
us aliena temptatione fatigatur. Cuius etiā; ra
tionem manifestās sanct9 Thomas in. x. ita di.
Gratia que in sacramēto datur estaurat. si qua
indimacō ad peccm̄ ex circūstanti cogitatioē se; car
naliū necessaio dictorū p̄ueiat vel i osistente vel i
confessoē. Septima regula confessor vulcū peiten
tis maxime nō respiciat. ne confitens erubescat

et ne a femina ai⁹ vulneretur spūalis cōlogi-
 quā iuxta illud Abacue ffacies ei⁹ vent⁹ vrēs
 Vnde glō sup illud Gen̄. vidit mulier lignum q̄
 esset delectabile visu. dicit Ne lubrica in cogitacōe
 versentur. non debem⁹ intueri qđ non licz concu-
 pisci. vt enim munda mēs in cogitacōe seruet
 a lasciuia voluptatis sue. reprimendi sunt oculi
 quasi quidā raptōres a culpa. non enim eua lig-
 num contigisset. nisi prius incaute resperisset. pen-
 sandum ergo est quātū ab illicitis debeamus re-
 stringere qui mortaliter viuim⁹. si mater viuē-
 cium p oculos ad mortem venit. Octaua regu-
 la Caueat summop̄e confessor. ne i principio cō-
 fessionis potissime. nec in eius psecucōne sit tris-
 tis aut austerus aut rigidus. maxime raro con-
 fitentibus vel tūmidis vel simplicibus. mox enim
 clauderet os pccōis obterritū. Sed benign⁹ et
 mitis sit more prudentis medici. et affabilis. Vn-
 de ante q̄ quis cōfiteri incipiat qui confitei non ē
 assuetus. multū puta verecūdis et similibus dicē
 potest ad cōfessionem impūnētia. et si res ita eri-
 git. q̄rere de patria sua et similia quousq; confitei
 volens audaciā sumat dicendi quia quedā p-
 sone ex verecūdia in principio pdunt omēz meō-
 riam de confitendis. spālīz iuuenes et femine ra-
 ro cōfitētes. Deinde pcedat ad doctrīnas alias q̄
 sequūtur. Ostēdit ista iste cui⁹ vicē gerit cōfessor

xps quādo ait Non est opus valentibus medicus
sed male habentibus. Sic idem egit qui peccatri-
cem in ciuitate et publicanos non horruit sed ad
penitentiam vocauit. Non inquit venit vocare fi-
lius hominis iustos sed peccatores. Circa femi-
nas tamen dicit humberus non multum immo-
tetur. nisi quātum necessitas confessionis exigit.
Illas vero quae tegute vocantur. et quae frequenter vo-
lunt confiteri. repet ab hominibus et quasi frequēta-
tione inuāli. Et certū eis tempus ad confitendū assignet e-
quod tempus eas non audiat. nec in alijs colloca-
tione bus frequētibz vnquam se exponat. Semp̄ quod potius
us duris verbis utat et rigidis quam mollibus quia
ut bonauentura venerabilis dicit tales et eis simi-
les femine. nescientes etiā se et sacerdotes incre-
dibiliter inficiunt absque iactu tempus quā incidunt
cū preciosissimum tempus nimis perdunt. De predicto
verborum rigore cristus docuit quando matri
sue sanctissime ait. Quid michi et tibi mulier. nō
dum venit hora mea. Tamen prefatam benigni-
tatem ad peccatores habendam miris auctori-
tibus persuadet. Beatus dyonysius in epistola
ad dimophilum allegando moysen virozum mi-
tissimum dauid mansuetissimū. deū qui de natu-
ra sua ē benignissimus xpm pastorem qui relictis
xcix. ideserto ouem perditam lete portauit in hu-
meris. dragmam centesimam quaesuit sollicite

Et filiū pdigū. pater quē suscepit cū munerib⁹
dementissime. Non a regula est. Preallegat cō
fessor raro cōfiteābus ⁊ verecūdis q̄ malū viciū
fit ⁊ fatuum celare peccata sciēter in confessione
Ex qua quis incurrit noua mala plurima. Nam
talis nouum pccm incurrit. p̄pocrisis quā xp̄us
maxime p̄secutus est in phariseis. mētatur cū se
ostēdit innocentē qui nocēs est. Supbit q̄ videt
vult bon⁹ ⁊ min⁹ malus vbi nō est quia nullum
fructū cōfessionis recipit q̄ nulla est quā oportet
omnino repetē. Sacramētum ihonoāt penitētie
q̄s diuidit ⁊ scāndē mītur. Seipm fallit. nō sacer
dotem decipit. p̄pter q̄ meli⁹ esset nō cōfiteri q̄
cōfessionem fingere. de quibus di. p̄s. Dñs dissi
pauit ossa eoz qui hominibus placent. Confusi
fūt qm̄ spreuit eos deus. que omnia loca habe
bunt i die iudicij qm̄ oia ⁊ singula pccā nō vni
homini s̄ toti mundo patebunt cū dampnacōe p
petua. De hoc etiā veritas dicit Qui me id est
veritatem erubuerit coram hominib⁹. hunc eru
bescet fili⁹ hois cum venerit i maiestate sua ⁊ glo
ria s̄ctorū. Decima regula est. poterit cōfessor
ei dicē qui vult cōfiteri fruct⁹ ⁊ vtilitates quas
de pura cōfessioē recipiet si dolet de preteritis. et
cauere intēdit de futuris. primo remissioēz pccō
rū omnīū Juxta illud Dixi cōfitebor aduersum me
in iusticiam meā dño et tu remisisti iniquitatem

peccati mei. Secundo notam gratiam sacramentalem et virtutis gratiam vel eius augmentum recipit per meritum passionis christi. quod in sacramentis operatur. Tercio unione dei. cum anima recipiet novam vel maiorem quam antea. quia tunc deus diligitur et sermo eius servatur ac per omnes ad confitentem talem venit pater et filius et spiritus sanctus. mansionem factururus. Quarto ornatus anime novus vel saltem dispositio aliquotum habitus imprimitur. quia secundum per se. Confessio et pulchritudo tunc in conspectu eius quam sancti monia et magnificentia talis est in sanctificatione dei. Quinto pena in ferri infinito tempore duratura pro peccato mortali. in penam finitam sed duram. quando quis contritetur ante confessionem mutat vi sacramenti confessionis. recipiendo. sed quando actu quis confitetur. prefata finita pena vi sacramenti proportionata viribus confitentis efficitur et minor. Non in quolibet confessione indulgentia certa datur deo nota quanta. Et ideo si quis contritetur pro mortalibus actu sacramenti penitentiam recipit et statim moritur. tunc a purgatorio liberatur quam si libere penitentiam recipit. quod contritetur solo voto recipit sacramentum. Sexto aptat ut quis rite recipere valeat et frequenter alia sacramenta. scilicet eucharistie. olei sacri. matrimonii et quod pro peccato mortali suscipere non debet nisi post confessionem. et iocunditate conscientie patitur et optimi remedium contra mortem subitanam. Nam quod confessus est et contritetur si in instanti moritur omnino saluatur.

licet pignē ⁊ sic male non moritur. Qui autē nō
 contritus nec cōfessus moritur. etiā si sic mille an
 nis viuēt ⁊ taliter moreret. male moritur. ⁊ subī
 tanee. q̄ dampnādus decedēt. Vndēcīma re
 gula est Deuītet confessor accepōnem psonarū
 q̄ est iniusticia qua psona p̄fertur p̄sone p̄pter
 causam īdebitam. vnde nō hōreat paupertatem
 deformitatem. aut insipiētīā. nec ecōtrario accep
 tet. Diuicias pulchritudinem. aut sapientiā. nī
 si forte maiores īde fructus ⁊ honores apud deū
 quis sperare debeat. q̄ p̄ncipaliter q̄rē debz iste
 qui iudex est aiarum. nō autē fauorem luorum ā
 amīciā. Gratis inquit xp̄pus primis cōfessoribz
 accepistis. gratis date. Ita dñs per moysen cla
 mat ī deutrono. Audite ait illos ⁊ qđ iustū est
 iudicate. siue ciuis sit ille siue pegrin⁹. nulla erit
 distancia psonarum. Ita puum audiatis. vt ma
 gnum. nec accīpietis cui⁹ qz psonam. quia iudi
 cium dei est. Et iterum nō accīpias psonam nec
 munera. quia munera excecant oculos sapienci
 um ⁊ mutant verba iustoz. Tencio ⁊ obserua
 cōhuius regule cordis ferrei homines attrahē
 solet sicut magnes. .i2. regula Si ī ipsa con
 fessioē q̄tūcūqz enormia crimina audire d̄tingat
 p̄cōrem. p̄pterea nō despiciat. nec īdementer iu
 dicz. s̄ pacienter cum cōpassione audiat. Exem
 beati Ambrosij qui similia audiendo tantum ex

cōpassione flere cepit. vt cōfidentes secū lacrimari
faceret. Sic etiā xp̄us virginis filius innocētis-
simus accusacōnē luxuriose mulieris in adulteio
deprehense tam diu tāq̄ patienter audiuit quo
usq; vnus post reliquū exiret. Qui inquit vestrū
est sine peccō. prim⁹ in eam lapidem mittat. Gra-
tia enim dei est s̄m Aug⁹. li. de virginitate. a dei
dono deputandū q̄d q̄d nō fecisti q̄d peccando fa-
cere potuisti.

Capitulū secundū.

Secundo confessor videat q̄ ab ipso confitē-
te ḡnalit̄ q̄rē h̄eat. Sunt enī. A. a s̄m eadē
cū informāē circa q̄ aliquñ inuestigare cō-
gruit. Iux̄ qualitātē p̄sonaz. tñ min⁹ a pl⁹ put-
vndō docuit. Primo q̄rat s̄m Ioh̄. s̄triburgis
in suo cōfessionali q̄ diu nō est cōfessus q̄ iā vult
cōfiteri. a pri⁹ sibi nō est cōfessus. Si r̄ndet q̄ a diu
non. ita q̄ discernere nescit inter peccata facta
ante vltimam confessionem a ea que fecit post
modū. tūc cōfessor inbeat cōfessionem ḡnalem fa-
cere de omnibus a peccatis singulis. Si autē scit
discernere inter ea que ab vltima confessione p̄-
petrauit. sic non oportet iterare prius confessa. ni-
si esset casus prop̄ quem iterare oporteret pri-
orē confessionem. Secundo inquirat. An confi-
tens sit irretitus in aliquo casu in quo confessio
necessario est vel probabiliter iteranda. quorū
sunt quatuor vel quinque. Prim⁹ est qñ confessor

ppter suam culpā nō potuit absoluere vt qz non
 fuit sacerdos. vel quā potuit in aliquib⁹ s̄ nō in
 omnibus. ⁊ in eisdem reū ad supiorem nō misit
 quā sic adhuc ad supiorem ire tenetur p abso-
 lucōe nisi ignorantia cōfitētem excusat; aliquādo
 Scd⁹ quādo cōfitens ppter suam culpam absol-
 uū nō potuit. vt puta quā excōicatus erat. nec cō-
 fessor absoluit ab excōicacōe. vel si conabatur hoc
 facere: tñ auctoritatē nō habuit. Null⁹ enim a
 pc̄is s̄m sanctū thomaz absolui potest ab excōi-
 cacōe maiori nō p̄absolutus. Terci⁹ ē qñ q̄s sciē-
 ter ⁊ ex verecūdia. p̄pocisi vel ex simili causa pec-
 catū qd̄ necessario fuit cōfitendū celauit nisi post
 modum cōfessori priori. prius cōfessa aliqualiter
 saltem memoratim notabiliter fictionem suam
 cōfiteretur expresse. ⁊ q̄ nō est cōfessus etiā ex-
 plicite ⁊ alia prius cōfessa implicite. Confessionē
 tamen uō diuidit qñ cum maiorib⁹ pc̄is supio-
 rem quērit. Aut quādo bona fides simpliciū seu
 ignorātia excusat. Aut vbi confessor vel confitēs
 scandalisatur put dictū ēi scda regula in. A. casu
 primi capli. Quart⁹ si penitētiā facē otem-
 pfit vel obmisit. nec recordatur de ea. multū tamē
 lic; nō sit tuc⁹ dicūt ⁊ pe de pa. i. q. qz tunc nō est
 necesse cōfiteri. nec etiā s̄m quosdā tunc. quan-
 do cōfitens solum est attritus. vel nō attritus. et
 tamē absolutus. Debet tamē postea suam non

cōtriciōnem confiteri. Verū tñ fictus dicitur vel
fictio in confessione fit s̄m Cancell. qñ aliquis sci
enter celat aliquid. aut in pposito peccandi perse
uerat. aut scit ⁊ sciē d; q a tali nō potest absolui
Et taliter fictus iterare tenet cōfessionem s̄m p
babiliozem opimionē. ⁊ ille est qñtus casus. debz
tamen ut postea dicitur quilibz etiā nō stritus om
nia pccā confiteri ppter plura que sequuntur. Si
militer vt dicit pe. pa. non oportz istam cōfessio
nem iterare quī nō putauit aliquid esse pccm l
veniale qd mortale fuit. ⁊ ideo de hoc non est con
fessus. quia de hoc non habuit cōsciētiā. s̄ po
stea habz. licet tūcius esset iteraē. Preterea qui
est oblitus de aliquo peccato in confessione. non
oportet q omnia repetat postmodum siue prece
denti confiteatur siue nouo. s̄ obliuionē ⁊ oblitū
solum tenet cōfiteri. qñ uis in precedenti casu sit i
gnorātia iuris. ⁊ in isto casu ignorātia facti. Ter
cio inquirat ⁊ laboret presertim circa iuuenes et
puulos vt oportunitatē habeat ab eis faciēdi
generalem confessionem quia vt Cancellari. di.
vix aut nunq̄ integre confitentur. nisi fortī pre
dodi a tali confessore. qualis hic describitur. ym
mo illud etiam esset vāle apud grandēuos cura
les simplices ⁊ femiās. Et si nō potest leuēt indu
cī ad hoc possunt fieri ab eis inērogacōes tales
Est ne tibi scā cōsciētiā de talibz pccis ⁊ de talibz

et de tali etate. et de tali societate. ac sodalib⁹ tali
 b⁹. Et s̄m r̄ñsionem poterit aiaduertere cōfessor
 si plena fuerit alias facta confessio. Et si nō tunc
 iudicatur eam p̄ficē. Quarto si in quirēdo vel cō
 fessionem cōtinuando precipit cōfitemem de aliqui
 bus p̄c̄is non confiteri. vt sit sepe de amore. car
 nali. de odio fraterno de nolendo restituere. vel si
 milib⁹. Et p̄pterea vt pure cōfiteōdo nō velit pec
 cator desistere. hortetur vt oio pure cōfiteatur de
 omnibus non obstante sua duriciā. quia licet ab
 solui talis non debeat. ad multa tamen valet ta
 lis confessio put docetur extra de pene. et re. Qd
 quidam valet inquā ad multa s̄m Alb. in. g. di.
 .ii. primo ad facili⁹ grām obtinēdum. qd quia
 saul non fecit. adam et eua: post sua p̄c̄a maxiē
 puniū sunt. Scdo quia est opus de genere bono
 rum. ad virtutes habilitat. puta ad humilitatē
 obediētiā. Et sicut alia opa bona extra grām
 facta de genere bonorum irremunerata non de
 relinquit. Tercio quia per hoc p̄ tanto preceptū
 ecclie soluitur quo q̄s singulis ānis confitei tene
 tur et a debito confitendi deobligatur. Quarto se
 cundum eundem et Tho v; cōfessio tal q̄ supuei
 ente vera cōntritione nō est confessio tal de nece
 ssitate salutis iteranda dūmodo postea suam im
 penitētiā cōfiteat et absoluat. Quinto querat cō
 fessor a confitentibus aliquibus vtrum purgari

velint a criminib⁹ oibus cito ⁊ velociter. Si fiet
dicat q̄ se inuent. rñdendo veritatē puram. hoc
enim meli⁹ ⁊ celeri⁹ dicit Cancel. nequit fieri. q̄
si ad interrogata veritatē plenam quis rñdeat. nec
menciatur ex humilitate se omiſſiſſe q̄ non comi
ſit nec ex verrecundia q̄ fecit dicē obmittat. Si au
tē deprehenditur velle mentiri. ⁊ se celare. vt se
pe fit. p̄ discretū confessorē. tales redarguātur
vehementer ⁊ accriter. Et cōpellantur veniam sta
tīm querē ab hmōi mendatio. Qd̄ post q̄ fecerit
rursus blande moueātur ⁊ leuiter. nichil deince
ps mentiri aut celare. Si vero bis vel ter menti
ſi fuerint. poterūt remitti ⁊ differri vsq; ad t̄p⁹
alterum iniungēdo. vt sibi meli⁹ p̄uideant. Et se
pe in altera confessione apiunt oia dum putant
mēdacia priora magis imputāda eis. quo ad in
aduertētiam q̄ ad maliciā. Sexto nōt gwill.
glosator Ray. q̄ p̄nari⁹ nō debz esse nimis scru
pulosus. si forte aliquem de interrogatiōibus
istis. s. que a doctoribus ponūtur p̄pter occupati
onem aut p̄pter obliuionem aut p̄pter simplici
tatem obmittat. dum tñ non laboret crassa ig
rantia vel supina. aut negligentia dissoluta. vix
enī cōtingit aut nūq̄. q̄ penitētiari⁹ q̄tūcūq; di
ſcret⁹ obſuet oia. scilic; de. A. pccōiū capitaliū ⁊
eorz filiab⁹ singul. ⁊ de octo circūstācijs vsus il
lius. Quis quid vbi p̄ quos quotiēs cur quō qñ

Ac de singulorū etiā generalium statibus ac eorum
 proprijs peccis interroget. Idcirco etiam consolato
 rie dicit Bōuē. Non fiat Explicita interrogatio. ni
 si de istis de quibus omnibus manifestum ē qd fūt
 peccā. vt sunt transgressiones preceptorū decalogi
 cōmissio. A. mortaliū. abusio. ⁊. sensuū. de istis est
 omnino interrogandū p̄fessorem. quādo vidz
 confitentem negligētem aut ignorantē. hec ille
 dicit autē sic Hūbertus Peccōr. saltem inquiren
 dus est de hīs quinque de odio vtz aliquē odio
 habeat ppter factum vel dictum suum. De pecca
 to luxurie. De iniuria p̄mi. s. furto rapina vel
 alteri illata iniuria. De inobediētia vel p̄ fractōne
 penitentie. vel nō obseruacōnem solempnitatū
 vel alio modo. Et de peccis oris vt diuicijs detractō
 nibus. maledicōibus. prauis consilijs Ista quin
 que saltem d; inquire a peccōre q̄ audit cōfessioēs
 qn̄ p̄ occupacōnem querē plura nō potest hec il
 le Tūciōr. tamen via apta est in tertia regula p̄
 mi capituli. Septimo iformet rudes confiten
 tes si indigent tunc. vel i confessionis principio
 q̄ et quot confiteri teneantur. Primo omnia pec
 cata mortalia q̄ in memoria q̄s habz. et que sibi
 apparent esse talia. nec solum talia. s; etiā cir
 cūstantias peccōrū in aliā speciem peccī mortal̄ tra
 hentes. ⁊ q̄ sunt extra spāle preceptū Et circūstan
 cias s; in quosdā aggrauantes notabiliter vt si

subtraxit vel lesit multum. et quantum lesit. immo
etiam oia q̄ dubitat pbabiliter an sint mortalia
Insup quotas mortium et pfatorum omnium seu
vices si memorari pot. nec crimina detegat alioꝝ
nominando eos. vel signis certis notificando nisi
forte peccata talia sint q̄ nullo modo possunt aliter
apiri vt si sororem vnicam male cognouerit aut
vir uxorem. aut in incestu cum matre. nisi sic dicat
et apud talem q̄ reuelaco debeat pdesse non obesse
se eis qui deteguntur. Quo casu nichilominus ma
gna cautela requiritur ad confitentem et confes
sorem ne zelo proficiendi indiscreto fallantur.
Quando autem nominatio seu expressio obesse
posset. et circumstantia in aliam speciem trahit
tunc de licentia proprii confessoris querat alium
qui nec noscit personam nec nosciturus sit verisi
milit. Qd si talem confessorem omnino habere
non posset. et imminet casus necessitatis. vt si se
putat statim moriturum tunc dicat Th. d. famam
proximi custodire optum potest. s. magis d. sua
consciam purgare. Et si confessor audit confiten
tem nominare vel notare personam aliam sine
necessitate vbi malum presertim sequi posset. za
criter reprehendat. et iubeat culpam istam confitei
spaliter et cauere in futurum. Ecce. G. hēs sm q̄ est
ostendum. vñ Aug. et ponitur in. 2. libro di. 16.
Cōndēe scz peccō: qualitātē criminis in loco in tpe

impseuerātia in varietate psonarū Sup quo sco.
 in. 2. di. 11. Saltē istas dico aggrauātes circūstā
 tias necessario ostendendas. q̄ spāli phibicōne et p̄
 cepto phibentur. verbi gratia. alienū accipe est
 illicitū. s̄ spāli phibicōne prohibetur accipe de
 loco sacro. et ideo speciale peccm sacrilegij p hanc
 circūstanciā cōstituitur. Similiter est illicitum nō
 suā agnoscere. s̄ si sit xp̄inqua spāli phibicōne p̄
 hibetur. et ideo spāle peccm. s̄. incestus p hāc cir
 cumstanciā cōstituitur. et frequēcia etiam non est
 dubium est circūstātia simpliciter ponēs ad pec
 catum. quia qualib; vice nouū peccm cōmittitur
 Et de similib; simile habeatur iudiciū. hec Sco.
 Ex hīs pat; q̄ confessor distincte querē deb; vel
 informare confitentē. vt dicat locum sacrum si
 in eo notabile peccm omisit. Item psonam in ge
 nere non in specie cum qua notabiliter peccauit.
 vt si sit monialis votua i sacris. xp̄inqua. seu at
 tinens sibi cum qua luxuriatus est aliquis. pater
 aut mater si percussit. et sic de alijs. Item tp̄ sacz
 in quo notabiliter peccauit qz plus frangit secun
 dū sanctū Tho p̄ceptum de sanctificacōne sabba
 ti qui in dñica vel simili die mortaliter peccat. q̄
 quū in arte mechanica tunc laborat. Item dicat
 quotā seu vicē peccoz mōrlum certam si scit. Si
 nesciat; dicat verisimilē bona fide. puta cētēs vi
 cesies vel circiter put appar;. Et hāc quotā p̄t

discere cōfessor a cōfiteus ex cōtinuatione peccā per
annum vel p̄ mensem vel p̄ diem cōtinuati. vt q̄
tiens in anno fecisti. querat quotiēs in ebdomo
da fecisti. quotiens i die. Item si iniuriā fecit fur
to vel rapina vel in lesione corporis notabiliter. di
cat bona fide p̄ quāto. puta an mutūlauit. occi
derit centū. xx. aut circūter abstulerit. Similit̄ di
cat si talia dampna intulit diuiti vel paupi qui
alias cū suis modicū habuit. nec solum mortalia
cōfiteatur. s̄ etiā oia q̄ apparent sibi reialia. ne for
te vt sepe cōtingit talia in re sunt mōtalia q̄ cōfessor
iudicare h̄. dicit aut̄ sanct⁹ Thō. in. 2. di. 19. q̄
in interrogacōibus faciēdis tria sūt attēdēda
Primo ut q̄libz peccōi interrogetur q̄ cōfiteuerūt
in hominibus illi⁹ cōdicōis habūdaē. Non enīms
oportz q̄ a milite q̄rat de peccō clericorum aut reli
giosoz. aut econuerso. Secūdo vt non fiat explicā
ta interrogacō de peccōis. nisi de illis q̄ oibus mani
festa sunt. de alijs aut̄ adinuēcōib⁹ peccōz ita d̄z
a longinquo fieri interrogacō. vt si cōmisit. dicat
a si nō cōmisit. nō addiscat. Tercio de peccōis precī
pue carnalib⁹ nō descendat nimis ad p̄iculaēs
circūstantias. q̄ h̄mōi delectabilia quāto magis i
spāli cōsiderātur. magis cōcupiscētia nate sunt mo
uere vt dicitur in. 3. ethicoz. Et ideo pōt cōtingē ut
cōfessor talia q̄rens a sibi a cōfiteuti nocēat. hec
thō. Concordat Ray.

Ercio spāliter Quomodo de peccis aliquibz
 presertim luxurie confessor rimai habeat
 Notandū fm hūbertum q̄ sunt q̄dam vi
 cia de quibz nō est cautum multū querē licet ali
 qui magnā vim faciāt. puta de fide. nisi i casu quo
 ista psona suspecta esset de fide. Querē tamen dz
 An. 12. articulos fidei ap̄lorum sciat oracōez dñi
 cam. Salutacōnem āgelicam ⁊ decalogū. Et de su
 p̄sticōmbus contra fidem. Alia sunt peccā certis
 officijs hominū magis cōia vel serui aut etati. et
 fm hoc etiam querē studeat put habes in alijs
 tractatibus doctoz. Alia autē sunt peccā occulta
 ⁊ non cōsuetā vt peccā contra naturā. ⁊ de spēbus
 alijs luxurie de quibus notāde sūt sequētes Cā
 cel. regule. Circa quas tamen ita caute te lector
 habeas put declarā in fine hui⁹ capituli i scdo
 dubio. Regula igitur prima est hūberti partim
 qui dicit de peccis luxurie ⁊ contra naturam spā
 liter actus. non est inquirēdum nisi caute ne ali
 quid manifestetur simplicibz qd̄ ipsi prius nes
 cirent qd̄ eis posset eē peccandi occasio. Sic enī
 cōiter tenēt doctores. Sed Cancell. addit sic acci
 dit aliquādo licz rarissimū sit apud certū circūspe
 ctum ac confessorē p̄uidum. q̄ apiuntur quedā
 species peccōrum carnis at q̄dam circūstantie vi
 les quarum peccōr nō esset cōsciūs aut culpabil
 et hic forte scandalisabitur ⁊ docebitur deinceps

agere similia. lic; pro certo non videamus illud
esse timendum quēadmodum aliq̄ tradūt. Nec
enim tantum timendum est. q̄ ppter hoc debeat
obmitti diligens in quāsitio peccōꝝ. Vñam ma
la a pueris ⁊ alijs tam diligenter cōfiterenter q̄
tū sciuntur ⁊ agunt ab eis. nec inquirenda esse
iudicamus quasi nesciant s; quia forte nō tam ḡ
uia esse credunt q̄ sunt. Aut quia aliter nolunt
manifestare ea. Attñ in hoc casu deb; cum fūma
attestacōne peccm̄ tale dampnari quasi non ca
deret. etiam in hominib; tale quid agere. Sed di
cere deb; q̄ illud dicebatur ad exponendū discre
tū peccōis an sciēt distinguere inter ea que fe
cisset. Sunt enim quidā male rñdentes affirma
tiue ad oia q̄ confessor interrogat. Secunda ē
gula Coniecturet prius confessor post interroga
tiones quasdam preambulas super etate. statu
condicōne. studio. vel officio confitentis. vtrum
ipse verecundus sit ⁊ nimio pudore detentus. q̄
forte puer est aut femina. aut exil; complexionis
Apud tales preteris persuadendum est pri
mitus et figendum in animo quomodo cōfessio
sincerissima ē. ⁊ oīsciēti deo magis sit q̄ hōi. Et q̄
confessores ⁊ litterati sciunt ex libris plura pecca
ta q̄ ofites vnq̄ possit facē vel sciē verifimiliē. Et
q̄ nō ad euclandum vel accusandum q̄rūtur pec
cata. s; ad emēdād ⁊ absolueō ⁊ ppetuo q̄tandū

Et q̄ mall; cōfessor mori. q̄ aliq̄d̄ dicendū de tegē.
 Toll; igitur omnē talem suspitionē. ⁊ ostendet
 q̄ tales postmod̄ tanq̄ filios suos carissimos di
 lig; qui se totos sue fidei commiserūt. Tercia ē gu
 la. p̄gat confessor postmodum a generalibus ad
 sp̄aliora. vt de turpibus ad turpiora ⁊ q̄rat a cau
 sis generalib⁹ ad effectus eorum sp̄ales. vt habi
 to q̄ aliquis conatus fuerit se aut alium attrecta
 re. querat q̄ diu. ⁊ q̄ sepe luxuriose. ⁊ cum quot
 accidit ⁊ a quanto tpe in tota vita Et si aliqua e
 rat de suo genere ⁊ finaliter in qua pte corpis cō
 pleta est libido. vel altera demum ad alterā illi⁹
 sp̄ciem poterit successiue inquisitō p̄transire. Nō
 sic tñ confessor curiosus particulares pccōꝝ mo
 dos seu circūstantias inuestigare. que nō multū
 augeant vel varient grauitatē in eis. quomā na
 sceretur inde aliquādo vel temptatio piculosa ⁊
 turpitudine nimia. aut suspicio retardatiua confi
 tendi. Nichilomin⁹ iudicam⁹ vtile p̄ serenatioē
 consciētiarum illoꝝ q̄ cōfitentur vt plenius ex
 plicēt oīa quātum ⁊ quousq; confessor iudicaue
 rit expedire. Quia forte postmodum grauioribus
 vrgerentur stimul⁹ quasi nō bene itegre pccā sua
 confessi fuissent. Quarta ē gula Quia pccm car
 nis a quib⁹dam cum sūma difficultate potest ex
 torqueri. p̄sertim a femineo sexu ⁊ puerilib⁹. qui
 vltra q̄ credi pene potest verecundi sunt cōites

Itēo aliquñ primo pcedat peccētemptū a talib⁹
generalib⁹ q̄ nullā aut paucā videntur includē
culpam. quia si peccōi vult mentiri aut fugere: se
pe deprehenditur p̄ talia q̄ naturaliter accidunt
omnibus. aut rarissime reperitur oppositū. Qualia
si statim negz: constat eum dicē grandiora. Ge
neralitates autem exempli grā s̄m hūbertum
Ille vel similes sunt. p̄t queri vtrū infultus car
nis aliquñ paciatur. Si r̄ndet q̄ sic: potest queri v
trum illa titillacō ducat eū ad aliquid faciendū
Et si sic: quid est illud. Sic enī ei nichil manifesta
tur. s̄ datur ei occasio manifestādi se. Itē s̄m e
und. si quis peccm carnale ppetrauit: potest quei
ab eo vtrum vigilādo absq; naturali vsu mulie
rū similitē delcācōez vnq̄ habuit. Et si sic: q̄ritē q̄d
faciebat Si vero nō ppetrauit: p̄t queri ab eo.
Vtrū dormiendo de muliere aliq̄d sompniauerit
a si sic: vtrū aliquam delcācōez habuit. ⁊ quid
tunc faciebat. Aliquū tñ q̄runt vtrum vigilando
semen effuderit absq; naturali vsu mulierum. Et
si respondeat q̄ sic: Queratur quā occasione acci
dit ei. Sed inexpli opus carnale nō intelligerēt
quid esset effusio seminis. Hec hūbertus p̄mo
ut dicat Albertus in libro de animalibus. femine
plures nūq̄ semināt. vel ad extra polluūtur. pre
sertim nigre. s̄z Cancel. dicit q̄ gñalitates s̄m
q̄s querēdū est sint ille ⁊ similes. s̄fuiti vnq̄ in

tpe in quo cognouisti te in societatibus famulorum
 aut sociorum. spāliter i lecto. Si sic: audi uisti vnq̄
 malū de impudiciā a mulierib; Si sic: a loque
 baris. Si sic: male desiderabas Si sic: vtrum volu
 erit vnq̄ alter q̄ tangeres eum inhoneste vel i
 epte Si sic: fiat processus vltior sub velamine.
 q̄ intelligat an omīssa fuerit ibi mollicies siue
 pollucō Quia hoc pccm bene omittitur ante pub
 tatis annos. ymmo semp̄ imputat̄ in vigilia dū
 cōplete transit cogitacō a delcātio. etiā pollucō
 ne nō existente. Hīs modis inquit Cancel. idēz
 Noui plures fuisse dephensos. qui interrogati
 negabāt se vnq̄ passos mēbri pudendi calefacti
 onem vel pruritū vel erectōnem qualēcumq; vel
 temptacōne aut cogitacōem malā de muliere q̄
 cumq;. Et dū iudici fuerūt de hoc mendatio. q̄re
 batur. nūquid illud erat turpe sic dimittē. quid
 agebas tu Et sepe respondebāt id qd̄ querebatur
 credētes ex modo loquēdi cōfessoris q̄ istud nō ē
 putaretur ad culpā s̄ ad laudem. Quinta regu
 la est. Cōgruit put̄ exptus sum q̄ paruuli a ado
 lescentes masculi interrogētur modis dictis de
 cohitacōne sociorum a famulorum tanq̄ de hīs qui
 prima facie min⁹ horēt q̄ min⁹ insolita sūt. post
 modū queratur de cohitacōne mulierū. Et p̄mo
 si vnq̄ in etate. 7. vel. 6. anoy vel eo circa iacue
 runt cum acillis sicut mos est puerorum. Si sic

Inquiratur conformiter ad p̄d cā. Et certe reperien-
tur horrenda. Cōsequēter non solū de ancillis. s̄
in ḡne primiori ad qualia non descendat. nisi q̄
si subito a latē dicendo sine mutacōe vultus. O
bone video tu simpliciter egisti cū talib⁹ a talib⁹
Et sic hui⁹ a sepe. Sed prius q̄ de articuletur ⁊ pra-
dicetur. Sexta regula quid ampli⁹ fiat. Sexta
tū regula ē poterit cōfessor dum inhoneste loquen-
dum fuerit dicē sic. Amice non cures si loquar.
turpiter qm̄ oꝛ oia in cōfessione dicē. longe alif
dicere aut silerem extra cōfessionem. ⁊ dicantur
talia satis constanter ⁊ quasi p̄sciātur aut nō re-
putentur ita grauiā. Nec aspiciat fixe vult⁹ pec-
catoris. s̄ diuertat cōfessor vultū quasi nō curans
aut forte narrās fabulam dicēdo Ego bene video
tu fecisti sic ⁊ sic cōiter. Dic ergo totum in nomiē
dñi. Ego tibi indulgeo si non alias feceris. Et si di-
cēs omnia mala mundi: non inde pei⁹ haberes.
dic audacter. p̄mmo queri potest si velit vt super
omnibus diligēter interroget. Et si sic: Subinfe-
ratur q̄ ergo dicat in omnib⁹ veritatē. Septimā
regula est. Applaudat cōfessor aliquando dicē-
tibus veritatem super delictis suis. quanto ma-
gis criminossissima ⁊ abhōianda videbūtur ⁊ col-
laudētur de veritate. de eligione de timoē dei. de ze-
lo pp̄ie salutis. de cōfidētia ad sacerdotē ⁊ similib⁹
Et q̄ audacter p̄gant ad alia nichil hesitantes

Igitur aliquando inutilis questio circa tales pro tunc
 si fuerint alias etiam de talibus confessi. et si non quali-
 ter apostolice nunc letari debent et deo gratias agere.
 qui talem eis tribuit voluntatem et oportunitatem
 Expedi enim quoniamque per confessionem principaliter
 gratias agere. moneat postea ut tendat ad alta
 Et sic postmodum suadeatur pro bono suo velle dicere
 circumstantias suas omnes in particulari. sicut de a-
 cillis predixit ut tactum est in. 2. et. 1. regulis ad-
 dens quod pudor ille ad magnum meritum sibi cedit
 futuramque opabitur tranquillitatem conscientie ex
 quo nunquam alteri deinceps reuelare compelletur.
 Estimo autem quod feminis uerso ordine interro-
 gationes faciente sunt quod dictum est in quarta re-
 gula prius videlicet de cohabitacione mutua secum post
 ea cum viris et puulis secundum quod videbitur. Circa pre-
 dictas regulas mouet idem Cancellarius duo du-
 bia et soluit. Primum reprehensibile videtur ani-
 mie audacitatis in confessore quod talia presumat a-
 perire qualia premissa sunt. quod vix certe credibilia
 sunt et vere incogitabilia nisi ad expertis aut sedu-
 ctis aut aliunde doctis. Sed sentiat aliter quod volu-
 erit Ego tamen deo fateor me plures talibus in-
 disse medijs ad confessionem quam fatebantur nunquam
 etiam in lecto mortis talia fuisse dicturos cuiquam
 et laudabant deum totis viribus gratias agentes quod
 se se ita aperuerunt. Quidam et paucissimi retroire

voluerunt aliquñ. sed tandem redierũt fatentes il
lusionẽ esse de moĩs qui claudẽ os aptũ semel cur
fus saragebat. Alij iam cõfessi p̃p̃t obmissionem
h̃mõĩ interrogacõis rursus ad cõfirẽdũ inducti
michi fecerũt iudiciũ q̃ necessaria sit h̃mõĩ inq̃
fitio. Aliud dubiũ. Dubitabit aliq̃s se talia l̃
nesciẽ vel nolle inquirere. q̃ forte ẽ ut chirurgicus
timidus a in expertus pallasceus aut spasmũ paci
ens in ospcũ fed̃ aq̃ diratũq; mulierum. Res. Sa
teor cautelã esse necessariã a non leuiter fieri de
scensum ad ista abhominãda. nisi cõfessa precedẽ
cia videantur velud inferre talẽ cõclusionẽ. Qd si
quis nesciat vti cautelas dimittat cõfulo. ne a sibi
noceat. a peccõr si sibi semel negauerit neq; depre
bensus fuit scandalisetur a vix in futurum con
uinci queat.

Sequitur Capitulũ quartum.

Varro videndũ est circa finem confessio
nis de duobus videlic; quõ confessus cor
rigi debz a informari a probari. Nam con
fessione rite pacta: Primo rephendat cõfessor re
um acriter et peccã sua enormia postq̃ illa plene
cognouerit. Et oñdat ei quãta p̃m̃icõẽ peccõr di
gnũ existit. Attẽ cauendũ est ne peccõr rursus cõ
fugẽ possit ad negand iam cõfessa. sicut pluries
reptũ est fieri etiã post cõpletam prius cõfessioẽ;
Ideoq; peccatorum explicacõ habeat certissima

Deniq; quid quid in confessione dixerit confessor. sic
tamen ipse in fine mansuetus atq; benignus ut sit
velut samaritanus bonis vulneribus laetatus vi
num increpationis et oleum compassionis ac bone
spei infundat. potest insuper dicere. Ex quo talia et ta
lia confessus es. quae sunt grauissima. noli deinceps
aliqua celare. sed omnia dic ad huc. ut te simul ex
pedias. Ita docet beatus Augustinus libro de penitentia et
dicere. Cognitis peccatis. assit confessor beniuolus pa
tus erigere et onus seculi portare. habeat dulcedi
nem in affectione. pietatem in alterius crimine. ad
iuuet confitentem in orando. elemosinas faciendo
et cetera bona pro eo. et cum opus fuerit etiam incre
pando. Deinde secundo quando confessor sentit confessum
se non posse absoluere. ab omnibus mortalibus. sed
ab aliquibus. tunc secundum theodoricum debet primo confitens
simpliciter omnia mortalia peccata confiteri ei quae habet
in memoria. et ab hijs debet eum confessor a quibus
potest absoluere sub forma sequenti statim. e
xplicanda. atq; sic ad superiorem pro ulteriori ab
solutioe dirigere. cui scilicet superiori debet reserua
tos etiam confiteri casus. Si tamen superior talis est
quod potest inferiori suam auctoritatem committere et
confitentem vult remittere. eum committendo in
feriori. tunc inferior potest absoluere. immo pe
de pa. in. 2. di. 1. dicitur Quod conuerso superior potest pri
mo a maioribus peccatis absoluere mortalibus. et

eundem remittere potest ad inferiorem vt a mio
ribus peccis moraliibus absoluat. Et quide; ecclesia
Romana vt idem dicit hoc facit ⁊ sic vtitur. Et ita
supponendum est q̄ ita fieri possit. Et sic econtē
fieri potest. nec est dimidiacō sacramēti. quia ex
duabus absolucō nibus vnum sacramentum in
tegratur. Postremo tercio notet confessor. Si
confitens habz aliquos casus intricatos. puta
de contractibus. si sint liciti vel vsurarij. Si bona
in iusto titulo conquesita et possessa. vel si est in
uoluntus aliquo casu matrimoniali. vel interfuit
bellis iniustis. vel si se intoluit collacōnibus aut
possesionibus bñficiorum ecclesiasticorum ⁊ sen
tencijs excomunicacōnis suspensiois aut interdicti
vel quibuscumq; symonie contractibus aut simi
libus. Si de hñs confessor se nescit expedire. tunc
si omode pōt dz facē cōfiteam expectare ⁊ ecurrere
ad libros ⁊ requirere peccōres se. Si aut omode fieri
nō pōt. tūc enumeret sibi diligenter hos casus de q̄
bus dubitat ⁊ imponat ei ut postea euerat ad
se dū fuerit meli⁹ cōsult⁹. ⁊ vadat ad aliquē pitū ⁊
fñm cōsiliū illi⁹ se eгат ne picditetur. Sic et de resti
tucōe faciēda si dubitat faciend⁹ ē. puta in hōicidie
vulneracōe detractōe otumelia furto rapina ⁊ tē
ctu ad peccā aliorū hoim ⁊ simillum faciendum ē.
De scōdo vero videlic; de pbacōe cōfiteam fieda ⁊
cripienda an cōfessus sit. cōtritus. ⁊ absoluendus

Confessor de emendacōne nō requirat iuramen-
 tum vel votum vel aliā obligacōnem q̄ abstine-
 at a mortali pccō. nisi esset excōicatus. p̄sertim de
 iniectiōe manū violente in detrium. ⁊ satisfactō
 alicui esset p̄standa. s̄ sufficit dicit hūbertus q̄
 habeat bonum p̄positū ⁊ bonam voluntatem ab-
 stinendi ab omni mortali peccato. saltem in ḡne
 ⁊ q̄ p̄terea sibi displiceant. Cancellari⁹ dicit sic
 Querat confessor a p̄fesso. an p̄ponit abstinere cū
 auxilio dei deinceps a pccōs. wilhelm⁹ parisiens̄
 tractatu suo sp̄ali de penitentiā. c. penultimo gra-
 ciosius ad huc docet quomodo etiā ante confessi-
 onem inchoatam p̄ eū qui venit ad cōfessorem
 gratia confitendi fieri debet p̄bacō. Si inquit hoc
 p̄posito venit ad cōfessorem. scilicet vt committat
 ⁊ tradat se beneplacito dei ⁊ hoc ex amore eius.
 Si se totum patius est dare ⁊ tradere miseracōni
 dei ⁊ hac de causa non eius offensam incurrat vt
 in amorem eius et gratiam redeat mortuus. i se
 vincula dirupta esse cōgnoscat. Si tantū sui amo-
 rem est ei largitus clementissim⁹ deus. vt de se to-
 to studio beneplacitū ei⁹ patius sit facere p̄ consi-
 lio sacerdotis cui aīa eius curanda ⁊ regenda a
 deo cōmissa est. nullaten⁹ de salute eius dubitet.
 Quis enim dubitat deū hui⁹ modi penitētem ple-
 nissime possidere. hec ille. Si igitur confessor. secu-
 dum istum ante p̄fessionis iniciū talit̄ dispositū

consolari debz put late docet item. Quid de eo sen-
ciendum est q̄ post confessionem se tenuolū oñ
dit Pe. de pa. sup. q. di. i. l. dicit A penitente req̄
ratur si penitet. Et si dolor eius insufficientis est.
an vellet dolorē sufficientem habere. a si non hz
hoc ipm sibi displicet. a hoc sufficit sm illud. Cō
cupiuit anima mea desiderare iustifi. tu. in omni
tpe Et sm illud patris qui habuit coram cristo
filium a demone possessum dicentis. Credo domi
ne. Adiuua dñe incredulitatē meam. Tñ secund
prefatos doctores etiā erigitur q̄ careant odio
mortalis pcc̄i cōtra alium. Item occasiones pec
catorū mortaliū certas a proximas vitare ppo
nat vt concubinam de domo quā inhabitat eiciat
publicam. vel adulteram quam habet similiter
Item nulli iniungatur penitencia qui habz officū
um qd̄ secundum conscientiam suam facere non
pōt sine pcc̄o mortali n̄ deserat illud officiū. Item
si habet aliquam aliā occasionem peccandi. a va
risimile est q̄ non possit sibi cauere a mortali pec
cato nisi eam a se remoueat. vt est cohabitatio
mulieris suspecte cū qua peccare consueuit. non
detur ei penitencia nisi occasionem istam a se re
moueat. Item videat ut operam dare proponat
efficacem ad disc̄dum si nescit orationem domi
nicam. Simbolum apostolorum. et decalogum.
Item vt velit satisfacere pro posse de iniurijs a

alijs restitucōibus debitis qñ tenet. de quo vi
 tendi sunt tractatus diuersorum doctoz. Idē di
 cimus dicit Cancell. de reuocacōne seductoz ma
 lis consilijs a moribus p eum a de diffamatis in
 iuste a similibus. nō requirendo tamē vltra illd
 qd̄ verisimiliter fieri potest talia repetēdo. Si au
 tem dicit se nolle vel nō posse abstinere ab aliq̄
 mōliz tunc nō est ei inuīgenda penitētia tāq̄ in
 sacramēto. Sed significādum ē ei q̄ si decederet
 in statu tali: dampnaretur. a q̄ in tali statu non
 coicet. alias mortali nouo se inuoluer; Et q̄ nul
 lus sacerdos etiā papa eum absoluere posset i
 tali impenitētia Et si sacerdos absolucōnem ta
 li daret: mortaliter peccare posset Et q̄ istam con
 fessionem tenetur iterare nisi statim penitēt vel i
 breui Confule eum tamen. dicēdo sibi vtilitates
 cōsequētes suam confessionē que tacte sunt. c. 2.
 2. puncto Iniungatq; ei aliqualem penitētia;
 in ieiunando. orādo elemosina pegrinacōe. et si
 milib; vt deus illū illustret sua gratia. Multū p
 tūc valent exhortacōnes confessoris facte tali im
 penitētia videlic; de igne inferni a penis ei⁹ de de
 gaudijs celi de piculo mortis a similib; p̄mo di.
 bonauen. Qui accedit ad confessionem a absolu
 cōnem plenariā habens de commisso. sic q̄ nollet
 nō commisisse vel continuat vel non vult restitu
 ere alienum qñ posset. vel nō dimittere rācorem

tunc peccat mortaliter. q̄ quātū in se est sacramen-
tum irritum facit. Dicit enim Sco. Qui iniunctam
sibi p̄niam ⁊ a sacerdote receptā voluntarie et si-
ne causa abiceret. nolens adimplere. talis inobe-
dientia mortale peccm̄ esset. quia transgressio p̄-
cepti ecclesie esset et cristi vicarij. Vltimo ca-
ueat ne vnq̄ q̄tum potest peccōrem implacatum
ire p̄mittat. Jubeat eum potius redire ad se ⁊ re-
uerti vt denuo cura sauci ⁊ attemptet. Ca. 7.

Vinto quō p̄nia sit iniungenda. Di. hūb-
tus Videat confessor ut puas iniungat pe-
nitentias. quia meli⁹ est p̄ puā p̄niam po-
nere hominē in purgatorio q̄ cum magna in i-
fernū. Proinde cōsideret penitētis diuicias. pau-
ptatem senium. deuocōnem. cōuictū et similes cir-
cumstantias. ⁊ fm̄ easdem confitentū salubrem
p̄niam in oracōne. in elemosina. Ieiunio p̄grā-
cōne. vel in vno vel in plurib⁹ eoz faciendā p̄po-
nat. Et nullam imponat nisi quā volūtarie confi-
tens suscipere vult. Et q̄uis p̄nie oēs vt dictum ē
sint arbitrarie id ē ad arbitrium cōfessoris posi-
te. d; tñ hoc arbitrium fultū eē racōe ⁊ arte. vt
quātū p̄t cōfessor peccis obuiet ex opposito p̄ opa-
v̄tutū. Optima aut p̄nia est si fieret quā xp̄⁹ in-
iunxit adultere dicens. Vade ⁊ amplius noli pec-
care. Bona penitentia est debita rerum restitui-
endarū redditiō. Quādo vero penitētū numerū

oracōnū ⁊ aliarū pñiaz inūngit dī. Humbertus
 dicat ei. ⁊ illud intendat q̄ si aliquī nō dixerit nō
 ei ad culpam imputetur ad minus mortalem Ca
 ueat iterum ne ei inūngat penitētiā vnde se q̄
 tur scādalum sicut accidit quādo ad olescētulis
 q̄ viros habent zelotipos aliquid inūngitur vn
 de suspicō viroz otra eas roboretur. vt ē ieiunāē
 in pane ⁊ aqua in flagellādo se ⁊ similibus. nec
 inūngat p̄ qd̄ alteri p̄iudiciū fieri possit vt nō
 reddēdo debitū In sequestrando se a thoro cō
 iugis ad tempus. Item dicat q̄ nō dat ei tantā
 penitētiā quātam meruit Quia regulariter p̄
 vno mortali pccō septēms penitētiā inūngēda
 esset Item dicat ei q̄ inūngit ⁊ dat ei in peniten
 tiā omniū pccōrum suorum ista. 7. videlicet oia
 bona q̄ fecerit. omnia mala q̄ sustinuit. omnia
 bona que alij pro eo fecerint. Et labores omnes
 quos bene tulerit Et indulgēcias quas acquisi
 erit. item det ptātem quantū valz cuiūqz q̄ post
 modum cōfiteri voluerit vt relaxare sibi possit
 de penitētiā ei inūnda. si forte sibi videbitur expe
 dire. Item inducat ad frequēt cōfitendum et p̄
 dicacōnes libēt audiendum ad opa misericordie
 excēnda. vt visitare hospitalia. leprosoza ac ⁊ i
 iungat talia si videbitur expedire. Item instruat
 vt redeat quociēs pccm oblitū in confessione me
 morie postea occurrit vt confiteatur. Qui autem

firmū ppositū abstinendi in penitēte reperit s̄m
·7· regulas se habere d; l̄ aliū. cui p̄nāz iniūgit.
Primo s̄m Cassianū Illi vicio ad qđ āpli⁹ indi
nat̄ a qđ maius est. obuiet sp̄ali conatu. orando
ieiunando. elemosinas dando a h̄mōi cōn̄ ip̄m.
Et si plac; petat vt in p̄niam iniungant̄ ista. Se
cūda contra tale viciū firmiter statuatur si recā
diuat in futurū tūc velit p̄ tres dies immediate se
quētes sic penitēre. qđ in prima ieiunet in pane a
aqua vel aliter. In scđa die oraē numerū certum
psalmoz. In terciō vero die velit dare in elemo
sinam aliquid sibi carū l̄ certā pecuniam. Ter
ciā regula pponat firmiter quociescūq; recādiua
bit infra triduū postea statū ofitei. Quarta regula
pposito firmo. ā voto aut alia obligacōe ad tp⁹ se
obliget qđ in casu qđ eū tā vehemēter tēptari crin
gēt sic qđ pccm̄ ppetēre pponēt nichilomin⁹ aū
ppetracōez velit p̄us dicē. 1. psal. l̄ flectē genua
aliquoties l̄ intrare ecclā; aliqđ a ibi aū ymagiez
crucifixi l̄ virgis vel sancti alicui⁹ aliqđ oraē. qđ
sic forte iuuabit. Quinta homo tal̄ assuefaciat
vt qñ tēptacō notabil̄ pccū a p̄pquat. ymagma
ri tūc fortiter incipiat aliqđ terribile vt cristi pas
sionem. mortem p̄p̄iam. Ignē inferni. a sic simi
lia. vt saltem sic resipiscat a malo faciū. h̄c Cā
cellarius. Item qđ dictum est qđ confessor penitē
tiam nō aliam d; iniūgere qđ de consensu pccōis

44

et de qua speret implecōnem. addit sic Cancell. ni
si forte peccā essent publica et scandalosa p quibz
ad expbatioēz cogi dz inuēt⁹. Ceterz di. idē pōt ali
qn pnia dari de nō peccādo tali et tali crimie p c
tū tp⁹ futurz s^b aliq pena pecuniaria v^l corporali sol
uēda efficaciter an ecidiuū et p⁹ etiā si ecidiuat
aut sub debito redeūdi ad cōfessioēz infra triduū l
biduum post ppetracōnem delicti aut aliquid h⁹
modi. Conmoneatur tñ cōfessus ipse ne penitē
ciam hanc aut aliam quālibz acceptet si non p
ponat eam firmiter impleturam. Agnoueit q; se
grauius in purgatorio q̄ in hoc mundo soluturz
omnia. Postremo de nō manifestando peniten
ciam suā et ea q̄ i confessione deā sunt et fuerunt
acta. Et de non respondēdo curiose desup interro
gantibus moneatur Quia s^m pe. de pa. et Can.
Omnia ad confessionem p̄tinentia vt penitētia
iniūcta. et interrogacōnes facte et cetera non in
ducētia ad malū sunt de confessionis secreto.
ppter qd peccānt se non excusat eos ignorantia
illi qui penitencias suas et ea q̄ sacerdos eis
dixit passim dicunt. Et qui etiā sup hoc inquirēt
quia talia p idirectū causant aliquādo irrishōēz
sacerdotis aut confessi. culpā. Capi. 6.

Exto circa formā absolucōnis notz cōfes
sor. primo an confitens sit innodatus ali
quo vinculo excoicacōnis maioris a etia;

minoris. Si minoris tūc eum sub ista forma ab eodem absoluat. Ego te absoluo a vinculo excomunicacionis minoris In nomine p. a. f. a. f. s. Amen vlt p familia verba equipollētia. Si dubitat se incidisse se confitens minorē excomunicacionem zētā semp tuus est dicē Ego te absoluo a vinculo excomunicacionis minoris si ligaris a restituo te sacramētis ecclesie In nomine p. a. f. a. f. s. Et p̄m quosdam expedit hoc facere in principio cōfessionis. Si quis incidit maiorē excomunicacionem vbi est publicū. a cōfessor sit extra cōfessionem sacrālē: tunc si confessor hz auctoritatē vel alius q̄ idē hz. excomunicatū d; absolue in loco aliquo honesto reum exspoliatū. vel humiliatum aliter. Cū psal. Misere mei deus. vapulando reum interim cū virga aliquo cōfēs a cū oracōe dñica ac collecta pro pccis. omnibus premissis premittendo. confiteor. a in casu quo pcul sit clericū. iurando ut dicat in sūmis de stando iudicio ecclie id est absoluētis. Et postea iniungat sibi q̄ de cetero simile non faciet. Vltimo autē cōcludat formā absolutōis. Auctoritate qua fungor absoluo te a vinculis excomunicacionis a specialit̄ ab excomunicacōe qua ligatus es p hoc vel hoc factō a restituo te sacramētis ecclie in nomine patris a filij a spiritus sancti. Si autē excomunicacō maior sit occultā: si cōfessor habz auctoritatem absoluedi caueat ne in publico reum vt premititur

absoluat nisi de licentia eius si in secreto confessus
 est. si in loco secreto eum absoluat Et secundum Cancell.
 forma absolutionis ab excommunicatione est ista que de
 bet. primo id est ante absolutionem per peccatis fieri
 Ego absoluo te a sententia excommunicationis et restituo
 te sacramentis ecclesie In nomine patris et filii et spiritus sancti. Deinde
 sequatur absolutio per peccatis si cum excommunicatione
 peccatum inducitur necessario confitendum sacramentaliter.
 Ego absoluo te a peccatis tuis in nomine
 patris et filii et spiritus sancti. Amen. Tunciusque est istis formis nichil
 immiscere hec ille. Est igitur forma absolutionis
 pro peccatis presupposita bona intentione. sufficiens in
 omni casu ista. Dominus noster ihesus christus te ab
 soluat et ego te absoluo a peccatis tuis in nomine patris et filii et
 spiritus sancti. Amen. Nec oportet addere omnibus. quia suffi
 cienter subintelligitur ab omnibus a quibus potest
 Et si tuncius ambulare vult. ne forte vinculo minoris
 excommunicationis sit inmodatus dicat. Dominus noster
 ihesus christus te absoluat et ego te absoluo a sen
 tentia minoris excommunicationis filigaris. et a peccatis
 tuis in nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen. Raro tamen confitentibus
 dicat ut dicat primo suum Confiteor generale. De
 inde propter reuerentiam sacramenti dicat sacerdos
 Misereatur tui ac. Absolutionem et remissionem ac.
 Deinde formas prefatas necessarias vel formam per
 ut casus exigunt. Ultimo potest addere sic. mecum
 domini nostri ihesu christi beatissime virginis et omnium

scōꝝ merita. oia bona q̄ feceris ⁊ māla q̄ sustinue-
ris. labores tui boni. ⁊ bona que alij p̄ te fecerint
ac indulgentie si quas acq̄heris. sint tibi in r̄mis-
sionem p̄ccōꝝ tuoz omniū. ⁊ in augmētum vite
eterne Amen. Quia ex ista addicōne dicūt docto-
res q̄ oia in tali addicōe inclusa maiorem effica-
ciam hēbunt satisfaciendi p̄ p̄cc̄is. quia non so-
lū ex genere opis bona erunt. vel ex radice carita-
tis: s̄ etiā efficaciam sp̄alem habebunt ex sacra-
mento p̄nie seu ex clauibus eccl̄ie p̄ confessorē ap-
plicatis. Quia v̄ro aliqui non solū tenentur vim-
culis seu sentēcijs excoicacōis. s̄ etiā suspensiois
⁊ interdicti. ⁊ indigēt dispensacōne sup̄ irregula-
ritate vna vel plurib⁹ cōt̄ctis. Si ep̄iscop⁹ ⁊ lega-
tus alicui confessori dat auctoritatē taliū sup̄ ali-
q̄ in caib⁹ i q̄bus saltē prefatus prelatus datē po-
test oibus ⁊ singulis. vel si est in religione aliq̄
vbi ordinis p̄uilegia ad premissa extendunt se:
tunc sub illa forma potest absoluere. Dñs n̄r ih̄e-
sus xp̄us te absoluat ⁊ ego auctoritate qua fun-
gor absoluo te a vincul̄ excoicacōis suspensionis
⁊ interdicti si indiges: ⁊ dispenseo tecum super ir-
regularitate vel irregularitatibus. si quam vel
quas cōtraxisti in nomine p̄. ⁊ f. et s. s. Sol⁹ autē
dñs papa aliquñ q̄busdā tantā gratia; facere vt
simpliciter ab oib⁹ cōsuris ⁊ peis juris ⁊ hois pos-
sint absolui in foro saltē cōsciē. Et tunc confessor

potest ista forma vti. quā a curia Romana recepi
 et vsus sum sepe videlicet. De plenitudine potestatis a
 apostolice cuius auctoritate pro potestati gero. Absoluo
 te ab omnibus censuris ecclesiasticis sententiis vi
 culis excommunicationum suspensionum et interdici tam a iu
 re quam ab homine laico. nec non et ab omnibus negli
 genciis et de factibus commissis in administratione
 sacramentorum officiorum et actibus tuis vel nomine
 tuo factis. Supplendo de solita apostolice sedis demer
 ita. omnes defectus eorumdem aboleo. etiam omnes
 maculam infamie et in habilitatis vnde cumque contra
 ctis. Dispensoque tecum super omni irregularitate. sym
 monia in ordine et beneficio adiuue vel passiuie quicum
 que occasione vel causa circa te in collatione ordinum
 et aliorum sacramentorum contractis seu commissis. Re
 stituo te et habilito te ad status. famam honores
 executiones officiorum ecclesiasticorum quorumcumque. ac
 ad omnes gradus dignitatum et honorum ad be
 neficia ecclesiastica habita et habenda. Et tibi de
 hiis que habes de nouo prouideo relaxando tibi fru
 ctus quos male precepisti seu lesa conscientia ex
 eisdem. Et alia que in ludo ex successione ac alias ad
 te prouenerunt que subiacent restitutioni vage in for
 ma plenissima in n. p. et f. et s. s. Item de locis tu
 is et rebus sacris omnia interdicta et alias inha
 bilitates tollo. ac in domino relaxo. populum ac perso
 nas ad tuam curam pertinetibus a premissis censuris

eccl'asticis a jure vel homine latis inueteratis q's
null' psequitur absolutio. & interdicta tollo et re
laxo. Dispensaciones absolutiões & indulgentias eis dē
cōcessa & impensa ratifico suppleto oēs defectus
si qu' interuenerit in eisdem. Et hec omnia de ple
nitudine pot'atis aplice michi p pntia sup psonam
tuam cōcesse. facio ac robur habē volo dispensa
cōibus apostolicis. nō obstantib' quibuscūq;
incontrariū faciētib'. Si aut' quis dubitat an p
istis sp'alis exigitur forma absoluendi necessaria
qui a sede aplice habent priuilegiū q' in articu
lo mortis dūtarat semel possint habē plenam re
missionem oīm suorum peccaminū id ē a pena et
a culpa ut ali' exprimunt. Res. fm q' a magnis
tam in cōcilio constantiensi q' bas' audiui q' non
s' sufficit q' ea oīa & singula faciant p quibus in
dulgētia prefata datur p'ut in bullis vel priui
legijs taliū exprimit'. Nec putet aliq's q' qn' sel
quis in articulo mortis fuit & usus est q' postea i
alio articulo mortis uti valeat. nisi papa lacōrez
auctoritatem dar' q' dat qn' ponit q' in articulo
mortis dūtarat semel. Et ita rñderunt in conā
lio cōstāti. hācissimi viri p'les de hoc equisiti. nec
miz q' p'riuegiū de indulgentijs tātū dat q'tū so
nat nō aut' extēdi d'z vltra Capitulū. A.
Epūmo videat cōfessor. Si cōfites ē infirm' &
in piculo mortis q'rat ab eo confessor si sit

implicatus vinculo excoꝛcacionis maioris vñ ſi
 pluribus. Et ſi ſic ſatiffaciat ⁊ p̄ abſoluere pote
 te mittat. ⁊ hoc ſi non ſit piculum in mora. Si aut̄
 eſt piculū immora recipiat cōfeſſor cauconem ſu
 p̄ p̄miſſis ab infirmo ſi oualuerit. q̄ faciat emēdā
 et ſe cicius quō potuerit componat cum leſo. Et q̄
 heredes p̄mittant ſimilia ſi infirmus deceſſerit
 Et abſoluere ſe p̄mittat ab habente auctoritatez
 ſup tali excoꝛcacione. Deinde abſoluat eum in mor
 tis articulo. quia in iſto habz auctoritatem ſuper
 omnes ſententias ⁊ oia pccā. nec oportz ſci abſo
 lutionem niſi ſicut dictum eſt in p̄cedenti caplo. i
 ſormet autē eum vt ſi conualuerit a ſuo iudice cū
 cius quo poſſit p̄mittat ſe abſoluē ab excoꝛcaco
 ne. alias de nouo incidet eādem. Similiter de pec
 catis reſeruatis ad ſupiorum auctoritatē. ſe trāſ
 ferat cum potuerit. Si vero reſtituere habeat de
 vñura. ⁊ tractu malo. debitis vel alijs quibuscum
 qz p̄ponat illud facere ⁊ cooꝛpetur quātū poterit
 vt heredes illud faciānt qđ ipſe moriturus neq̄
 facere. Sic etiā de votis realibus. vt ſi vult da
 re. x. floꝛ. in ecclia aliqua diſtante. l. p̄p̄inqua. da
 re tenentur heredes. x. floꝛ. illuc Ita ſi moriturus
 vult ire ad aliquē ſanctum cum. x. p̄ſonis cōdu
 cendis. heredes. x. p̄ſonas mittant. quia eale vo
 tum tangē videtur ille caſus vt dicit p̄. de pa. Se
 cus eſt de p̄ſonalibus votis morituri q̄ de realib⁹

Horretur mortuū vt testamentum quantunt
potest ordinet. sic ut eo mortuo executio fiat. et
non lites inter heredes. Item mortuo eo horretur
confessor heredes vel filium aut amicos mortui
vt executio fiat debitorum p̄fatorum. Item si mo
riturus debitis obligatur vel votis perficiendis
ad sanctos vel peregrinationes: ista de consensu
et licentia speciali confessor ordinet scripto man
dati vt expediantur post mortem. Non debet au
tem confessor tali mortuo iniungere sed inno
tescere p̄niam nisi forte aliquid modice orationis et
gestus deuoti possit facere cōpetenter. Addat cō
fessor informando mortuū. vt si ualuerit: p̄niam
taxatam met faciat siue sit pua siue magna. Et
vt eandem p̄niam si amicos aliquos h̄ et ip̄e mo
riatur veline satisfacē. eandem p̄niam sup se recā
piendo in parte saltem vel in toto. Qui q̄to cēt
deuotiores tanto meliores pro satisfactione.

Vltimo dicit hūbertus sit cōfessor secretus
ne vnq̄ directe vel indirecte de longe vel de pro
pe in genere et in particulari possit aliquid peti
pi de ore vel scripto eius. aut muturifu vel gestu
q̄ aliquam notam habeat de aliqua reuelatioē
q̄tumcumq̄ leui. Vnde caueat ne vnq̄ dicat in
sermone vel in priuata collatione. Ego audiū
huiusmodi casus in confessione. quia simplices
credunt q̄ sit reuelatio. Nec vnq̄ debet dicere

In illa abbacia vel in illo capitulo ciuitate & villa in quibus audiuit confessiones fuit multa mala. vel huiusmodi nec debet etiam in spali laudare aliquem cuius confessionem audiuit de virginitate vel innocentia & huiusmodi ne apud sapientes cum de alio orietur verbu quod etiam audiuit; & non ita laudaret possit oriri suspitio quod idem bonu non est in illo. Nec vnquam debet propter aliquod genus peccati confitenti ostendere minorem familiaritatem vel signa dilectionis minoris. Insuper multum caueat ne de eo qui sibi confessus est dicat eiusdem modum confitendi intricatum. scrupulosum. et inordinatum. eius proteruiam. inobedientiam. vel aliam confitentis circumstantiam in confessione solum precepta per quam confessus erubesceret si manifestaret. Alias ibi periculum est grauis peccati ut multi doctores expresse dicunt. Quando vero confessor aliquid de auditis solum in confessione. extra confessionem dicere petitur tunc extra confessionem prius recipiat a confitente distincte licentiam de quibus possit loqui extra confessionem. et de quibus non. quibus personis & quibus non. et exprimat ista confitens per se ipsum confessori extra confessionem.

Tercia pars. Capi. primum.

Etiam pars erit de confessionem sequentibus videlicet de restituendi debito. Nam circa peccata per quos quis dampnificauit primum

iniuste non sufficiat contritio. vel dolor de preteritis
et confessio ac absolutio. ymmo nec propositum non
dampnificandi in futuro. nisi fiat ut o3 restitutio
Idcirco de restitucione videndum e. Sunt autem
• 2. fm q contingit necessario fieri restitucionem
videlicet diuicie. tpales. fama seu hoies. le siones
corpales. et virtutes morales. de quibus per sin
gula videndum est. Quo ad pmu videnda sunt
septem scz an restitucio sit facienda. Quis teneat
restituere. Quid et qm tenetur restituere. qua
do. vbi. seu cui. quomodo. et p quem. Quo ad pri
mu sciendum q de re aliena ablata iniuste iniu
to dno restitucio facienda est regulariter. nisi ra
conabilis excusaco locum habeat. Primu p3 p
illud luce. 19. zachari. Ego dimidiu honorum meo
rum do paupibus. et si quid aliquem fraudauit.
reddo quadruplu. Cui ihus ait hodie salus do
mni huic facta est. ergo prius q voluntate red
dendi haberet non erat ei salus. ergo per restitu
tionem defraudati fit salus. Item luce secundo.
et Math. 22. ait cristus Reddite que sunt cesaris
cesari. et q sunt dei deo. vbi glosa Tributum et
pecuniam reddite cesari. decimas et victimas
reddite deo. Item Romano. tredecimo. Reddite
omnibus debita. cui tributum tributum. cui ve
digal redigal. cui honorem honorem. Item Jac.
quinto. Ecce merces operantium qui messuerunt

regiones vestras que fraudata ē a vobis clamat
 ⁊ clamor ei⁹ in aures dñi sabaoth introiuit. Itē
 alienū retinere ē contra p̄ceptū dei deu. ⁊. Nō fur
 tum facies. Non occupas rem p̄mi tui. Idem
 dicunt tā leges ecclesiasticę q̄ ciuiles. ymo lex
 dīma vetus ⁊ noua euangelica ⁊ naturalis ratio
 q̄ dicitur Qd̄ tibi non vis fieri alteri ne feceris Secū
 dū videlicet q̄ aliqui excusatur quis a restitucōne
 pat; in. ⁊. casibus di. pe. de pa. in. 2. di. i. 7. prim⁹
 p̄pter impassibilitatem. videlicet quia non habet
 unde restituat ⁊ est mortuus statim. Scd⁹ pro
 pter creditoꝝ remissionem nisi in duobus casi
 bus vnus est si non potest creditoꝝ donare. puta
 quia non hab; administracōnem talis rei. Ali⁹
 quando in iure cautū est. q̄ remissio nō val; tūc
 nō excusat sicut in iudicante de legato quū indebi
 te munera ⁊ expensas recipiēs vel extorquens te
 netur reddeꝛe. nulla ei p̄cium remissione p̄futura
 De rescriptis. c. Statutū li. 6. Item de visitante iu
 re ordinatio recipiente munus. ad cuius duplū
 restituendum tenetur. nec p̄dest remissio de cōsi.
 .c. Exigit. Tercio excusat recōpensacō. nā si michi
 teneris decē. ⁊ ego tibi alia decē neuter tenetur al
 teri soluere. sed potest vterq; compensare. sicut de
 omnibus alijs. ymmo in foro cōtencioso. Si res de
 bitoꝝ ad me puenit sine dolo. possum eam reti
 nere p̄ modū pignoris quousq; michi satisfecerit

Nota q̄nq;
 q̄bus q̄s ai
 tucione et

Sic a hic sed nō cū dolo. Quarto excusat p̄scriptā
o h iusto titulo a toā fide r̄s aliena ē a me possessa
nō vicio furti aut violēcie affecta qz o p̄leta pre
scrip̄tō iuris auctē potestatis tribuit extra de pre
scrip̄tō c. vigilāti. Quinto excusat amissio seu per di
cō rei. s̄ sub distīctōe. nā qn̄ fur vel raptor obtu
lit dño loco a tpe congruo. a dñs noluit accēpe
In isto casu non tenētur de casu fortuito. alias te
netur. quia fur est in mora restituēdi. a illi c̄te te
net non suū. ymmo si res fuisset eod̄ modo ap̄
dñm p̄itura. adhuc tenetur. qz mora trahit ad
se piculū p̄pter iniuriā factā proximō. Idē est. si
depositarius vel comodatari⁹ qui a p̄ncipio licī
te accepit. dño ēpetenti īdebitē negavit. Cap. 2.

Vo ad fm̄. q̄s restituē teneat. De hoc sūt
regule fm̄ th̄. a sco. Prima ḡnalis Ois
qui dat causam to c̄i⁹ d̄āpm̄ id ē sine quo
non fiēt d̄apnū illd̄ tenet̄ īsolidū hoc est tenet̄
ad totum d̄āpn̄m restituendū. Si autem dat a
liquo modo causā d̄āpno tenetur ad restituēdōē
p̄ quāto dedit causā. Seda r̄gula q̄cūqz aufert a
detinet rē aliq̄ a hoc facit v̄l vt causa p̄ncipalis
v̄l p̄riā v̄l coadiuās vel iducēs l̄ nō impediēs
qn̄ eius eēt ad bonū rei publice et sine periculo p̄
sone īpediē vno tñ restituēte oēs alij liberāt a de
bito ī op̄acōe ad illū d̄āpnificatū alij vero tenet̄
p̄ rata p̄cōis q̄ eos cōtigit illi q̄ p̄ oib⁹ satisfecit

Tercia regula sequit̃ ex p̃missis q̃ nouem dif-
 ferētie hominū tenētur ad restituendum p̃prehē-
 si in verbis. Jussio cōsensus palpo re-
 curfus. Participans mut̃. nō obstands nō mani-
 festās. Prima aut̃ istaz regulaz pat; Ro. i. Qui
 talia agūt .s. que p̃misit puta iniquitatem mali-
 ciā. auariciā dolum q̃ digni sunt morte non so-
 lum qui faciūt. s̃ etiā qui cōsentiunt faciētibus
 vbi glosa. Cōsentire est tacere cum possis redar-
 guere. vel errorem adulando fouē. Item Exodi.
 .21. p̃cipit reddi iniuste ablatū et additur. pena
 Qui furatus fuerit bouem et vendiderit eum. con-
 uictus morte moriatur. Et racōez assignat
 magister in. 2. di. i. 7. per verba Aug̃. ad macedo-
 nium in epistola dicentis. Quā diu res p̃pter q̃
 p̃cēm est nō redditur. si reddi potest; penitētia
 nō agitur. s̃ fingitur Idem nō dimittitur inquit
 Aug̃ in epl̃a prefata peccatū. nisi restituat̃ abla-
 tū. Sunt itaq; vt generalit̃ numēmus eos q̃ ad
 restitucōnem tenent̃ semp̃ vel sepe. h̃ñ videlicet
 Raptores. lusores. defraudatores aiaz in suffra-
 gis vel testamentis. fuēs agroꝝ p̃ terminos ex-
 tēdentes lacōres. fructuū in arboribus aut or-
 toꝝ spoliatores inuēta nō restituens Clerici et ē-
 ligiosi bona eccl̃ie male expēdetes. mēdici et que-
 stores falsi et deceptores. Mutuatam pecuniam et
 rem retinētes inuito domino. Dolosi mercatores

a cāpsores v̄ditōres ⁊ emptōres fraudulentū ⁊
Testamenta erequi male tardātes. Monetam
malā loco bonē tradētes. monetā nouam in dāp
nū aliorū cudentes. Alienarū rez mala fide ēpto
res. Ad terminū carū q̄ p parata pecunia v̄di
tores reddituū iniustoz receptores. Bladi ⁊ vi
ni auari cumulators. restitucōez debitā fieri tar
dantes. Redditus vel alia p minimis modico pro
curantes locatis rebus vltra debitum abutētes
Similiter de cōductis et similib⁹ vltra pactum v
tētes virginū et puellarū seductores. Vxores
maritis notabiliter bona subtrahētes. famuli et
famule dños eorū dāpnificantes pro ope car
nali ab hñs qui sua alienaē nō possunt recipien
tes. Segeres v̄l grana ⁊ alia bona destruētes ali
orū. v̄suram excentes nichil nisi iniuste acqui
ta habentes dona recipientes. in pignoribus ali
quid vltra sortem recipiētes ex illegittima pre
scripcōne aliquā recipientes. Decimas et obla
cōnes non soluentes. Theolonea male imponē
tes. theolonea recipientes et terram non defen
dentes. theolonea iusta subtrahentes. Tallias
iniustas extorquentes. Iusticias non dantes.
Aut domini latrones non exterminantes. Mo
netam nouam ex auaritia cudentes vel falsam.
Monasteria et ecclesias indebite grauātes. Bel
lantes iniuste quādo nō fit p rebus reperendis.

aut patria tuenda dāpnificantes. Incēdiarij lo
 corū sacroz vel aliorū iniuste. In necessitate ex
 trema indigentī nō subueniētes. diuites supflua
 status habentes ⁊ paupibus nō subueniētes. Ju
 dices aduocati pcuratores ⁊ testes falsi vel mali
 Mercedem laboranti p crastimātes. Debita non
 soluētes. Sic etiā dolosi laboratores inutiliter
 laborantes. vel nimis de precio recipiētes vt me
 dici. notarij. Scriptores. Cancellarij. Cyrurgici.
 Apothecarij. Symoniam omitteres. de quibus oī
 bus habes ī summis distinctiō vbi fieri oportet; re
 stitucōnem vel nō. Declarātur autē prefati versus
 fm tho. Alb. vlt. ⁊ Scotū sic Iussio id est quādo
 quis pbabiliter credit ex sua iussione secutā eē
 rei ablacōnem. vel nomine suo factam ratā hūit
 Talis tenetur insolidum alias nō. Consiliū vt
 quādo ex cōsilio sequitur ablacō vel dāpnium
 vel probabiliter secutum credit. tenetur insolidū
 alias nō. Consensus ⁊ vbi effectus in ope coopa
 cōis ostēditur. talis si tātum coopatur q̄ sine eo
 dāpnium nō posset fieri; tenetur isolidū. Si autē
 tem sine eo fieret; restituat quātū nocuit siue per
 se siue p familiā suā siue p suos. Aut q̄tum de re
 bus illis habuit. ⁊ expēdit. Vnde dicit pe. de pa.
 q̄ aduocatus tenetur etiā si ignorabat iustā cāz
 ppter errorem iuris. Palpo ⁊ adulator laudās
 scilicet raptorem quasi strennuū ⁊ hmoi hic si ex

hoc secutū est dāpnū tenetur insolidū alias non
Illud p̄ oppositū intelligas de detractore & vitupe
ratore. Recursus vel receptans & quādo aliquis
est receptor latronū vel furū seu predonum & te
net eos ne cogantur restituere vel dolo malo ce
latrem raptam vel furtiuam. Ita q̄ ex hoc impe
ditur restitucō tenetur insolidum. Participans
scilicet in crimine latrocinij id est qui malefacto
ribus huiusmodi se sociat ad spoliandum. Talis
si sine tali associacōne non fuisset rapina facta &
furtum tenetur insolidū. Si autem participat in
crimine latromibus se ad spoliandum associādo
Attamē q̄ sine eo spoliū fuisset factum tal nō
tenetur nisi quantū ad eum peruenit vel quantū
nocet casualit̄ & occasionalit̄. Si vero participauit
in re rapta emēdo scienter raptum vel accipien
do illud tenetur restituere. Secus si ignorāter e
mit vel recipit. Mucus & qui videt furtum fieri et
dolosē tacet cum sine periculo suo solo verbo pos
set impedire & non facit quādo ex officio ad hoc te
netur vt reclamet tenetur insolidū. Secus si non
ex officio teneretur impedire & non impediret. Nō
obstans id est q̄ facto posset consistere sine suo pe
riculo & nō facit quādo ex officio tenetur obstare
si sic latrones inualescunt. Sicut sunt principes
qui ex officio suo tenentur iusticiam conseruare
quā redditis quos habent ad hoc instituti sunt

tenentur restituere. Secus qui non ex officio tenentur ob stare. quia ad restituconem non tenentur. Non manifestans. qui scit ubi res rapta vel furtiva est. et non indicat cum hoc requiritur. et quando ad hoc ex officio tenetur ad restituconem tenet. Secus si solum scit ubi est et non indicat cum de hoc requiritur. quia tunc quis peccat tamen ad restituconem non tenetur. Unde Iudex quia de ea re de qua cognoscit. pronunciare debet et manifestare ius peritum. Si non facit tenetur ad restituconem. Ex premissis etiam liquet quod quilibet heres siue filius siue extraneus non distincto utrum raptoris vel alterius. tenetur Iure canonico ad omnia debita defuncti persolvenda siue fuerint ex contractu vel quasi siue ex maleficio vel quasi. Siue pervenerit res ista per qua debitum fuit contractum ad eum. siue non. siue lis fuerit contestata cum defuncto siue non. Est autem contractus. ut emptio. venditio. locatio. conductio. mutuum. et similia. Quasi contractus est ut tutela vel negotiorum alienorum gestio. maleficium est furtum rapina. Quasi maleficium est ut cum iudex per impericiam iudicat et cum de domo alicuius aliquid est eiecitum vel offusum quod nocuit transeuntibus.

Capitulū. 3.

Vid autem et quantum quis teneat restituere. notandi sunt ex premissis gradus quidam vel duae. praesertim circa rapinam et furtum

Prim^o si aliqui vadunt cum raptoribus et non co-
operantur eis ad aliquod dampnum faciendum. nec ali-
quid recipiunt de ablatis rebus. tales non tenentur
restituere. Secundus qui nec adiuuat nec in aliquo
consentiunt. sed datur eis aliquid de rapina vel fur-
to. et scienter accipiunt aut comedunt inde vel in-
duunt. aut in alios usus ponunt. tenentur ad restitui-
tionem de talibus. tamen qui dono aliquid accepis-
sent et consumpsissent antequam intelligerent rei veri-
tatem. restituere non tenentur. Similiter excipitur
quando quis agit causam spoliatorum. monendo et
inducendo pro posse ipsum raptorem ad restitui-
tionem faciendam. presertim si habetur spes pro-
babilis de correctione spoliatorum. Et quando non
efficitur propter talium consumptionem predo im-
potens ad restituendum in toto vel in magna par-
te. Ammonitores itaque qui instant continue huius-
modi oportunitis ut predo restituat. consumpta restituere
non tenentur. Sub. 2. etiam casu continentur qui
sciunt vel probabiliter credunt quod propter ipsorum
sequelam seu associationem cum raptoribus vel
consilium adulationem vel detractorem non plene
fecerunt ipsi raptores quam alias essent facturi. et ta-
men de raptis aliquid habuerunt et expederunt. ta-
les tenentur de eisdem restituere habitis vel ex-
pensis. et etiam de omni dampno quod ipsi vel
aliqui de familia sua fecerunt directe et occasionaliter.

Tercius quādo plures faciūt dāpnūm simul
 ⁊ tamen vn⁹ sine alio ⁊ pluēs sine isto fecissent
 talis tenetur soluere p rata ⁊ p portōne sua. hoc
 est quātum cōtingit eum de dāpno vniuerso. si
 non potest distingui dāpnūm qđ ipse intulit ab
 eo qđ ali⁹ intulerūt In hoc tñ existimacō habēn-
 da est vt qui strēnuior ē. ⁊ qui maiorem timorē
 incussit hostibus: etiā plus teneatur. Similiter
 in casu quādo aliqui associantur raptoribus et
 credunt qđ etiā sine suo adiutorio vel instigacō-
 ne dāpnūm fecissent. s; non tantū tenētur ad
 illud qđ pbabiliter credunt eos fecisse ppter su-
 am instigacōnem vel adiutoriū. Quart⁹ si qui
 associantur raptoribus ⁊ nō coopantur eis ad a-
 liqđ dāpnūm faciendū. sunt tamen aīo pati
 defendē si forsan illi spoliādi res suas a pdomib⁹
 defendere voluissent. ⁊ ppter suam pnciam ⁊ so-
 ciorū eius nō audebāt resistere spoliātibus. vel do-
 mos suas incendētib⁹. Et si sic se quis associavit.
 nō potest eē liber a restitucōne. ymmo si aliqui
 animo pacificādi vadunt cum raptoribus non
 excusantur. nisi hoc significēt aduersarijs. quā
 alias aduersarij timore eorū nō audēt res suas de-
 fendē. vnde idem est ac si iuuarent. Secus si intū-
 uerunt aduersarijs quia tūc videntē esse in pmo
 casu. Quint⁹ qui fit causa toci⁹ dāpni tene-
 tur insolidum. ⁊ de toto dāpno. Similit in casu

quo plures fuerūt raptōres quoz null⁹ induxit
alium ad eūdū nec erat aliquis dñs alteri⁹. s̄ q̄
libet pro se dicit Rap. si vadunt insil. quasi sit
vnus exātus: quilibz tenetur insolidum quia in
tali casu quilibz inuat alios ⁊ facit eos forciores
⁊ omnes sunt coopatores. alias si non iuerūt sil
s̄ quilibz sepatim p se faciebat dāpnū. quilibz
tenetur p eo qđ fecit. Intellige s̄m vlcicum qđ
iam dictum est. qñ vnus sine alio nō audēt vel
non posset dāpnū facere qđ iam dictū est. Ali
as quilibz tenetur tātū p parte dāpni qđ intulit
Nota etiā q̄ res furtiua vel rapta restitui d̄. cū
omnibus fructibz ⁊ lucris que pcepta sunt et p
cipi potuissent q̄ tenentur ad interessē ⁊ ad oīa
dāpnā. nec excusatur si res apud eum peat. q̄
fuit in mora restituendi. Si tamen dño obtulisset
⁊ ille noluit acceptare: excusatur. Preterea
de quacumque dampnificatione vbi restitutio
facienda est. q̄ dampnificans non tantū tene
tur ad restituendū rem: s̄ etiā tenetur de inter
esse id est de viratione dampni. ⁊ ad fructum per
ceptum de re si res erat fructifera. non tamē ad
fructum q̄ proueit ex industria eius qui vtitur il
la re. Vnde vsurarius vel alius dampnificans a
lium prestando vsuras. et pauper coactus est
vendere minus bladum suum. Vel aliquis per
biderit lucrari vel mercatori lucrū quo vivebat

cum esset opari⁹ expensas medicor⁹. dampna o-
 peraz. a similiter tenetur de interesse. nisi rogatu
 dampnificantis. Dampnificat⁹ voluntarie libere
 remittat. Non tñ tenetur vsurarius pecunias l.
 acquisitū p pecuniam fenebrem restituere. s̄ fen⁹
 seu pecuniam quā p vsuram ipam habuit. In eti-
 am dicit vlticus q̄ qui semina agri alicui⁹ effodit
 vel qui alteri infert dampnum p hoc q̄ nō soluit
 debitū suo tpe. q̄uis nō q̄dē tenetur ad restituē-
 dū dampnū totū. q̄ dubiū ih̄s ē qualiter fru-
 ct⁹ agri p̄ficissent. Et an mercator dāpnū l. lucz
 in mercacōne hūisset. s̄ restituet tantū q̄tū fru-
 ct⁹ agri i illo dubio v̄di potuissent l. p q̄to mer-
 catori i illo dubio lucz suū v̄didisset. Tenet̄ igiē
 secūdū eundē vlticum ad restitucōnem iste qui
 aliquem impedit a consecucōne cuiuscūq; mune-
 ris qd̄ honeste recīpet ab alio. Item s̄m thomā.
 Qui impedit aliquē a consecucione beneficij inu-
 ste vel ppter odium vel vindictam. aut aliquid
 huiusmodi. Si impedit ne prebēda detur digno
 consulens q̄ non detur añq̄ firmatū sit q̄ ei dēt
 tenetur non quīdem ad equale. quia illud non
 fuit adeptus a poterat multipliciter impediti. s̄
 tenetur ad aliq̄ reconpēsacōnem. pensatis con-
 dicōibus psonarum a negocior⁹ s̄m arbitrium
 sapientis. Si vero iam firmatū sit q̄ alicui detur
 prebendar tenetur ad restitucōnem equalis tñ

scdm suā facultatē. Addit. Scot⁹ q̄ si quis tānī
modo p̄prie vtilitati intēdebat p̄uidere impē die
do directe v̄l in directe aliū in prebenda v̄l simili
a sic p̄curat sibi nō intencione dampnificādi ali
um vel ex inuidia licet aliis preter intēcōem dā
pnificetur talis ad nichil restituēdum teneatur.
Quādo vero i bello dñorum a subditis aliqua ra
piūtur quomō ibi sit ēstituendū. Notādū q̄ ad
hoc q̄ bellū sit iustum. ⁊. requiruntur. Persona sc̄z
secularis nō ec̄c. Causa ⁊. ut p̄p̄ necessitatē et vt
par habeatur pugnetur. Anim⁹ ut non fiat ex
odio inuidia vlcōne v̄l cupiditate sed p̄pter ca
ritatem iusticiam ⁊. obedientiam. Auctoritas ee
desie v̄l primāpis. Et res ⁊. ut sit pro reb⁹ repe
tendis v̄l p̄ defensione patrie. Quāuis igit̄ dicit̄
wilh. in glosa. Bellū sit iustum i. ⁊. p̄missis si ta
mē res subit q̄ p̄ rebus repetendis factum est
nō tenetur quī mouit bellum ēstituē quod ibi ce
pit nisi cepit vel dampnificauerit aduersariū su
um vltra q̄ habundat ille de suo iniuste aut dā
pnificauerat eum ⁊. hoc dico scdm iudiciū fori
pmiālis. Concor. vlti. in sūma.

Sequitur. Caplm. Quartū.

Vando vero seu quo tēpore et ad q̄ statū
teneatur quīs restituere. Notande sūt. 3.
regule. Scoti. Prima nō licet aliquo tēpo
re desinē alicnū dño inuito ⁊. nolente ⁊. fm̄ ream.

racōnem nolle debente. Et p̄ oīs regulariter statim
 faciēda est restitucō eadem racōne. qua statim
 cessandū est ab actu p̄c̄i mortalis. nō tamen a
 ctu exteriori s̄ interiori. Ideo leuitici. 19. Non mo-
 rabitur opus mercenarij apud te vsq; mane.
 Item alia racōne. quia si retineo rem tuam. p̄
 impedio te in vsu eius q̄ si frequēter eam subtra-
 herem. Sc̄da regula. Quicumq; detinet vel acci-
 pit rem alienam inuito domino. tenetur affectu
 statim restituere. tenetur habē p̄positū si vult
 eē cōtritus restituendi pro posse cum circūstan-
 tijs oportunis. Tercia regula In casib; multis
 licet differre restitucōnem exteriorem. posita tñ
 iam interiori voluntate restituendi. cum sc̄licet
 cōcurrunt circūstantie oportune. Illi autē; ca-
 sus d̄ntentur vniuersaliter in hac maxima. licet
 rem detinere alienam quādo ille d̄; velle racōna-
 biliter detineat ab alio de facto. posita iam tamē vo-
 luntate restituendi cum circūstantijs oportuis.
 Et hoc d̄tingit in. 7. casib; . p̄mus quādo detinēs
 non potest restituē p̄pter paupertatem. quia tunc
 nō teneē sed cum venit ad pinguiorem fortunā
 deb; tamen petē interim dilacōnem a domino rei
 si haberi potest. Sc̄dus casus est quādo restitucō
 statim facta cedēt in p̄iudiciū coitatis. vel etiā
 eius cui fieri posset. vt furioso gladius restitui nō
 deb; q̄ a se aut vitatem ledēt vel dominum rei

Tercius qñ ẽstíturõ statũ facta cederet ppter oc
cultã ablacõẽ in ifamã ẽstítuẽtis. non enim tũc
statũ se ipse dãpnificãs tenet leso pdẽ s; per ali
ũ p loco a tẽpe restítuẽ deb; q; magis d; q; vel
le famã pri q; illd; ẽmodũ suũ modicũ. & qñ re
stítucõ statũ facta i nullũ ẽ modicũ ceder; ẽmodũ
eius cui debetur et in iacturã seu nõbile dãpnũ de
bitoris. vñ quãdo quis agit in remotis partib;
cui faciẽda esset restítucõ tunc nõ est maior sup
tus ponendus in missiõẽ q; valeat id quod mit
titur sed expectãda est presencã persone si quã
do credatur haberi l; si nõ credatur haberi a nec
nunci; superueniat sine nimis sumptibus tradẽ
dum est penitibus q; si nõ assint dandum ẽ pau
peribus. Similiter si nescitur vbi sint nec sperat
q; de facili sciri possit detur pauperib;. Si autẽ scĩ
tur a prefata nõ obstãt mittatur ei fideliter a se
cure. Quod intellige faciẽdũ esse quãdo ẽmode
fieri põt quia in tali casu pẽsande sunt cõcũstan
cie scz quãtitas rei debite remocõ loci expẽse que
fieret p mittendo a paupitas l; diuitie illius cui
facienda est restítucõ quã tã modica posset esse
rei restítuende sũma a tante expense que fierent
in mittendo et tam diues ille cui faciẽda est re
stítucio q; nullo modo deberet velle pro re tam
modica proximum tantum grauare et tunc nõ
oportet q; mittatur. Et in talibus ad arbitrium

boni viri recurrendum est. Quintus casus est fm
 Dine. de gan. qdlib. 6. q. 22. vt dicit. quando ex
 spectat quis maiorem oportunitate restituendi. a
 licitum est non statim restituere vt si ille cui facie
 da est restitucio ignoret debitum. Scotus etiam di.
 Quando quis voluntatem habet restituendi pro
 pte oportuno. ex tunc tenz dno volente. et si non ac
 tu illicito: tamen actu debito quia dñs d; velle q
 qui suum habet teneat quousq; possit reddere
 oportune. Circa tp⁹ restituendi quo ad vfura
 rios manifestos et raptores publicos sunt duo spe
 cialia dicit pe. pa. Debent enim vfurarij manife
 sti restituere. vel ydonee cauere de restituendo a
 te confessionem et eucharistiam et oblationem ad al
 tare. quia vfurarioz manifestoz non est cofessio
 admittenda. quousq; satisfecerint. Cum tamen
 aliorum furum et raptorz sufficiat ppositum. vel
 verbalis promissio Extra de vfuris. c. vi. Ante se
 pultura: quia non debent sepeliri qm̄s penituerit
 ante qm̄ satisfecerint. De raptorib⁹ etiam publicis et
 violatoribus etiam est aliud spale. quia in vita
 non sunt admittendi ad penitentiam quousq; satis
 fecerint vel securitate dederint. Nec aliter in mor
 te. quia etiam data in morlitate quando in sanitate
 noluerint sepultura quide deditur. s; cleric⁹ in
 esse phibet sb pena de poficōnis. et phibet obla
 tione; ecipe Ex de raptorib; c. 2. fit. Capi. 7.

Vne ubi seu cui sit faciēda restitucō docet
pe. de pa. dicens q̄ regularit̄ illi cui abla
ta est res que restitucōi subiacet restitui
debet. ff. allit tamē hoc in casibus. 8. Primo quan
do a ipsi cui⁹ res fuit peccavit ut in ludo et symo
nia a quōmodo cūq; ob turpem causā q̄ in pari
causa turpitudinis melior est cōditio possidentis
de ludo tamē. alee. a qui viribus fortune imitur
dicit idem pe. q̄dam dicunt q̄ ludere ad taxillos
intellige p̄ notabili re est peccatū mortale laycīs
a clericis vñ. s. Bern. Ego te acquisivi manibus
cruci affixis a tu te cōsumis manibus vicij⁹ dedi
catie nec hāc opinionē pe. improbat. Sd an iste
qui lucratur teneat ad restitucōemz distinguēd
est q̄ aut lucratus ē ab eo qui rem suam aliena
re nō potest sicut sūt minores et filiosi monachi
vl̄ clerici a similes. Aut ab eo que traxit ad ludē
dū. dicit autē trahē aliū in p̄posito scdm. Joh. in
fūna q̄ p̄ vim l̄ nimia importunitatem aliū ad lu
dū ponit vl̄ fm. Bartho. de pis. Quicūq; verbis
vel factis inducit aliū cū alias non esset lufurus
Induxit inq̄ siue in p̄cipio siue in medio ludi
aut lucratur ē ab eo cum quo fraudulēter lusit p̄
falsos tesseres. iact⁹ a similia. Et isti tres moī lu
dēdi sūt p̄hibiti. inē etiā dīmo fm̄ sc̄m̄ tho. 2. 2. q.
32. ar. 1. Et q̄lib; horz triū teneat restitucōe lucz do
mino p̄ncipali rei male obēte fm̄ oēs doc. cōif

Aut lucratus est ab eo qui lucrante traxerat ad
 ludendum. Et in isto casu dicit. s. Tho. sic Ille q̄
 amisit nō est dign⁹ recipere. nec potest licite retinē
 vbi ius positiuū seruat de restituēdo. s. vñ d; de hoc
 etiam facere. Aut lucratus est ab aliquo vbi vo
 luntarius cum voluntario sine fraude lusit. p̄den
 te ad sua habente ptātem alienādi. a tūc q̄uis se
 cundū iurē a iōrem opinionem debeat lucz
 in elemosinam paupibus dare a retinere non de
 beat tñ s̄m multos famosos retinē potest sine pe
 riculo salutis anime. Ad hoc sunt doctores quoz
 opinioēz referūt tam monaldus q̄ astaranus
 in summis suis. Item vt videtur. s. Tho. tam i. q.
 di. i. r. q̄. 2. 2. s̄ vbi. supra quē ad hoc astar. alle
 gat vbi saltem nō seruantur leges aut consuetu
 do restituē nō iubet. Item alexander anglicus.
 Item Rich. de me vil. tenet idem esse verum a p
 babile di. i. r. Item Joh. andre. extra de vi. a ho.
 clericorum allegando roborat eandē opinionem
 Item idem fran. de zab. di. posset inquit defendi q̄
 nō omnino tenetur talis paupibus restituere.
 quia consuetudo potuit dñm p̄ctis inuincētem trās
 ferre. Si quis autē tātū pdidit quātū est lucratus
 vel plus: an teneatur restituē. Quādam dicūt
 q̄ sic. alij q̄ nō. De pecunia autē symoniace acce
 pta Nota s̄m Ray. a wil. q̄ tripliāter contingit
 hoc Aut datur pro religione Aut pro beneficio

aut p ordine. Si p religione a intravit eligone
a sic no potest manere in ea sed ibit ad artiore l
saltem non manebit in eode monasteio s intra
bit aliud monasteriu et illi assignabit illa pecu
nia ne sit ei oneros aut remansit dans in seculo l
post introitum redit ad seculum l mortuus est
tuc no eddet sibi illa pecunia. Sed nuqt mona
sterium retinebit eam. Res. aut abbas cum colle
gio fuit conscius criminis sic non remanebit in
monasterio sed auctoritate superiorum debet dari
pauperibus. Aut solus conscius fuit vel aliqui de
collegio. Sed non omnes sic pecunia manebit a
pud monasteriu ill excludit ab usu pecunie si pot
fieri bono mo. Si autē scdo modo datur pecunia
scilicet pro beneficio habēdo. Aut ergo dat pecu
nia collegio seculari p prebēda a priuate persone
Si collegio seculari a collegiu fuit conscius crimi
nis sic no emanebit eis pecunia. Si aut solū qdā
de collegio fuerūt scij sic remanebit eis. ill tñ q
fuerūt scij excludit. Si vero dat puate psone pe
cunia symoniaca. s. patrono l institutoi sic pecunia
d; uertit in utilitatē illius bñficij qd emē voluit
ipso a bñficio amoto. Si vero. 3. mo dat p hūdo
ordine aut g ille q dedit pecuniā no hēbat eccl. bñfi
ciū a tūc sic pecunia uertit ad utilitatē cathedra
l eccl. a hēbat bñficiū ad cuius titulū gñs ordina
debit sic pecunia pū uertet i utilitatē cath. eccl.

et p̄m̄ inutilitatem sui beneficii. quia in v̄tusq; iniuriam data est. Similiter si habuit beneficiū vnum ⁊ pro altero dedit pecuniam ⁊ illa pecunia cōuertī potest ad v̄ilitatem v̄triusq; beneficii. se cūdo redeundo ad p̄positum fallit scilic; q̄ res nō d; dari ei cui sublatā est quādo videlic; non expedit ei. ut furioso gladius nō est dand⁹. nec pupillo aurum. s; tutori vel curatori ei⁹ dari deb; Tercio quādo incertum est cui⁹ res sit. et tunc facta diligenti inquisitione. si dñs nō reperitur dand⁹ est paupibus. Quarto quādo dñs rei mortuus ē ⁊ tunc dandum est heredibus. saltem tunc dicit wil. quādo spoliatus fecit testamentū ⁊ certam summam retinuit qua voluit esse contentus. Si autē mandauit in testamēto distribuī per executores quiddā ad ipsum spectabit de mobilibus ⁊ debitis. tunc faciēda est restitutō executoribus eius pro rata. ⁊ liberis eius pro rata. et vxori. de quo et alijs vide summas. Quinto quādo domin⁹ absens est mittendum est sibi. et imputet sibi q̄ alibi asportauit. vnde forte secus est quādo domin⁹ se absentauit. vide de hoc quartū casum in precedenti. c. 6. quādo ille cuius res fuit est dilapidator. tunc enim domino nō p̄curatori cōstituendū est. vt si religiosus vel clericus bona monasterii vel ecclie dederit vel luserit. reddantur nō sibi s; ecclie. Septimo quādo quis pecuniam v̄furatam

vsurario vel raptam re raptoris similiter iniuste
abstulit tunc enim dicit. Vlticus a pe. pa. Non v
furario vel raptori restituere debet sed dño vero
rei. Et tunc ei a quo abstulit iniuste restitucōnem
factam esse debet per se siue p alium siue detectoē
siue persone notificare alias esset cum dampni v
furario vel raptori si postea restitueret prius re
stitutum. Caplm. Sextū.

Emodo vero a forma restituēdi. Notādū
est q fieri debet cū tribus circumstancijs
scilicet caritatiue. caute. a pūē. Primo ca
ritatiue vt videlicet fiat cū reconciliacōe offensi
quia iniurias spoliator vel complices eorum se m
per debent humiliter postulare vniā ab hīs
quos offenderūt ne illi maneāt in rācore seu ma
la voluntate domino hec mādante Mat. 7. Si of
fers munus tuū ad altare et recordatus fueris
quia frater tuus habet aliqd aduersum te relin
que ibi munus tuum a vade recōciliai prius fra
tri tuo. Scdo fiat hoc caute vt si offensa est mai
festa a offensus tyrānus vel mala sequi de eo pos
sēt notabilia fiat per interpositā personam p do
neam. Similiter si est offensa occulta fiat p p do
neam personam aut per cōfessorem. Scd queris
Quid si confessor restituendum recipit et nichil
restituūt numq̄t committens liberatur. Respōdet
Bem. clāē mōtis super qlibz. 2. q. 26. ten. de gan.

Talis est immūnis regulariter. non solum a peccato vt h̄m. de gan. dicit: s̄ etiam a debito restituendi. tū quia quem eccl̄ia tolerat in spūali maiori officio. debz quis cōmittere in minori de restituendo tpalia. tū etiam ei cui confidit de anima p̄pria: potest cōfidere de tpali substantia. Si aut̄ esset confessor p̄sona leuis. a quā h̄erent suspectam q̄ non restitueret fideliter. nō esset liberatus tradendo ei. nec a peccō nec a debito. vbi aut̄ nec p̄sona leuis creditur. nec suspicio h̄etur a traditur ei qđ restituendum est. si nō restituat a tradēs credat sicut habz credē q̄ restituit: liberatus est. secundum deum quia fecit qđ in eo fuit. Si autēz veniret ad noticiam suam q̄ confessor non restituerit de quo nota infidelitatis non habetur vt premititur: tunc tenet̄ restituere. vel p̄curare q̄ cōfessor caute restituerz. Tercio fieri d; pare ne sit ibi palliatio mala vel fraudulēta. s̄ forma igitur restituendi canonica s̄m doctores est illa. aut hz debitor vnde soluat aut simpliciter non habz vñ soluat. aut hz vnde soluat s̄ hoc nō potest facere sine magno piculo suo a sue familie. Si pōt bene soluat integre modis tactis supra. Si vero non potest simpliciter. tunc potest recte agere penitētiā licet nō restituat. dum tamen doleat. a proponat restituē q̄ cito potest. Si autē potest. s̄ nō sine magna iactura sui a fuorum: tunc s̄m Ray.

studeat cōfessor redificare voluntatē debitoris et
vel e restituerē ad arbitriū boni viri & cōfessoris
et sic satisfacere mō sequenti. Petat igitur debi-
tor remissionem debiti apud eū cui tenetur & si il-
le remiserit libere solut⁹ ē. Sic enim spoliati mise-
ricorditer totū vel partē remiserint dūmodo de-
bitor sine fraude p̄sueit & q̄titatē debiti si potest
exprimat p̄t debitor remissum in ecclesiā ēc̄ipere
et pro debitoribus exorare & aliter beniuol⁹ esse
vel petat dilacōnem a spoliatis & assignet eis cer-
tam partē de redditib⁹ suis amicablem de qua
eis satisfaciāt successiue et de hoc faciāt eis bonā
cauōnem. Si vero omnes sibi denegēt dilacōez
et postulent q̄ ipse cedat bonis suis tunc tenetur
hoc sine dilacōne facere quia fur et raptor semp
sunt in mora & ex consequētī sēper arguent pecca-
tum. Semper igitur debent facere posse suū sc̄dm
willh. etiam vsq; ad vindicōnem hereditatis et
omniū bonorum etiā si oporteat ipsum & familiā
suam mendicare. Quia sc̄dm vlcicū semper facul-
tas restituendi adest q̄ diu ipse debitor habet per
quod satisfacere potest nisi in extrema necessita-
te in qua etiā sine omni culpa accipit vite neces-
saria. Et hec de forma quādo sc̄tur cui ēstituendū
est. Si autē esset vaga restitucō id est nescitur cui
nis res restituēda foret tūc in .3. casu sc̄z quādo p̄t
restituere s̄ nō sine magna iadura sui & suoz s̄m

Ray. simpliciter a absq; pacto a iudicōne d; totū
 qđ habet resignare in manu ep̄i vel penitentiā
 r̄ij discreti. Et tunc ip̄e si viderit eum paup̄em a
 egētem det sibi p̄tem vel etiam totum si tantā ne
 cessitatem viderit in eo a suis Et si quid residui
 fuerit: paup̄ibus alijs distribuatur. Et ille qui est
 tuē non potuerit prout premititur elemosinam
 recipit oratione et alijs bonis pro dñis quibus
 restituere debeat eōnpenset prout cōgruit. Et si
 postea aliqua potuerit lucrari iuxta possibilitatē
 suam: zeroget in vsus paup̄m p̄ animabus eorū
 Glō tamen wil. dicūt qđ non est necesse vt fiat
 huiusmodi resignacō in manus penitentiarij. dū
 tamen alias patet fit ad arbitrium eius vel alte
 rius boni viri satisfacere. Et i omni tali casu pau
 ptatis ep̄us qui desponsator est paup̄m dilacōez
 det vel p̄tem remittat. vel etiam totum. put vi
 derit expediri sicut et alteri paupi semp gestien
 do vt fideliter agat negociū eius cui deberetur
 de iure dari si sciretur. quatenus oracōes a ope
 ra satisfactoria fiant pro eo vel pietatis alia exer
 cicia. ymmo dicūt glosa will. de materia decima
 rum. qđ si quis scienter decimas ecclie multo tpe
 abstulerit qui diues est vel potens si penitē: po
 test ei episcopus gratis remittē vel in toto vel in
 pte. ex quo in posterum vult cessare a ecclesiam
 iuri suo restituē. quia ppter vtilitatem illō facit

Et premissis patet q̄ tria sūt geneā hominū que
non sunt vylh. in statu salutis quia fide estitu
cōnem faciunt. Primo qui resignāt omnia bona
sua in manus p̄mārii promittentes q̄ tantū faci
ant dāpnificatis q̄ tenebūt se pacatis quia pu
tant q̄ pro modico quitabunt eos quia totū cre
dūt se emisse. Secdo illi q̄ si vellēt dimitte supflu
as exp̄sas possent rapta restituere. Tercio illi
qui nō resignarēt in manus p̄mārii nisi crederēt
q̄ p̄mārius restitueret eis p̄ toto vl̄ pro pte q̄n
nescitur cui faciēda est restitucō. Tales nō sunt
in statu saluādorū q̄ oportet q̄ bona fide et sine
fraude faciat raptor quicq̄t p̄t ut dampnificatis
satisfaciāt si nouit eos aut paup̄ibus eroget si
nō nouit eos. alias non est absoluēd⁹ a p̄mārio
si cōstitit ei de eius ipem̄tencia l̄ pro ua intencō
ne r̄c. Sed queritur q̄t faciendū sit quādo q̄s du
bitat an l̄ quantū alteri teneatur. Res. Joh. s̄fri
bur. in suo cōfessionali. Q̄n̄ sit satisfactō pro aliq̄
dampno dubio vl̄ cuius q̄ritas nō est certa pe
nitens tantū offerat q̄tū p̄babiliter putat dāp
num illatum fuisse. Et tunc dicat ipse vl̄ media p
sona pro eo. tantū dampnū vobis factum est ut
credie probabiliter hō ille. Si sc̄z plus vob̄ debet
satisfaceret. Si ergo min⁹ est remittatis residu
um si amplius est. vos de bona sua voluntate ha
beatis. Sic etiā quando aliqua debita sunt dubia.

puta sortes tenebantur alicui ex mutuo l' ex alia
 causa .x. solidos. Sed dubitat an soluerit ei l' nō
 Confulo q̄ semp ad volūtatem creditoris vel p
 arbitriū satisfaciāt. tunc enim ille in quē conpro
 mititur cōsiderabit racōem a qualitatem dubij
 a fm̄ q̄ plus ad vnam partem q̄ ad aliā vel ad
 neutram plus in sua cōscientia deditat: s̄ in hoc
 plus vel minus vel medietatē dari iubebit. Et sic
 de dubio facit certitudinem.

Capi. viij.

Ultimo p̄terea videndum est p̄ quē possit
 fieri restitucō. Quādam dicunt q̄ d̄ fieri p̄
 ep̄m v̄aga ēstitucō. Et licet satis comuiter
 h̄c dicant. Tamē sanctus Tho. nichil dicit de
 auctoritate ep̄scopi Scotus in .g. di. i. r. dicit nō
 inuenitur inquit quis necessario sit determiāt⁹
 mediator in distribuendo ista paupibus. Dicūt
 vn⁹ doctor q̄ cōfessor vel aliq̄s de cuius fidelitate
 credat. Videtur michi q̄ p̄ se ipsum cōsilio tamē
 alicuius potest illud distribuē paupibus. quia
 tali mediatori posset dare vt restitueret de cuius
 fidelitate presumeret. a tamē iste sibi applicaret l'
 alijs vsibus q̄ deberet. vnde vbi lex dīna vel ec
 clesiastica non ligat p̄sonam. sequēda ē racō na
 turalis. Ista autē dicit q̄ p̄sona que tenetur ma
 gis restituat p̄ se ipsam q̄ p̄ aliam. licet non ex
 cludēdo cōsiliū boni viri s̄ includēdo. h̄c Sco
 tus pe. de pa. dicit q̄ quia presumebatur olim q̄

epi melius a fideli⁹ dispensarent. Ideo doctores
quidā dixerunt q̄ per ep̄m fieri deberet. vbi ergo
presumitur stratiū scilicet q̄ sibi ipsi imberset et
in malos vsus expēdat potius debet dispensari
per aliū. Dñs gwidō. Archidiacon⁹ bononiens̄
·12·q·1·c·1·probat multiplicat̄ q̄ ipse raptor met
bona inc̄ta que debentur pauperibus dare p̄t si
ne licētia ep̄i vel alicui⁹ iudic̄is. vñ non dubito
quin ep̄s non habet se intromittere de talibus
nisi in defectu. vbi autē certa p̄sona a testatōe de
putata esset ista exc̄q̄ debet. Archi. etiam li. 6. de
testa. 7. Jo. an. in nouella in decretali dcā religio
sus di. q̄ vtraq; op̄iō habz eq̄tatē et p̄. Archi. v
bi sup̄ satis clāe q̄ non p̄tneat ad ep̄m n̄ in defe
ctu alioz. s. qñ nulli esset cōmissa. vñ cōcludit q̄
iste q̄ tenet restituere p̄t per se dispensare v̄l de
consilio discreti cōfessois l̄ alteri cōmittere in vita
l̄ post mortē. Id̄ rñd; dñs. Sy. de. Mauilla cap.
dñi pape et auditor dñi portuēf. Sd̄ q̄rit quid fa
ciat cōfessor gñalit̄ loquēdo c̄ra raptōres alios a
lios debitis inuolutos. Res. Rap. fm̄ q̄ maior ul̄
minor fuerit violencia l̄ fraus l̄ dol⁹ maior l̄ mi
nor debz esse discretō iudic̄tis. Itē ubi maior cō
trictō ē ibi maior venia a q̄ vere totus mūd⁹ iuo
lut⁹ ē rapinis sic p̄ posse tuo ep̄e p̄ mediū nemini
a seueritas vel remissio p̄ire faciat quos discre
ta poterat eq̄tas euocare. Capl̄m. Octauū.

Etūdo principaliter videndū est quomō
 restituēde sint fame ⁊ honores Et cōcilia
 cō offensi quomodo fit faciēda quia re
 cōciliacō quedam videtur restitutio. de quibus
 dicentur plura videlicet. Cur sit de hīs restitutō
 faciēda. Quis ad hoc teneatur q̄tum quomodo
 et quādo. De primo notādū q̄ ledē alium in fa
 ma inēbite. est valde graue. primo quia pl⁹ no
 cet qui aufert famam q̄ qui aufert diuicias mē
 tas. melius est enim nomē bonū q̄ diuicie multe
 vt dicitur puer. 22. Scdo diuicie multe ablate
 possunt restitui. s̄ fama vix q̄ forte nō crederet
 illi qui post lesionem vellet excusare. potest etiā
 iam verbum esse delatum ad tot. q̄ quasi impossi
 bile est ad tot deuenire excusacōnem. Iō bene di
 citur in glosa sup lucam. s̄ famam eē rem lubricā
 quia sicut aliqua res lubrica de facili effunditur
 s̄ quasi impossibile est eam recolligiz. Ita ⁊ fama
 Tercio quia ledēs famam alterius nō solum il
 lum ledit cui detrahit sicut fur illum solū cui fuā
 tur. s̄ omēs illos coram quibus loquitur. Sicut
 ille qui mouit lutum. ledit p̄ fetorem oēs corā q̄
 bus mouet. Vnde Aug⁹ de verb̄ dñi peccat i vos
 frater si vobis sciētibus peccat. quia q̄tum in eo
 est vos exemplo corrumpit. Ex quo patz q̄ audi
 re pccm alterius. no ciuū est audienti. ppter pre
 fata dicit Ambrosius tolerabiliores sunt fures

qui vestes et alia bona nostra diripiunt quod fures
 qui famam nostram lacerant. Notandum. Secundo quod
 inter omnia genera lesionum. lesio que inferitur
 per linguam ut frequenter est grauior. Primo e
 nim quidam sunt qui nocent in rebus ut rapto
 res et incendiarii. Sed grauius nocent sagittarii
 qui infigunt sagittas in personas. Et sic facit lin
 gua mala que non solum in rebus sed etiam in p
 sona nocet. Ideo dicitur. Iher. septimo. Sagitta
 vulneras lingua eorum. Secundo quia sunt quidam
 qui nocent in persona per verba sed non profu
 datur interdum lesio usque ad interiora. Sed non
 sic de lingua primo lesio eius pertingit usque ad
 sa virtutum confringens eas. Ecclesiastica. 28. Fla
 gelli plaga liuorem facit. plaga autem lingue con
 minuet ossa. Tertio quia sunt aliqua nocumeta
 quibus resisti potest per scutum et huiusmodi prote
 ctoria sed vix inueniuntur alijs a deo armati patiens
 a quo non saucietur lingua. Exemplum de iob qui non fuit
 motus ad dampnare vel corporis flagellum et ta
 men videtur motus a lingua uxoris dicentis ei.
 Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Et 18
 secundo. 2. psal. filii hominum dentes eorum arma et
 sagitte et lingua eorum gladius acutus quasi diceret
 Sicut istis congregatis non potest consisti ita nec lin
 gue male. Cum igitur iuxta de eam tractatu primi ca. 1. 2.
 et precedentibus iniuste auferens et detinens rem temporalem

inuito dño teneatur ad restitucōnem: a forcoi te
 nebitur detractor vel contumeliosus ad restitucōe
 fame q̄ detractor occulte. contumeliosus vero au
 fert in faciem publice. Quis vero satis facere te
 neatur pro isto. Notādum q̄ detractio a t̄ceptō
 fame potest fieri multipliciter. nam fieri potest. 6.
 modis ut dicit. s. thō. 22. q. 12. at. 3. primo scitū
 falsum. dicendo vel ignorāter. Secūdo scitū malū
 proximi augendo vltra q̄ sit. tercio occultū ma
 lum reuelando. quarto bene factum in malum
 interpretādo seu puertēdo. quinto bonū primi
 negando. sexto tacēdo cum quis audit primo
 falsum vel inhonestū imponi. Item fit lesio fame
 proximi qñq; planis verbis. qñq; artificiosis p
 cantilenas vel dcāmīna. quādoq; nutibus a sig
 nis. qñq; scriptis etiā que appellant libelli fa
 mosi. vt cū aliq̄s scribit cartā in iniuriam & in infā
 miam alterius. a picit eam occulte in ecēiam & in
 plateam vel domū vt illa inuenta a leā ali⁹ infā
 metur. Item sicut dupliciter recipit res tpalis
 inuito dño videlicet occulte a vocatur furtū. a pu
 blice tunc vocatur rapina. Sic fama dupliciter ē
 cāpitur proprio videlicet occulte et dicitur detractō
 q̄ est demigratio fame aliene occulte facta. Si autē
 manifeste in facie alicui⁹ fit sic dicitur contumelia
 et est grauius peccatū. quia plus ibi proximus
 contēpnitur q̄ in detractōne. Omnes qui predictis

modis famā proximi iniuste ledunt tenentur re
stituerē. vñ beatus. Augustin⁹ in regula. Qui cū
q; conuicō vel maledictō vñ etiā criminis obie
ctū aliquē leserit meminerit satisfactiōe q̄to ci
cius curare quod fecerit. Super quib⁹. Dūbtus
dicat. Notādum inq̄t q̄ conuiciū prout p̄prie
accipitur dicitur exprobatō alicui⁹ vilis condi
tōnis que potest esse sine peccato sicut cū aliquis
vocatur filius meretricis ⁊ similia. Sic conuiciatus
est saul filio suo ionathē. 2. Re. 2. Et filij mulieris
vltro recipiētis virum. Maledictū vero est imp̄
catō alicuius mali alteri sicut faciēbat goliath da
uid de quo dicat. 3. Re. 18. Maledixit philiste⁹ da
uid in dijs suis. Obiectō vero criminis est impo
sitiō alicui⁹ facti culpabilē sicut accidit corā salo
mone. 3. Re. 3. litigantibus duab⁹ meretricibus q̄
rum vna false imponebat alij oppressiōez filij sui
⁊ negantē dicebat. mentiris. Vir autem inueniē
aliquō gen⁹ verborū p̄ quod litigātes se ledāt qd̄
reduci nō possit ad aliquō istoz. Est ḡ sēsus v̄borū
Aug⁹. quicūq; conuicō ⁊c. ⁊ q̄cūq; aliquo genē v̄bi
mali q̄ possunt omnia mala reduci ad aliqd̄ isto
rum leserit aliquē qd̄. s. genus lesiōis est valde
ḡue. Meminerit ⁊ nō obmittat sicut faciūt obli
uiosi qui ex obliuōe obmittunt sentire quod de
bent. Sunt autē tres dēficiē hōim̄ inter eos q̄ ex
ira ⁊ inuidia p̄rimū i fama ledūt ⁊ alias turbāt

Quidam enim facile irascuntur et cito veniam pe-
 tunt. et hi sunt sicut aqua quae cito calefit et cito frige-
 scit. et hoc minus malum. Quidam facile irascuntur
 et tardius inclinatur ad veniam petendam. hi sunt
 sicut ferrum ignitum quod tardius calefit et tardius fri-
 gescit. et hoc peius. Quidam autem sunt qui nunquam
 volunt veniam petere. et hi sunt sicut lapis albe-
 scon qui accensus nunquam extinguitur sicut ait bea-
 tus Augustinus in de civitate dei. et hoc pessimum. unde Augustinus
 in regula. melior est autem qui quamvis ira sepe temptetur.
 tamen impetrare festinat ut sibi dimittat cui
 se fecisse agnoscit iniuriam. quam qui tardius irasci-
 tur et ad veniam petendam tardius inclinatur.
 Qui autem nunquam vult petere veniam sine causa est in
 monasterio etiam si inde non proiciatur. Sed que-
 ritur utrum quilibet homo qui premium offendit
 verbo teneatur ad reconciliacionem vel venie petici-
 onem. Respondit beatus Augustinus in regula quod non. quod
 prelati ab hoc excusantur respectu subditorum. nisi
 quando infamaent male subditum. Unde dicit sic ad
 prelatos. Quando autem necessitas discipline in mo-
 ribus coercedis dicere vos dura verba compellit. si
 etiam ipsi modum in vos excessisse sentitis. non a
 vobis erigitur ut a vobis subditis veniam postu-
 letis. Et causam subiungit d. Ne apud eos quos
 oportet esse subiectos dum nimum suae humilitas.
 regendi frangatur auctoritas. Quando enim quis

se humiliat ut puta ultra q̄ deceat statū suum
nimia est ista humilitas. vñ eccl̄. 19. Est iustus q̄
nimium se submittit multa humilitate. Et sic facit
prelatus qui ppter excessum in duro mō loquen
di petit veniā a subdito suo. Verū quia hoc non
est necessitatis ideo dicit beatus Aug⁹. Non a no
bis exigitur. Secdo ergo queritur cū hoc possit fi
eri ⁊ non fieri quid erit meli⁹. Res. Dubitans pōt
dici q̄ scdm̄ diversas condicōnes eorū a quibus
petuntur huiusmōi venie et assistenciū potest
hoc iudicari. Si enim tales ex hoc magis in bonū
proficiūt possunt hęc fieri. Si autē inde abutūtur
in supbiam ut cū quis ex hoc putat se minus reū
v̄l prelātū culpabilem vel sit audacōr ad culpas
ppetrandas ⁊ similia melius est nō fieri. Nō enī
dñs phariseis scandalizatis in eius dictis vel fa
ctis v̄m̄q̄ satū fecisse. Si quidā cum oī regimīni
ānera debet esse auctoritas ⁊ ex minoracōe eius
multa mala sequātur ⁊ per humiliacōnez nimiam
ad subditos enervetur. Ideo dicit Aug⁹. Dū ni
mium seruetur humilitas regendi frāgatur au
toritas. Capl̄m. Nonū.

Vāuis aut dictū sit q̄ le dēs iniuste seu of
fendēs debeat petere veniā a leso. Queritur
v̄t ⁊ lesus teneat altei veniā petētū dimittē
tē. Res. q̄ sic. Tū primo q̄ ille q̄ nō emittit hoīb⁹
nec de⁹ dimittit sua pccā teste xp̄o dicē. Mat. 6.

Si non dimiseritis hominibus nec patet vester di-
 mitti vobis peccata vestra. tunc Secundo quia quod peius
 est. dimissa nisi dimiserim? repetit ut patet in ex-
 plo math. 18. de seruo cui passimilias dimiserat
 .x. milia talenta. quae reperit. quae non dimiserat con-
 fessio suo. tunc Tercio quia quod magis timendum est
 cum graui pena extorsit. tradens eum tortoribus si-
 cut ibidem dicitur. Et subditur Sic et pater meus
 celestis faciat vobis si non dimiseritis vnusquis-
 que fratri suo de cordibus vestris. Queritur secu-
 do Quibus ex causis veniat quod quis non petit veniam
 a leso. Res. idem quod a tribus hoc puenire solent. Vna
 est cordis cecitas Ira enim obscurat animam ut non
 cognoscat quis interdum se culpam habere vbi
 culpam habet. Et quia non cognoscit culpam non petit
 veniam. Vnde ps. Supercedit ignis et non viderunt
 solem veritatis videlicet Alia est similitudo iusticiae
 ut quis dicit non expedit illi ut ego me sibi humi-
 liem quia inde esset superbius et similia. Sed si hec
 ratio bona esset non debuit se Christus humiliasse quae
 eius humilitas multis fuit in ruinam. Alia est super-
 ba duricia cordis Cor autem durum male habebit
 in nouissimo die psal. 2. Queritur. et vtrum Iesus
 teneatur dimittere offendenti impenitentem. nec satisfac-
 ienti cum deus cuius misericordia excedit humanam
 in infinitum nunquam dimittat impenitentem. Res. ibidem
 quod sic quantum ad remissionem intrinsecam cordis quo

ad rancorem vel irā non racōne illius quo impe
nitens sed racōne sui ipsius ne peccet. Et ideo non
est simile quā ipse non habet irā huiusmodi in q̄
posset esse peccatū. Et si obicitur lxxx. 11. dicitur.
Si septies in die peccauit frater tuus in te et septi
es in die uerfus fuerit ad te dicēs perimet me di
mitte illi q̄ a contrario sēhu videtur q̄ si nō peit; nō
est illi dimittendū qd̄ videt̄ di. glo. in flimaris. d.
Reminis remissa sit indulgētia. Et glosa margina
lis. Nō iubemur passim peccatū s̄ p̄mā agētū di
mittē. Res. In peritētū peccatū cōtra nos non tene
mur peccā dimittere dimissioe exteriori a sic intel
ligit̄ glo. in flimaris l̄ non tenemur in foro p̄mā
li dimitte a sic loq̄tur glo. marginal. Et hec non
sūt extra illa q̄ dicta sūt de remissioe interiori faciē
da offendenti fratri. Quarto q̄ritur. quid sit ista
dimissio exterior qua dimittit offensus offenden
tū non enim potest dimittere culpam offendētis.
Itē satisfactōnem nō dimittit ei quia istā soluit
iam ex q̄ satisfecit ei plene. Res. p̄t̄ dicit̄ q̄ hu
iusmodi emissio nō ē aliud q̄ acceptacō satisfactio
nis l̄ indicacō r̄cōciliacōis v̄bo ul̄ factō exp̄ssa ut
cū offensus offendētē flectentē genua eleuat l̄ di
cit̄ dñs peat vob̄ p̄co vob̄ l̄ satisfactū est in a simi
lia. Queit̄. 7. An p̄ h̄mōi satisfactōez ul̄ etiā āte
fca dimissioe intrinseca licitū sit h̄ḡ racōis retinē.
Res. q̄dā signoz̄ h̄mōi sūt xp̄m̄ q̄ quedā remota

p̄p̄inqua q̄m̄gerūt notabilem suspiciōem de rāco
 re vt cum aliquis nūq̄ vult loqui. et toruo vul
 tu eum semp respiciūt a similia Et ista nulli licz re
 tinere. qz ab omni sp̄e mala abst̄mendum ē s̄m̄
 Apostolū prima Thess̄. 1. vñ sicut eleazarus et
 mathathias abst̄muit a carnib⁹ porcinis ne vi
 deretur comedere porcinas a sic scandalisaz. Ita
 non d̄ illa signa facere p̄ q̄ p̄babiliter creditur
 esse in odio Signa remota sūt q̄ nō ingerunt ar
 gumentū de odio licz odium subsequatur. vt sūt
 subtradio familiaritatis a seruiciōz aliquoz. et
 similia. Et ista licet retinē omnibus. dūmodo nō
 fiat malo animo. p̄mmo interdū potest esse meri
 torium cum sit p̄pter bonum alteri⁹. Qd̄ ergo di
 citur interdū. qz hoc non debent facere p̄fecti. si in
 telligatur. qz hoc nō est p̄fectionis. v̄z est aliter
 nō videtur esse verū. Queritur. 6. vtz in iuriam
 tus teneatur querē ec̄cōciliacōez in iuriantis ipso
 nō penitētī. Respondet qz regulariter nō vñ bea
 tus Aug⁹ super illū locum. Si frater tuus habet
 aliquid aduersū te sic dicit. Id est si tu eum offen
 disti. nā nos habemus aduersus eū si ip̄e nos le
 sit. vbi nō ē opus p̄gere ad ec̄cōciliandū. tñ possz
 ad hoc teneri racōe fraterne caritatis in casu. scz
 si crederetur p̄babiliter qz p̄ hoc liberz animā ei⁹
 a mortali odio a nō eēt occasio mali. vel in alijs
 hm̄oi excellens. Si vero dauid hoc fecit respectu

saül si pro q̄ p̄mi. Re. 22. 7. 26. et similiter quid
sãcti opa fuerunt perfectõis. Rucitur. 1. vtz. non
precedere recõciliacõe teneatur aliq̄s nõ solũ di
ligere affectu iniuriãtem s̄ etiã ei bñfacere. Res.
q̄ sic oēs tam p̄fecti q̄ imperfecti q̄ illud verbũ
bñfacite h̄ijs qui oderũt vos dixit dñs non disci
pul' in monte. Mat. 7. s̄ etiã turb' in sermone
in plano. Lu. 6. Tamẽ quia p̄cepta affirmatiua
nõ obligant nisi in casu plures possent esse casus
in q̄bus tenetur quis magis benefacere amicis
q̄ inimicis quia forte nõ tenetur inimicis nisi in
casu necessitatis.

Sequit. Capl'm. Decimũ.

Vomõ autem a sub qua forma exequi de
beat satisfactõnem a teneatur ille qui le
fit alium verbo docet. Hũbertus in expo
sicõne regule. ca. 12. 9. dicens q̄ triplex potest es
se huius satisfactõ. Vna est per verba ut cum q̄s
petit veniam de offensa ab offenso. Sic faciebat.
Augustin' scribens. Je. dicēs. Obsecro te p̄ mã
fuetudinem ihesu xpi si lesi te ignosce michi. Ali
a est per corporis humiliacõnem. Sic fecit semei
dauid cui maledixit. 2. Regũ. 19. Semei prostra
tus corã rege dixit ad eum ne reputes michi do
mine ad iniquitatem neq; memineris iniuriam
seruũ tuũ. Tercia est per obsequia sicut. Jacob
muneribus voluit placare fratrem suum. Esau.

Ro. 12. Si esuriet inimicus tuus cibus illius. si sitis potum da illi. q. d. p hoc placabis eum et redibit amicitia. Sed circa hoc queritur. Primo nunquam tenetur quilibet offendens ad omnes homini satisfationes. Respondeo quod non. quia sicut ledens alium in rebus non tenetur nisi ad certam quantitatem rei restituendi. Ita et offendens verbo non tenetur ad omnes satisfationes sed ad certam secundum quantitatem offense. Sed si offensus petat nimis: potest sufficere offendenti satisfacere secundum arbitrium boni viri: quod laudabile est pro debito pro pace fratris facere in hoc casu. Secundo queritur nunquid prelati in religione potest remittere huiusmodi satisfationem faciendam subdito suo pro offensa sibi facta. cum de iure naturali esse videatur ut ei satisfaciat. in quo modo potest dispensare. Respondeo potest dici quod sic sic et potest remittere debitum pecunie. quia sicut bona sibi debita sunt in parte prelati et persona sua nec relaxat in hoc ius naturale quia reputat in hoc casu subdito fieri quod fit prelati. Tercio queritur Esto quod aliquis offendat alium verbo in secreto. et petit offensus satisfationem in publico. nunquid tenetur ad homini satisfationem offendens. vel e converso offendit aliquis alique in publico vult satisfacere in secreto tantum. nunquid sufficit ei. Responso ad primum. non tenetur nisi forte quod factum fuit in secreto publicatum fuisset sicut fur quod latens accipit non tenetur publice

restituere. Ad. 2. dicēdū q̄ non sufficit. Et est ar-
gumētū ad hoc. Act. 18. de paulo cui publice cōde-
pnato ad carcerem nō sufficit occulte liberali sed
publice. Quarto quē. Aliq̄s imposuit culpam al-
teri et lefus nō vult recipere satisfactōnem a ledē-
te nisi dicat se mētū fuisse nūq̄ tenet ad hoc le-
des. Res. Si offendens scit se dixisse v̄ nullomō
debet cōtrariū dicere nec hoc debet ab eo requiri
Si autē scit v̄ credit se dixisse falsū ul̄ dubiū sed
q̄ incōsciā est restituere tenet quis rē ablatam
cum dāpno rei sue potest tamen daē aliqua alle-
uācia culpā suam videlicet q̄ ex aī perturbacōne
illud dixit vel q̄ ita audierat l̄ credebatur tūc licet
modo reputet falsū. Ad hoc autē q̄ dicat se mētū
fuisse non tenetur q̄ p̄ hoc reuelaret secretū mē-
tis sue peccatū quod sibi multū noceret et alij nō
p̄desset q̄ ita restauratur fama alij per hoc q̄ re-
cognoscit se falsū dixisse sicut si diceret se mentitū
fuisse. Deim̄ sciendū q̄ si aliquis facit qd̄ in se est
p̄ habēda pace alteri⁹ licet non possit habere suf-
ficiat hoc ipsi quo ad deum propter quod dicit.
Apl̄us. Ro. 12. Si fieri potest quod in vobis est
cum omnibus hominibus pacem habentes hec
de. Humberto.

Sequitur. Capl̄m. Vnde amū.

Vatū autē q̄s teneat restituē famā eliciat ex
L. th̄o. 2. 2. q. 62. et ex. sco i. 2. di. 17. fm quos

Notandū q̄ fama contingit alicui recipi q̄ntuplici-
 ter. primo verū crimen a iuste de aliquo manife-
 stando. vt cum quis maliciā alterius manifestat
 ei q̄ corrigere habet. aut si est incorrigibilis in euā-
 gelium. manifestat in conspectu ecclie bona inten-
 cōne scilicet vt cōfusus a peccō desistat. & saltem ut
 alij discedant ab eius consortio infectiuo & corrup-
 tivo. seruato tamen ordine Juris & fraterne cor-
 reōnis. Vnde in pe. de tac. in. g. di. 21. q̄n aliquis
 confitens nō potest suū peccm̄ sufficienter notificare
 sine notificacōne alterius p̄sone. vt si cognouit
 sororem vel simile. si nō imminet piculus aliqd̄ al-
 teri ex tali notificacōne. tūc potest notificare. Et
 Ray. di. Si exprimit cōfitens talem alienā perso-
 nam p̄nario bona intēcōne. qui p̄narius est per-
 sona q̄ est p̄desse & nō obesse nō vt cōfitens pro-
 dat ip̄m peccōrem. s̄ vt p̄narius oret p̄ eo. aut se-
 creto laborz ad correōnem eius. nō peccat s̄ pot̄
 meretur. Similiter si p̄nari⁹ inquirat de illa p̄so-
 na bona fide. vt oret pro eā. aut dirigat eam in oc-
 culto. dūmodo nō cogat cōfiteōtem ad hoc dicēdū
 nō credo dicit Ray. q̄ peccet. Item in Aug⁹. q̄n
 quis scit de proximo religioso crimē aliqd̄ p̄mis-
 sa vnica secreta correōne seu amōnicōne. si se non
 emendauerit. reus potest bono suo prelato mani-
 festari di. enim sic Aug⁹. Anq̄ alijs demonstrē
 p̄ quos reus scilicet cōuincendū est. si negauerit

Pius pposito debet ostēdi si amonit⁹ neglexit cor
tugine forte possit secrecī⁹ correct⁹ nō innotescere
ceteris. vbi. Hūb. di. Nō q̄ illā. 2. correctōnē quā
dñs docet faciēdā corā vno l̄ duob⁹. Mat. 18. H
restrigit in religiof̄ q̄ non sūt plene sui iuris ad
platu tam q̄ ad illū de quo magis pōt presumi q̄
possit p̄esse a nō obesse. vñ id. Hūb. ca. 80. q̄rit
vtr̄ liceat culpā fratris iudicāe plato l̄ fratrib⁹
aliq̄bus l̄ in caplo proclamare publice non pre
missa secreta ammonicōne. Res. aut peccata sunt
manifesta et hec quēcūq; sint siue pua siue mag
na non requirūt secretam amonitionem sed pu
blice sunt corrigenda. vñ. p̄ma. Thio. 7. peccan
tem corā omnib⁹ argue vt et ceteri timorem ha
beant. Glosa peccātes qui manifesti sunt. aut sūt
occulta. Et horum quedā sunt modica infamiaz
non in duccia ad hec non oportet amonitōnem
precedere sed in caplo possunt proclamari siue
sint manifesta siue occulta. Alia sūt occulta sed
maiora que habent infamiam a verecūdiam et
huiusmodi quādoq; sunt venialia quādoq; mor
talia ut in ebriatōe et huiusmodi. Et in istis cōtin
git interdū quod creditur probabiliter q̄ per
secretam correctōnem provideatur salutē delin
quentis a statui siue religionis. Exemplum de bo
no viro pro semel inebriato a tūc seruand⁹ ē or
do fraterne correctiōis ut p̄mo secreta amoneat

Aliquā vero contingit p̄t̄ alias circūstantias q̄
 creditur pbabiliter q̄ p̄ huiusmodi secretam ā
 monicōnem nō sufficienter p̄uideat salutē delin
 quētis vel statui eligiomis sue. ⁊ tunc potest ob
 miti secreta āmonitio ⁊ potest ⁊ d; indicai pla
 to. vel alijs bonis qui possunt prodesse ⁊ nō obesse
 vel etiā potest de eoz cōsilio fieri pdamatio i ca
 pitulo. si potest culpa p̄bai. Aliquā vero contingit
 q̄ creditur q̄ delinquens est tāte pueritatis. q̄
 si corrigētur secreto incurrēt odium erga corrigē
 tem. vel mala machinaētur ōtra eum. vel ex hoc
 dabit opam ad defendēdum vel coopiēdum cul
 pam suam. ⁊ tūc nō d; fieri. quia extreme demē
 tie eēt nichil preter odium q̄rē ⁊ frustra mī. S;
 tamen plato ⁊ alijs viris bonis fm modum pre
 dictum est indicandū. Nec de hūberto. Dicitum
 est autem notanter. suato ordine iuris ⁊ frater
 ne cortcōnis. Vnde fures ⁊ latrones et malifici
 qui p̄ iura publicātur vt cetel timorez habeāt pec
 candi. possunt publica in infamibus talib; deli
 ctis bona et recta intentione. Similiter vbi serua
 tur ordo debitus fraterne cortcōnis de quo alibi
 videndum est. Et i p̄missis casibus licz infamacō
 aliqua sequatur. tñ nichil oportz ēstitue. Secū
 do cōtingit q̄ aliquis dampnificat p̄ximū suum
 in fama. et hoc verum de eo dicendo. sed mō iniu
 sto. vt cum aliquis occultū crimē alterius pdit

contra debitum ordinē. Seu cū verum crimē alte-
rius sed occultum nō seruato ordine iuris cōtra
eum publice pponit. talis vt dicit. Scūs. Tho.
tenetur illi dampnificatio in fama sua restituere
famam q̄tum potest sine mendacō tamen ut q̄
dicat se male dixisse v̄l q̄ iniuste eum dampnifi-
cauerit vel alio tali congruo modo. Et si non po-
test sibi famam restituere debet sibi illud damp-
num suum aliter reconpensare prout de alijs dā-
pnis supra dictum est. Scotus. etiam dicit q̄ talis
non tenetur retractare verbum suum quod pro-
posuit in publico quia sic faciēdo mentiretur.
Sed tenetur alio modo licito famā rēdere ut per
huiusmodi verba non credatis eum talem. Male
enim dixi et fatue dixi. Et illud dictum suum tunc
est verum quia nō seruato ordine iuris in publi-
co dixit fatue et male in hoc faciēdo. Item dicere
potest nō reputetis eū ēē talem sed bonum quia
qualibet presumendus est bonus donec probetur
contrarium. Tercio cōtingit q̄ quis alium infā-
mat et dampnificat in fama iniuste et hoc falsum
crimen sibi iponēdo sic q̄ false eum coram alijs
accusat de crimine de quo non est reus. talis te-
netur sic restituere famā q̄ verbum suum retra-
det absolute apud omnes ad quos per eū per-
uenit dūmodo sciat et possit. Debet enim sedm.
Scm̄. tho. Et. Scot⁹. apud omnes tales confiteri

se falsum dixisse in hoc de isto. Et hoc facere debet
 ita publice sicut sibi imposuit. quia alias non sua
 ret iusticiam in reddendo proximo quod suum est. vñ
 Ray. dicit Restitutio fiet hoc modo siue scriptis
 siue verbis quis alium leserit in fama videlicet ut
 ubi publice dixit verbum vel cantilenam pro se vel pro
 alium. vel etiam ubi preceit libellum famosum nec
 non etiam in alijs locis ubi intelligeretur illud contra
 quem hec acta sunt infamatum occasione dei sui
 facti vel signi publici. simpliciter recognoscat er
 rorem suum et culpam. et pro posse remoueat. vel sal
 tem alleuiet sic infamiam. Addit hostis nisi ex tali
 publica recognicione ille infamatus plus infamare
 tur. willb. addit Et si audet infamator hoc face
 re propter potentiam aduersarii vel crudelitatem. Te
 netur in se pro infamatorum cum infamato componere
 de iniuria. et humiliter nichilominus veniam po
 stulare. In propria quidem persona si audeat. si non au
 det. saltem pro interposita persona postulet tacito
 nomine. Quarto contingit aliquem infamare pri
 mum suum. sic quod non ei imponit crimine in publi
 co. illud de eo asserendo. sed murmurat et incaute
 ac indiscrete loquitur vel alicui coram pluribus lo
 quitur. et narrat huiusmodi non tamquam certum sibi. sed
 dicit se audiuisse. An talis teneatur illi famam re
 stitui. Res. sco. Rara fides. quod multa multa loquitur
 tur. et ideo sic murmurans aut incaute loquens

de alio falsū crimē. s. dicendo apud alios forte ille
fecit hoc. Certe potest esse q̄ fecerit. Aut dicendo
Ego audiui q̄ ille fecerit hoc et hoc mihi talis ostē
dat aliquā certitudinē maiore q̄ ex relacōe quo
niā non aufert ex natura actus illi in opione illo
rū audienciū q̄ si illi firmiter cōcipiant et credāt
ex hoc illū de quo est sermo criminofū esse leues
sunt q̄ qui cito credit leuis est corde. Verū tamē
quia a scandalo pusillorum oportz cauere. Inz
illud pauli p̄ma ad. Co. 8. Si esca scandalizat fra
trē meum non manducabo carnes in eternum et
multi sunt tales pusilli leues ad credēdum mala
Ideo piculosū est corā ipsis talia audita ex relatu
re ferre. Et si hoc fiat intencōne mala scilicet ani
mo et intēcōne ledendi famā illius de quo est ser
mo tunc nō est facile excusare qui sit oītra carita
tem et p̄ cōsequēs peccatū mortale. Si autē fiat co
rā talib⁹ pusill⁹ et leuib⁹ ad credendū mala et fi
at ex incōsideracōe: durū est dicere q̄ exeat gen⁹
peccatū venial⁹ q̄ lingua in lubrico posita est. Et q̄
nō offendit verbo hic p̄fectus est vir. Jac. 3. Et di
cūt aliq̄ q̄ si quis ex alicui⁹ tali relatione notā in
fame incurrisset apd illos apud quos sic locu
tus est tenetur ille sibi resistere famam et dicere
apud eos se falsum in hoc de isto audisse et min⁹
caute fuisse locutū q̄ sibi non fuit credēdū cū ta
le cōtra primū dixit qm̄ illd̄ ptulit cōn bonū pri

de quò nullam certitudinem habuit. vel alio con-
 simili modo restituat proximo famam put meli-
 us poterit. Quinto modo contingit quem dam
 pñificare alium in fama. scilicet verum crimē sed
 occultum sibi impositum negādo. nā eum qui si
 bi crimen imponit ostendit in hoc mendacē et no-
 rat eum de calumpnia. id est de falsa criminis im-
 positione. De isto dicit Scotus q̄ ille sic negās nō
 tenetur retractare negationē suam qua negavit
 in publico verum crimen sibi impositū. quia non
 tenetur in publico statim quicūq; in iudicio con-
 fiteri se reum. non statim conuictus. Tenetur tñ
 p̄ quedā verba sobria ut dictum fuit in scdo mē-
 bro restituē famam illi accusato quē indirecte no-
 tāuit de calumpnia. s. dicendo. Non habeatis e-
 um p̄ calumpniatore quāa credo q̄ habuit intē-
 tionem bonā pponendo. vel forte ipse credidit se
 posse pbare intentū suum et deceptus est. Ex quib-
 us pat; q̄ piculosum est quē i fama notāe vn-
 de sup̄ illo puer. 22. Cum detractoribus ne misce-
 aris. dicit glosa hoc spāliter vicio piditatur to-
 tum genus humanum. Capitulum. xij.

Ostremo quādo restitutio fame fit fieri
 da. Sciendū q̄ ad hoc tenetur ledens ci-
 to faciendū. quia sicut in restitutionibus
 spalium rerum. q̄ si sine die debetur. statim debe-
 tur. Ita et hic vñ Eph. 2. Sol non occidat super

irauidiam vestram. Et in visis patrum. Abbas.
Agaton dixit. Nūq̄ dormiū nec litē habētē me
cum dormire permisi q̄tum ad virtutem meam
p̄nuūt mihi prius in pace reuenteret cum eo. Si
militet ubi supra. Bea. Aug⁹. dicit. Quicūq; cō
uicō vel maledictō l̄ ex criminis obiectu aliquē
leserit meminerit satisfactōne q̄to citius curare
quod fecit. vbi. Dūbtus super verbo. Quāto cit⁹
id est sine mora q̄ debitum est a nō potest p̄pria
auctoritate prolōgari. Satisfactōne inq̄ curare
quod fecit id est tali satisfactōe que sit curatiua
plage illate de quo plus est curādum q̄ de grati
a vel amicitia fratris v̄l alijs huiusmoi. Id etiā
veritas. Mar. 4. inuit. Si frater tuus habet ali
quid aduersū te uade prius recōciliari fratri tuo
a tūc offers munus tuū. Circa qd̄ querit vtz of
fendens teneatur ad reconciliandum fratrem sta
tim ante q̄ accedat ad offerendum dño in altari
aliq̄t cū hoc videatur domin⁹ mandare. Respōd;
idē. Aut offensus est absens aut p̄sens. Si absēs
sufficiat offendētū p̄positum satisfaciendi sine mo
ra cum poterit sicut in restitucōnibus. nec oportet
q̄ uadat i hoc casu pedibus sed sufficit q̄ animo
scdm. Augustinū. Si vero est p̄sens aut fuit le
uis offensa ita q̄ creditur non for̄iter offensus
turbatus vel grauis. Si leuis potest differri sa
tisfactō v̄l q̄ ad tempus moderatū. Si vero ḡuis

deb; sine mora satisfieri. cum racōne debiti qđ om
ni die debetur. tū racōne caritatis fraterne q̄ de
bet dare opam q̄ ira fratris nō crescat. p̄mmo
sedet. Hec hūbert⁹. verū. quia beat⁹ thō. 2. 2. q.
13. ar. 2. dicit sic. Tenetur aliquis ad restitucō;
fame sicut etiā ad restitucōem cuiuslib; rei sub
tracte. eo modo quo supra dictū est. cum de resti
tucōne rerum tpalium sc; ageret. Ideo eade; sūc
applicanda presentib; put rēā racō dictauerit.

Etiam principale hui⁹

Capi. 13.

tractatus est vidē de restitucōe fienda cir
ca lesiones corpales. Notādū q̄ dāpnū
corpale est quintuplex. Vnum est vltimū. scilic;
vite ablatō. Scđm est cītra mortem ⁊ irremedi
abile. ⁊ est enormis lesio ut in mutilacōe enormi
q̄ impedit ex toto actum aliquē humanū. qui cō
petēt homini s̄m istaz ptem āputatā. ut in man⁹
dextre āputatione vbi auferēt omnis actus huā
nus natus opetē s̄m illam manū. 3. dampnū
est etiā cītra mortem ⁊ ēremediabile vel saltem
nō enormis. ⁊ non impediēs actum humanū ut ā
putatio digiti vel alicui⁹ ptis digiti. Quartum
dampnū est. ut cum quis siue talibus vulneratē
vel pcutitur q̄ medicōis auxilio. indiget et ope
ras suas negligit. Quintū est cum quis alium
pcutit pfundit vel aliquid huiusmodi iniuste fa
cit iacendo in carcerādo capiendo. ⁊ ligando vbi

nullā in eo hab; iuris dco; . De pmo di. Sco. q tri
pliciter pōt satisfaccere pmo penā talionis sustinē
do ubi lex ciuilis istā statuit. vt scz occidens in iu
ste. iuste occidatur. Si aut talis lex non est statu
ta vbi offendit. sibi inferre mortē nō licet. Sed us
mod⁹ est quāa expedit occisori vt exponat vitaz
suam in causa iusta. vt pote cōm inimicos ecclie pro
restituōne faciēda illi cui⁹ vitā abstulit Qd si
nec tātam restituōez vult facē. Tercia⁹ mod⁹ ē
quo tenetur restituō; facē spālē eūalentē vite
quā abstulit. sicut eē pōt eūalentia i talib⁹ vide
licet in elemosinas faciēda pro anima occisi orō
nes pprias faciēdo alienas oracōes pro curādo
peregrinacōnes similiter et hmoi ymo etiam iu
sticie publice cui mēbrū racōale abstulit ē cōpēsā
faciēdo nec hoc solū s; si interfecit⁹ sustentaret a
liquos patrem v̄ matrē v̄ ppinquos tenetur inf
fector omnibus simul ad tātam restituōnē quā
tā ill abstulit p̄ interfecōnē illi⁹ . Et qz vix āqs
posset ē cōpēsāe digne p̄ actōes illud qd abstulit
homicida. Nō expediret simpliciter aie tal qz soluerz
p̄ passioēs volūtarias v̄ paciētes susceptas vt. s.
occideret p̄ homicido vñ optime p̄uidet talib⁹ vbi
statuta ē pena taliois. Insuper tenet occisor placā
re lesos qz illud in oi iniusta offensa exigitur a in
q. sequentib⁹ p̄ cōis lesioib⁹ . De. 2. et. 3. lesioib⁹
di. idem. Scotus scilicet de enormi et non enormi

In ecclia nō ē viter statuta pena. nisi pecuniaria. et
 ista debz rñdere nō solum de dampno qđ quis in
 tulit p mutilacōnem p toto tpe futuro quo quis
 v futurus eēt mēbro absēso. sed etiā expensis appo
 sitis in curatione. vt habeatur extra de iniurē. et
 dampno dato. Et vltra. placacōnem leſi que re
 quirētur etiā si non mutilasset. Et etiā consola
 tionem ipsius afflicti. quia ppetua est sibi desola
 tio de tali mutilacōne. Plus etiā ponderanda est
 mutilatio paupis q̄ diuītis. s̄ quoniā magis ege
 bat parte absēsa ad victum necessarium. quia v
 fus fuisset ista pte ad pcuranda necessaria. licet
 alia pte sit qued̄ oditio p̄pōderans. scz psone dig
 nitas. S; hoc parum est quo ad primā solacō;

De quarta leſione videtur optime deus satiffa
 ctōnem imposuisse. Exo. 21. vbi sic dicitur. Si rixa
 ſi fuerint viri et percussit alter primū suum lapide
 vel pugno. et ille mortuus non fuit. s; iacuerit in
 lecto. Si surrexerit et ambulauerit vadens sup ba
 culum suum. innocens erit qui percussit scilic; a
 mortis pena sustinēdo. ita tamen vt opas ei⁹ q̄s
 scilic; interim neglexit et impēsas eius i medicos
 restituat. Cui pene addatur recōciliacō leſi vt su
 pra. De. 7. pena fiat ecōciliatio leſi et satis fiat in
 iurie. put sapiēs determinabit de p̄fatis. 7. casib⁹
 vel quatuor sanctus thomas sic dicit.

Capitulum decimūquartum.

Quartū principale a vltimū ē de restitucō
ne fieda quo ad virtutes a res morales
que sunt bona anime non naturalia sed
moralia. bona acquisita que corrūpūtur vlt sunt
bona moralia acquirēda quorū acquisitio impe
ditur per peccata. que licet in faciēte ea sint adeo
voluntaria. q̄ nisi essent volūtaria nō essent pec
cata. Et etiam q̄uis sola voluntate ppria possit
quīs dāpnificari ut dicit . Aug⁹ . de vera religiōe
Tamē aliquis potest aliam dāpnificare . indire
cte inducēdo eū ad actus viciosos a ad peccata
quibus virtutes corrūpūtur a vicia generant
Ista etiam inductio potest fieri modis supra ta
ctis . s. Iubendo . cōsulendo . persuadendo a hortan
do ac sicut in versu . Iussio . cōsiliū . cōsensu . pal
po ac . Loquēdo igitur de restitucōne taliam in
genere di . Seco . q̄ prefato modo alicui recipiens
bona moralia . tenetur mō sibi possibili restituere
dāpnū . s. inducēdo eum efficaciter ad peniten
tiā a ad actus virtuosos . Et si sola inductio non
sufficit . quia facilius est pervertere q̄ cōvertere
tenetur p se orando . a per oracōnes aliorū pcura
tas impetrare ouerhōez . a p alias p̄suasiones et
p̄suasores efficaces . dū tamen nō prodat peccatū
occultū isti⁹ alteri⁹ . Ex q̄ ptz q̄ntū piculū ē aliū
sollicitatē et inducē in pccm . qd̄ vix pōt estituē cū
volūtate iā alledā ad pccā vix possit p̄suasōib⁹

et alijs vñs multis reducẽ ad virtutem. Causã
autem quare oportet satisfacere p̄ dāpnificacōne
moris est. quia cum virtutis bona sint maxima
fm̄ Aug⁹. primo retractacōnũ. plus dāpnificat
qui in istis dampnificat q̄ in quibuscũq; alijs. et
p̄ consequens plus fm̄ iusticiam tenetur. ad re
stituendũ proximo q̄tum sibi possibile est. Vide
ant igit̄ in quãto piculo sũt qui iuvenes a p̄posi
to bono intrandi religionẽ ducunt. Qui etiam ali
quos apostotare faciunt p̄fessos vel profestas.
Qui se seducũt virgines vel puellas. aut eis oc
casionẽ m̄etricij ministrant. Vñ pe. de pa. i. q. di.
.17. dicit. Qui alium a religione retraxit. tenetur
inducẽ ad ingressum. vel regressum religionis
Si autem ille nolit intrare vel redire. tenet̄ eque
p̄doneum p̄curare. Qd̄ si non possit. tenetur pro
eo intrare. Qd̄ fecit magister Ray. Cui⁹ racõ est
quia sicut ille qui ordinat dño inuito eius seruũ
sic sibi auferendo seruiciũ. tenetur daẽ cõparem
seruum vel etiã estimacõem. p̄mmo etiã duplũ
.19. di. Si fr̄us multo magis qui abstulit deo ser
uum suũ nouiciũ vel intraturũ. tenetur si potest
recõpensare in simili. hec ille pe. Scotus vbi supra
sic dicit Si quis abstraxit aliquẽ iam obligatum
ad religionẽ intelligo obligacõne professionis
tenetur agere ad restitucõnem. vt scilicet iste rede
at ad religioẽ. Sed si aliquẽ dispositũ ad intrãd̄

*ḡ reuocãt
aliquos a
ligione*

retraxit ne intraret . quia interest inter habē a
prope esse non tenetur ad tantā restituōem re
ligioni . ad quantā si fuisset in eligione . sed tene
tur ad aliqualem restituōem . scilicet ad aliqua
lem inducōem alterius equiualeētis ad in gres
sum aliqualem illius religionis . Et hoc est intel
legendum si illum retraxit intencōe dampnificā
di religionem . Si autem intencōe consulendi
pprie vtilitati sine fraude non tenetur eligioni .
Sed in primo casu et in secdo tenet persone quā
retraxit ut in persuasiōibus et alijs bonis spiri
tualibus ad equiualeētiam bonis illis in quibus
illum retrahendo dampnificauit . De seducen
te virginem dicitur . Exodi . 22 . Qui seducit virgi
nem et dormit cū ea . dotabit eam . Et habebit eam
uxorem . Aut reddet eidem iuxta modū dotis quā
virgines solēt accipere . Ecce quomodo dampni
ficacō illata virgini cōtra castitatem requirit re
stituōnem coniugalis castitatis reddente pro
ea . Et nota q̄ quāuis lex moysaica nō liget in no
uo testamēto quo ad precepta iudicialia . sed q̄
iudicialia moralibus immitūtur : tunc ligant q̄n̄
sunt in noua lege confirmata . vel de nouo per a
liquam comunitatē assumpta pro statutis . sicut
de adulterio interfectōe puniendo etiam alicubi
lex . Et sic est extra de iniurijs et dāpno dato . c .
p̄mo . 7 . sequētib⁹ q̄ oia sumūtur . Exo . 22 . 7 . 23 .

Et sunt seruanda hodie sicut iura canonica non
 vt in lege mosayca. de omnibus dāpnis que nec
 in se nec in equiualentī potest fieri restitucō vt in
 mutilacōne mēbri. stupro a h mōi. dicit vtricus
 in fūma ibi. satisfiet p recōpensatiōem faciendam
 ad arbitrium boni viri. Idem Thomas in summa
 et scripto. Et tantum de confessorum eruditiōne
 sub opendio dixisse sufficiat. s.

Explicīt Manuale confessorum. Venerabilis
 magistri Johannis Nider sacre theologie p
 fessoris ordinis predicatorum.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.